BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
69
5 C
7

PETRI IACOBI MONTIFALCHII DE COGNOMINIBVS DEORVM OPVSCVLVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ex libris Dom. Barnaby de Marchis

ALPHAENI

INSIGNIA

¶Ad Lectorem.

Quiſq; amas ueterum cognomina noſſe deorum
Et ferias,ludos,ſacra, cerimonias.
Numinibus ue quibus quę uictima detur, adeſto.
Hic liber oſtendet quod cupis,omne tibi.
Sed nō ſcripta nimis docto hæc,nō ſcripta malignis
Inuide,differ opus, dum legis iſta, tuum.

PETRVS IACOBVS MONTIFALCHIVS ALPHAENO PERVSIAE ET VMBRIAE QVAESTORI. S. P. D.

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E. ROMA

MORIS olim fuit & adhuc extat quod q nouum ſcripſiſſet opus id alicui principi dedicaret, ea (ni fallor) gratia ut famam ſibi fauoréq; tali dedicatione pararet: ſic. M. Manlius ſuum poema Auguſto. Valerius max. facta & dicta memorabilia Tiberio. Plinius naturalis hiſtoriæ libros Veſpaſiano. Vegetius rei militaris epitomen Valentiniano. Aelianus ſuas acies Hadriano. Iuſtinus Pompei trogi excerpta Antonino Cæſaribus dicauere. Ex recentioribus uero q ſui fructus ingenii Pontifici maximo uel Cardinalibus aut Regibus aut Imperatori non ſcribat uides neminem. Nonnulli ſunt q ſuos libros alii domeſticis alii amicis amicitiæ ac beneuolentiæ tantum cauſa donant: ut illis hoc modo gratificētur. Facit hoc Cicero qui officia Marco filio. De oratore ad Quintum fratrem. De Perfecto oratore ad Brutum. De topicis opus ad Trebatium miſit. Macrobius quoq; ſua filio Saturnalia: & Terentianus etiam filio ac genero de literis ſyllabiſq; & metris opus oppido eruditum dedit. Taceo Iulium firmicum: q Mauortio Lolliano. Priſcianum: qui Iuliano uiro patritio. Lucretium qui Memmio. Varronem qui Cæſari & Ciceroni amicis ſuas lucubrationes tranſmiſit. Quod ſi roſcii literaꝝ uiris in principatu & imperio cōſtitutis ſua ſcripta obtulere: ſi clariſſimi

auctores ea que compoſuerant amicis impertie re: quanto conuenientius mea paruitas aliquem ſuis opuſculis patronum quærat? aliqua noſtris amicis munuſcula & nos dabimus? Profecto ip-ſe cum duos modo libellos, vnum de deoꝝ / de ſacris celebritatibus alterum peperiſſem cogita-bam & ego cui dignius donarentur. Cogitanti tua eueſtigio dignitas in mentem uenit. Es. n. uir (abſit adulatio) ſumma eruditione atq; auctori-tate, magna diligentia, fide, probitate, ut non in-iuria Põtifex max. te ſuum tot annos queſtorem habeat. Te omnes eruditi obſeruent. Alphænum omnes ament & iidem (quod rarum eſt) colant. Me uero tam ſemper tua humanitate dilexiſti, ut ingratus videri queã, niſi te aliquo munere donẽ qualecunq; eſſet. At quid noctuas (dicat aliquis) Athenas tuliſti? An putabas talia ab Alphæno ignorari? minime gentium. Sed non dantur di-uiti munera ut egenti. Neque tua, uerum mea cau ſa libellum hunc prębui, ut habeat per quem ſe-curus in lucem prodeat. A quo defendatur, mali gnitatis dentes te uindice non extimeat. Tuæ no bilitatis fuerit eum læta frõte ſuſcipere, neq; ſpe quam de te ſemper habuit fraudare. quod ut fa-cias quia benignitate ipſa benigniorem te ſemp cognoui, ac nihil minus q̃ p̃cibus gaudere, haud pluribus uerbis orem. Illud ſane de meis libel-lis tacere non potui & ſi nõ aliam, ſaltem hanc fore in illis utilitatem, ut deorum cognomina & ſacrę celebritates per ſexcenta ſparſæ uolumina uno in loco quęrendi euitato faſtidio q̃ facilli-me habeantur. Vale.

Petri Iacobi Montiſfalchij de cognominibus deorum Opuſculum.

✠

SI DEORVM dicet aliquis tanta eſt multitudo ſi quidem eorum duo & triginta millia Heſiodus numerat, quando ad illorũ cognominum finem ue- nietur? Equidem innumeros apud ueteres fuiſſe olim deos haud negarim: quod & diuus Auguſtinus refert in libris quos ſcripſit de ciuitate diuina: & Iuue- nalis uti ſuperſtitioſum in Satira. xiii. taxare ui- detur. Sed nos haud q̃dem de omnibus uerum de maioribus nobilioribuſq; dicturi ſumus, ut illi ſunt quos ſelectos adpellatos uno diſticho/ Ennius cõplexus fuit. Iuno: Veſta: Minerua: Ce- res: Diana: Venus: Mars: Mercurius: Iouis: Ne- ptunus: Vulcanus: Apollo: necnõ Saturnus cum Ope uxore & Iano regni ſocio. Qui quoniã ſunt antiquiores ab eis exordiemur ſuo reliquos or- dine relaturi atq; ita ut aliqua nobis de indu- ſtria aliqua etiam inſcitia praetereantur. Non. n. hi ſumus quibus omnia dicere certum ſit non παντων γνωμονικοὶ id namq; diuinum eſt haud hu- manum: non Argi aut Lyncei ut nunq̃ coecutia- mus. Tritum adagium eſt funda non omneis pi ſces capit ſupra quos iacitur. Illud ſane teſtari queam ex latinis deorum cognominibus, etiam

græcis que noſtris in uſu poetis exiſtant pauciſſima eſſe que hic deſiderentur:

DE SATVRNI COGNOMINIBVS

❡SATVRNVS a ſatu dictus eſt, cuius cauſa de cælo ſit: quod ſane Saturnũ eſſe multis ſit per ſuaſum: ſicut Opem illius uxorẽ eſſe terram tradente Macrobio. & ſi paulo ante Idem ſcribit ꝓpter abſciſſorum pudendorum fabulam Patri a noſtris eũ Saturnum uocatum παρα την σαθην quod membrũ virile declarat. Idem alibi Macrobius tradit saturnum eſſe temporis auctorem. & ideo a græcis immutata litera κρὸνον. quaſi χρόνον hoc eſt tempus uocari. Cicero (quod & Lactantius rẽpetit) Saturnum prodit dictum eſſe ꝙ ſaturetur annis cum ſit tempus aut temporis curſum conuerſionemq; continens. hic SATVRNVS PATER cõiuncte dictus teſte Gellio. hic FALCIFER a poetis nominatur. Oui. Ante pererrato falcifer orbe deus. Idem Te fera nequicq̃ placidum ſpondentia Martis Sydera preſſerũt falciferiq; ſenis. a falce illi adtributa, ꝙ tempus omnia metat. ut Macrobius refert. Item STERCVLIVS ꝙ Saturnus omnium primus agris fœcunditatẽ compararit teſte Macrobio. et ſi Plinius atque Seruius honoratus aliter.

DE COGNOMINIBVS OPIS.

❡OPS saturni uxor & ſoror nomẽ habet uel quia eius ope (nam terra eſſe tradit̃) humanę uitę alimẽta queruntur, uel ab opere per quod fru-

ctus frugeſq; naſcunt ut inqt Macrobius. græce RHEA uocatur teſte Euſebio de præpara.euange. & Auſonio in monoſyllabis eo hemiſticho.poſt hanc Rhea,quæ latiis ops.fortaſſe ἀπὸ τοῦ ῥέω. i. fluo, q terra affluens omnium ſit rerum. Ea= dem CYBELE nominatur Vergi.Hinc mater cul= trix Cybele, corybantiaq; aera. a loco qui eſt in phrygia.ut vult Strabo.ſiue quia homines in furorem agat.quod græci κύβεον dicunt.ut ſcribit Sextus Pompeius Feſtus.Inuenies quãdoq; Cy= bêlen penultima longa ut:Et lotam paruo reuo= cant Almone cybelen. Apud Lucanum.Ouidius dixit cybeleia mater illo uerſu Attonituſq; ſeces ut quos cybeleia mater Incitat ad phrygios ui= lia mẽbra modos.uocatur & ALMA MATER ab alendo. MATER PHRYGIA a regione, quam dile= xit. MATER IDAEA ab Ida,q mons eſt tam Phry= giæ q̃ Cretæ.& utrobiq; Cybeles cerimoniæ cele brabãtur.Ad eam Vergilius Alma parens Idaea deum, cui Dindyma cordi Turrigeręq; urbes. biiugiq; ad frena leones.Tibullus.At qui non au dit muſas,qui uendit amorem Idaeę currus ille ſequatur Opis. DINDYMENE.a dindymis phry= gię monte qui Peſinunti imminet urbi auctore Strabone.Martialis:Non per myſtica ſacra DIN dymenes. Strabo mõtem numero multitudinis uocat,vt Virgilius paulo ante a nobis citatus,& Ouidius qui ait Dindymaq; & Mycale.& Vergi lius ipſe alibi.Ite per alta Dindyma.Statius DIN= dymon ĩ ſingulari. Cui uertice ſacro Dindymon & celſis decreuit fontibus Ida.& Propertius DIN dymos & sacrę fabricata inuenta Cybeles. Vbi animaduertendum Statium neutro,Propertium

maſcu.genere.DINDYMON protuliſſe.Nam Catullus in dubio poſuit DEA magna,dea Cybele,dea domina DINDYMI.Strabo idem quem paulo ante citaui ſcribit alibi DIDYMA Theſſalię montes eſſe ubi DIDYMEAE deum matris fanum.A.turribus etiam qbus delectaretur:ſiue a turrita corona quam geſtarit appellata eſt dea TVRRIGERA. Statius.Ille phryges lucos matris penetralia cędit Turrigeræ.Item TVRRITA.Propertiꝰ claudia turritę rara miniſtra deę. MATER MYGDONIA. a Mygodonia regione PHRYGIæ contermina.Valerius flaccus.Mygdonię Pan iuſſa ferés ſęuiſſima matris.PESINVNTIA.a Peſinunte oppido phrygię, ubi templum honoreſqꝫ ac ſacra ei fuerunt auctore Strabone & Diodoro . De hoc oppido intellegit Valerius maxi.dum ait matri deũ ſępe numero imperatores noſtri compotes victoriarum ſuſcepta uota Peſinunté profecti ſoluerunt. Nam deum mater Ops eſt.ex qua saturni ſemine nati Iupiter/NEPTUNUS/Pluto/Ceres/Veſta.Idcirco MAGNA MATER cognominatur. Idem:Genutius (inquit)qdam magnę matris Gallus.Silius italicus.magnęqꝫ Reate dicatũ Cælicolum matri.Idem cælicolũ genitrix,numen quod numina nobis Cuncta creas,cuius proles terramqꝫ fretumqꝫ Syderaqꝫ & manes regnorum ſorte gubernant.Eadem BERECYNTIA nuncupat᷑ Vergil. qualis Berecynthia mater:Inuehitur curru phrygias turrita per urbes læta deum partu centum cõplexa nepotes. Omneis cælicolas omneis ſupera alta tenentes.nimirum a Berecyntho phrygię caſtello ubi colebatur teſte Seruio. APUD Strabonem modo hanc ANGIDISTAM,modo ANDI-

RINAM modo ASPORINAM uocatam legimus. Martialis ENTHEAM dixit ita inquiens. Quem ſectis ululat matris Enthee Gallus ἀπὸ τοῦ ἐνθουσιάω ꝗ eſt inſanio quia homines preſertim gallos ſacerdotes inſanire facit; ut ſupra in cybeleii nominis interpretatione demonſtrauimus. Refert Macrobius Labeonem ſenſiſſe hanc & bonam deam eandem eſſe.

DE IANI NOMINIBVS.

¶ IANVS italię rex qui Saturnum a Ioue filio pulſum excepit, exceptum regni ſocietate donauit: uariis & ipſe nominibus fertur Clauſius ſiue Cluſius. Patultius. Cōſiuius. Quirinus. Iunonius Ianus pater. Deus clauiger. Deus geminus. Deus biceps. Deus bifrons. IANVM Pompeius feſtus ab iatu aſpiratione detracta dictum autumat eo ꝗ ipſe ſit chaos, cui omniū primo ſupplicabāt ueluti parenti a quo rerum omnium factum putabant initium ipſo apud Ouidium ita dicente. Me chaos antiqui (nam ſum res priſca) uocabant. Accipe q̄ longi temporis acta canam. Lucidus hic aer & que tria corpora reſtant Ignis aqua & tellus vnus aceruus erat. Vt ſemel hęc rerum ſeceſſit lite ſuarū. Inq; nouas abiit maſſa ſoluta domos: Flamma petit cælum: ꝓpior locus aerea cæpit: Sederūt medio terra fretumq; loco. Tunc ego q fueram globs & ſine imagine moles In faciem redii dignaq; mēbra deo. Alii mūdum ideſt cælum referente Macrobio eſſe uoluerunt: Ianumq; dici ab eundo ꝗ mundus ſemper

eat: dum in orbem uoluitur: & ex ſe initium faciens in ſe refertur. Vnde Cicero FANVM nō ianum nominat ab eūdo. Ideo & apud nos ī quatuor ſpectat partes. ut demonſtrat ſimulachrum eius Faleris adiectū. Proptereaq; QVADRIFORMIS a quibuſdam uocatus. Ouidius quia Ianuę præſidet Ianum dici uoluiſſe uidetur dum deus ille apud ipſum ſic ait Præſideo forib⁹ cæli cum mitibus horis Et redit officio Iupiter ipſe meo. Inde uocor Ianus. Quam ſane rem Macrobius quoq; indicat ſcribens in hunc prope modum ſed apud nos Ianum omnib⁹ præeſſe ianuis nomen oſtēdit CLAVSIVM ſiue CLVSIVM nominauere quia bello eius aulę patent pace claudūtur ut Macrobius tradit. Apud Ouidium ipſe ita inquit. Nomina ridebis. modo nāq; Patultius idē Et modo ſacrifico Cluſius ore uocor. Scilicet alterno uoluit rudis illa uetuſtas Nómine diuerſas ſignificare vices. CONSVVIVS eodem Macrobio inq̄ auctore dictus fuit a conſerendo hoc eſt a propagine humani generis: quæ Iano auctore conſeritur. QVIRINVS quaſi bellorum potens ab haſta quam Sabini Curim uocāt. IVNONIVS q̄ſi non ſolum Ianuarii Sed omnium menſium ingreſſum tenēs. In ditione. n. Iunonis ſunt omnes kalendę PATER quaſi deorꝝ deus. Iuue. Reſpondes his Iane pater. CLAVIGER. namq; cum claui & virga figuratur quaſi omnium portarū cuſtos ac rector viarum. Ouidius. Clauigerum uerbis alloquor ipſe deum. GEMINVS ꝑpter ancipitem imaginem. de qua Ouidius Tum ſacer ancipiti mirandus imagine Ianus. eadem cauſa BICEPS

& BIFRONS. Oui. Iane biceps anni tacite laben-tis origo Solus de ſuperis qui tua terga vides. Ab Oratio MATVTINVS uocat̃ a mane quæ po-tior eſt diei pars. Nam bon⁹ a mane (ut dicitur) dies incipit. ut nõ iniuria ab Heſiodo pręcipiat̃: Mane operi adſurgas. opis pars tertia mane cõ-ficitur. Qui aliquid bene incipiũt matutino tem-pore incipere conſueuerunt ut ait Acron Oratii interpres. Ianus autem rebus incipiendis preeſt. Ideo ab aliquid ordientibus inuocatur ſicut ab Oratio cuius hoc ſit carmen. Matutine pater ſeu Iane libẽtius audis Vnde homines operum pri-mos vitęq; labores inſtituunt. Sic diis placitum tu carminis eſto Principium.

DE COGNOMINIBVS IOVIS.

IVPITER a iuuando nomen accepit ut ſit Iupiter iuuans pater teſte. M. T. Cicerone græce ζεὺς in genitiuo διὸς Homerus. ὄναρ ἐκ διός ἐστιν hoc eſt ſomnium a Ioue eſt a noſtris maioribus hic IOVIS in nominãdi caſu dictus eſt. Cecilius. Nõ nouus qdem deus repertus eſt iouis. Vnde Diiouis & Veiouis de quibus infra. Ab eiſdem ueteribus OPTIMVS MAXIMVS uocabatur, optimus ꝓpter beneficentiam. Maximus propter vim. A poetis uariis nominib⁹ fertur PATER quia ſingulorum beneuole ſuſceperit curam, uel dux fuerit homi-nibus beneuiuendi, ut Diodorus teſtatur. Orati. Iam ſatis terrę niuis atq; diræ Grãdinis miſit pa-ter. SATOR & CREATOR. Vergi. Olli ſubridẽs ho-minum ſator atq; deorũ. Valerius ſoranus cum

non modo GENITOREM ſed etiã genitricem uocauit: ſic.n. ait, Iupiter omnipotés regum rex ipſe deumq; Progenitor genitrixq; deum deus vnus & omnis IMPERATOR & REX ob imperii amplitudinem. CONSVLTOR & PROVIDVS ꝓpter conſulendi prudentiam eiuſdem quem paulo ante citaui teſtimonio Diodori. OMNIPOTENS Verg. Iupiter omnipotés ꝑcibus ſi flecteris ullis. Oui. At pater omnipotens ingentia mœnia cæli Circuit. Nam (ut ait Terentius) templa cæli ſumma ſonitu concutit. SVMMVS DEVM. Ouidi. Quid o tua fulmina ceſſant Summe deum? REX SVPERVM. Oui. Rex ſuperũ trepidare uetat. REX DEORVM. Vergi. Sic fata deum rex ſortitur. MVNDI DOMINVS. ĩ opere obſceno, Fulmen habet mũdi dominus. SATVRNIVS quia Saturni filius. Oui. Que pater ut sũma vidit saturnius arce. CAELI RECTOR. idem Vaſti quoq; rector olympi. OPITVLVS quod opem indigétibus ferat uti a diuo traditur Auguſtino. ALVMNVS quia (idem ut refert) omnia alat. DIESPITER quoniã diei pater Aulo Gellio & Acrone auctoribus. uel (ut ait Auguſtinus) quod partũ perducat ad lucem. Oratius. Namq; dieſpiter igni coruſco nubila diuidés. LVCETIVS. quod luce quaſi uita adficiat ac iuuet: quo (uti Gellius refert) Cn. Neuius in libris belli punici Iouem appellat. quem ſi legiſſet Seruius enarrans illud maronianum Lucetium portæ ſubeuntem & reliqua non ſcripſiſſet Lucetium a Vergilio dictum in nullo alio loco inueniri. de Lucetio ꝑ Ioue meminit etiã Pompeius Feſtus. FERETRIVS a ferendo. quia (ut Feſtus idé

eſt auctor)pacem ferre putaret.ex cuius templo ſumebant ſceptrum per qđ iurarent.Et lapidem ſilicem quo fœdus ferirent. DIIOVIS quod die: ſicut Lucetius de quo paulo ante,quod nos luce iuuaret.VEIOVIS a particula ue diminutiua, qa non iuuandi poteſtatem ſed nocendi vim habe ret.nam deos quoſdam ut prodeſſent quoſdam ut non obeſſent colebant.Propterea eius ſimula chrū ſagiptas tenebat:ut ſcribit Gellius.his ad- datur quod MACROBIUS memorat nimirum huic rei faciens Deos ſcilicet ex cōtrario in eadem re duplici cenſeri & poteſtate & nomine. ut Apolli nem ἰήιον a ſanādo.& παιᾶνα a feriendo.ſic & Ne- ptunnū Enoſycthona & Aſphalionem ut infra ſuo in loco dicemus.Quidam Veiouem Apolli- nem eſſe tradunt. Martianus capella Plutonem: Oui.in faſtis Iouem iuuenem ſine fulmine:deſū: quaſi paruum Iouem.ut Vegrādia farra coloni, Que male creuerūt ueſcaq; parua uocāt. STATOR Liuius Templum Ioui ſtatori uouet Romulus:ſi conſtitiſſet a fuga romana acies:dictus a ſtando eſt ꝙ Romanos a Sabinis fugiētes ſtare fece- rit. etſi Laurentius Valla a ſiſtendo dici maluit Seneca ſtatorem tantum dici vult quia ſtant be- neficio eius omnia.de Iouis statoris tēplo Oui- dius. Tempus idē Statoris erit quod Romulus olim Ante Palatini condidit ora iugi. AMMON idē Ouidius.Duxq; gregis dixit ſit Iupiter unde recuruis.Nunc quoq; formatur.Lybs eſt cū cor- nib⁹ Ammon.Auſoni⁹Gallus,Ammonem lybiæ cōſuluere deum. Nominis originem refert Ser- uius ita ſcribēs Liber pater cum per lybyam ex-

ercitum duceret fatigatus ſiti Iouis patris auxi-
lium implorauit: & ſtatim uiſo ariete fons ſequu
tus eſt. Vnde factũ fuit Ioui Ammoni ab arenis
dicto ſimulachrum cum capite arietino ἄμμος .n.
græce arenã latine ſignificat. Herodotus Ammo
nem tradit Aegyptioꝝ nomẽ eſſe: quo ita illi Io-
uem appellent. Vnde Ammonii populi dicti ſint
Aegyptioꝝ coloni. HOSPITALIS ꝑ quem Phala-
ris in epiſtola ad Steſicorum iurat. & vergiliana
Iuno hunc inuocat ita precans. Iupiter hoſpiti-
bus nam te dare iura loquuntur. Iupiter. n. hoſpi
tibus preeſſe dictus eſt uel propter Lycaonem q̇
cum ſuſceptos hoſpites necaret a ſuſcepto Ioue
poſtq̃ epu as humanas appoſuit in lupum con-
uerſus oſtendit hoſpitii iura uiolanda non eſſe.
uel quia ab illo planeta religio & iuſtitia eſt atq;
omnis humanitas. græce ξένιος hoſpitalis uoca-
tur. Vnde Xenia Martialis alterum ex libris diſti
chorum uocauit quia Xenia hoſpitũ ſint mune-
ra. Sed idem græce deus ζὴν uocatur & ξένιος ut ſu
pra diximus. LATIALIS cui a Romanis & latinis
cõmunia ſacra fiebãt in monte albano teſte Dio-
nyſio/Lactantius humano ſanguine coli ſolitum
tradit. ANXVRVS Vergili⁹. Quis Iupiter Anxurus
aruis præſidet. ibi Seruius circa tractum inquit
Campanię qui eſt ad Rutulos & Circeos coleba
tur Iupiter puer q̄ Anxurus dicebatur quaſi ἄνευ
ξυροῦ .i. ſine nouacula quia barbam nunq̃ raſiſſet.
AEGIOCHVS ab ὀχὴ & αἲξ quia nutritus ſit a capra
uel ab ἔχω teneo & αἰγίς. quoniam ægide uteretur.
Harum poſtremam deriuationum Lactantius ſe-
quit̃ ſcribẽs Iouem Amalthęę caprę corio uſum

eſſe pro ſcuto contra Titanes dimicantem. Propterea[que] a poetis Aegiochũ appellatũ. ELICIVS ab eliciendo teſte Varrone & Ouidio qui dicit Eliciunt cælo te Iupiter.unde minores Nũc quo[que] te celebrant Eliciumq[ue] uocant.Liuius ſic loquitur de prodigiis ad ea elicienda e mentibus diuinis Ioui Elicio aram in Auentino dicauit.Hũc Plautus PRODIGIALEM nominauit.ei⁹ uerba ſũt Sed mulier poſtq̃ experrecta es prodigiali Ioui mola ſalſa aut thure comprecatam oportuit.PISTOR cui Lactantius aram a Romanis dicatã refert qñ eos inqete monuiſſet ut ex omni frumẽto quod habebant panem facerent atq[ue] in hoſtium caſtra iactarẽt.eoq[ue] facto ſoluta eſſet obſidio deſperãtibus Gallis inopia ſubigi poſſe Romanos PRAEDATOR a præda. Vt enim ſcribit Serui⁹ honoratus romani moris fuit ut bella geſturi aliqd de parte prædę numinibus pollicerẽtur adeo ut Romę Iouis prædatorii templum fuerit non q[uod] prædę preeſſet.Sed quod aliqd ex prę da ei deberetur. HERCEVS ἀπὸ τοῦ ἕρκιος quod eſt ſeptum.qa intra ſeptum domus colebatur.quem deũ etiam PENETRALEM uocabãt ut Feſtus auctor eſt.Oui. Cui nil hercei profuit ara Iouis.VLTOR cui pantheon ab Agrippa factũ Plinius ait. OLYMPIVS Valerius detracto eti.i Ioui olympio magni ponderis aureo amiculo.Dictus ab olympia loco iuſta alpheum fluuium in agro Piſano ſub ditionę Eleorum.ubi Iouis olympii templum fuit cum ſimulachro ex ebore a Phidia facto.de quo Plinius.uel olympius dictus eſt ab Clympo præfecto a quo eruditus fuit teſte Diodoro. ELEVS ab

Elide.nã (ut diximus) Olympia eſt ſub ditione Eleorũ. Sta. Atticus Elei ſenior Iouis. DICTAEVS Vergi. Ante etiam ſceptrum dictæi regis. a dicte mõte & urbe ĩ Creta ubi fuit enutritus templũq; habuit. Strabone ac Seruio auctorib⁹. CAENEVS a Cæneo promontorio Euboeę ubi hercules ab oechalię expugnatione reuerſus aram ſtruxit. dicẽte Ouidio Victor ab Oechalia cęneo ſacra parabat Vota Ioui. Seneca Qua tẽpla tollens ara cęnei iouis auſtro timendum ſpectat euboicum mare. LYCAEVS a lyceo monte Archadiæ ubi tẽplũ ei fuit auctore Strabone. DODONEVS pro pelaſgico. de quo Strabo idem. Et priapei carminis illud, ſatis notum Dodona eſt tibi iupiter ſacrata. TROPHONIVS cuius oraculum in Lebadea cõſtructum eſt hiatus ſubterranei deſcenſum habẽs ex auctoritate Stabonis ATABYRVS huic Atabyrim mõtem altiſſimum Rhodi ſacrũ eſſe Strabo idem teſtatur. CASIVS a Caſio Aegypti mõte ubi ędem habuit. Hic ille mons in quo Pompeii magni corpus iacet. ſi Strabonem ſequimur auctorem. LARYSIVS & ENESIVS. de qbus Strabo: TRIPHYLLIVS in cuius templo columna fuit aurea: ubi Iupiter ſua geſta deſcripſit. tradente Lactantio. huius meminit etiã Euſebius de præparatione euangelica. LAPIDEVS per quem ſanctiſſimum iuſiurandũ fuit auctore Gellio. Cicero ſic quomodo inquit tibi placebit Iouem lapideum iurare? cum ſcias iratũ eſſe Iouem nemini poſſe. Videtur autem Lapideus dictus a lapide quem in faciendis fœderibus iuraturi tenebant (vt ſcribit Feſtus) ita loquẽtes Si ſciẽs fallam me Die-

piter ſalua vrbe arceq́ȝ bonis eiiciat: ut ego hunc lapidem. PLVVIVS apud Tibullum Arida nec pluuio ſuplicat herba Ioui. Nam Seneca memoriæ (vt arbitror) lapſu verſiculum hunc Ouidio aſſcribit. ELEVTHERIVS liberator cui templũ fuit apud græcos Plateis ſtructum ab eis occiſo Mardonio cum. ccc. millibus Perſarum. eiq́ȝ ſacra inſtituta Eleutheria appellata. ſi Straboni credimus grauiſſimo authori NICEPHORIVS ex cuiꝰ reſpõſo habuit præſumptionem imperii Hadrianus. vt Spartianus memoriæ tradit. PAPEVS. quẽ Herodotus rectiſſime appellatum ait. arbitror q̃a παππα eſt pater PANOMPHEVS uel quod omnium uoces audiat. uel quod omnium uoce loquatur. namq́ȝ παν omne & ὀμφη uocem ſignificat. Ouidi. Ara panompheo uetus eſt ſacrata Tonanti. quod ſane ab Homero accepit. ille. n. ſic ἔνθα πανομφαίῳ ζηνὶ ῥέζεσκον ἀχαιοί. Lactãtiꝰ meminit de Ioue ATHABYRIO. LABRYANDO. LAPRIO. MOLIONE. ſunt & q uelint Iouem eſſe quem Arabes ASSABINVM uocant teſte Plinio.

DE NEPTVNI COGNOMINIBVS.

NEPTVNVM Varrò latinæ decus linguæ a nubendo dici uoluit q̃d terras nubat ideſt operiat. Cicero uero & ipſe latinarum literarum ſidus a nãdo paulum primis literis immutatis. hic a poetis. REX AQVARVM. Deus aequoreus. Pelagi rector. Profundi domitor & moderator. Maris genitor appellatur. Oui. Mulcet aquas rector pelagi. Idem. Cumq́ȝ tridẽtigero tumidi ge-

nitore profundi. Sta. Ante domum tumidæ mo-
derator cærulus vndæ. Idem. Tunc ductor aqua
rum inuitat curru. A græcis ENNOSIGEVS & Eno
ſichthon. i. terriquaſſo & Tellurimoto ut Aulus
Gellius interpretatur. quod aquaꝶ ſubter in ter-
rarum cauis vndátium fluctibus pulſibus ue ter-
remotus fiant. Iuuenalis Ennoſigæum ꝑ mari po
ſuit uel pro DEO ipſo Xerxem deridendo Perſaꝶ
regem dum ait. Ipſum compedibus qui vinxe-
rat Ennoſigęum. Item ASPHALIO. i. terram ſtabi-
liens. nomen contrarium ſuperioribus, nec mi-
rum. numina enim (ut ſcribit Macrobius & nos
etiam ſupra in Ioue memorauimus) ſępe ex cō-
trario eadem in re duplici tam nomine q̃ pote-
ſtate cēſentur. HIPPIVS. i. equeſter dictus eſt etiā.
uel ꝙ Pegaſus ex eo & Pegaſide natus ſit. uel
ꝙ equleus eius loco ſuperpoſitus Saturno fue-
rit: quem pro Neptuno deuoraret. uel ꝙ tri-
dentis ictu terra equum excierit. cui quaternos
equos ob hoc in Illyrico iaciebant nono quoq;
anno in mare. ut author eſt Sextus Pompeius Fe
ſtus. hic & CONSI nomen habet auctore Seruio.
cui ſuffragaẗ Auſonius Gallus dum ait. Tum Io-
uis & Conſi germanus tartareus Dis. & alibi idē
Cenea mutauit proles ſaturnia Conſus. nam qui
mutauit Cenea ſiue Cenida Elatei filiā ex puella
in uirum: fuit Neptunus Saturni filius. ut Ouidi-
us docet. Idem POSSIDON appellaẗ. Vnde Athe-
narum urbs quam ipſe cum MINERVA condidiſſe
ferẗ Poſſidonia dicta eſt ut Strabo cōmemorat.
TAENARIVS apud Propertium. Nō ſic Aemonib'
Salmonida mixt⁹ Enipheo TAENARIUS facili ꝑſſit

amore deus. a taenaro Laconiæ promontorio. ubi deo ſacra ſtructa eſt ædes tradēte Strabone. Ad hoc refertur illud in Priapeis Vndæ Taenaros æquoriſq; regi. HELICONIVS. cui⁹ templum Strabo inqt ſua ætate ab Ionibus precipius honoribus adorari. AEGEVS eiuſdem Strabonis teſtimonio ab Aegis inter Euboeam ſitis ubi templum illi fuit. ISTHMIVS ab Iſthmo de quo Strabo idem. SAMIVS cuius ſacellū fuit inter Lepreū & Amnium. in quo Homerus ait Thelemacum Pylios offendiſſe dum ſacrificio operam darent ut a Strabone refertur. Inuenio a græcis etiam CYANOCAETEN. i. crines cæruleos habentem uocari. Scythæ (ut mentionem facit Herodotus) THAGYMASAM uocitant. Apud nos Statius Iouē ſecūdū Neptunum appellauit eo uerſu ductorq; ſecundi Quod ſupereſt complexa Iouis.

DE PLVTONIS COGNOMINIBVS.

PLVTO a diuitiis nomen habet quas græci πλουτους nominant. Vnde a noſtris teſte Seruio DIS atq; DITIS uocatur. quod (uti Cicero inqt) terrena uis omnis ac natura Diti patri dicata eſt. quia & recidant omnia in terras: & oriantur ex terris. Ad eū Parcae apud Claudianū ſic. O maxime noctis Arbiter: vmbrarumq; potens, cui noſtra laborant stamina, qui finem cunctis & ſemina præbes. Naſcēdiq; vices aliena morte rependis. Qui vitam letumq; regis. nam quicqd ubiq; Gignit materies hoc te donante creat Debeturq; tibi certis ambagibus æui. & ſi quidam (ut oſtē

dit Quintilianus) a contrario interpretantur qa minime ſit diues. Vergilius græco uſus eſt nominatiuo Odit & ipſe pater Pluton. odere ſorores Tartareum mõſtrum. Dis apud Auſonium. Tum Iouis & Conſi germanus tartareus Dis. & Tibullus inqt Interea nigras pecudes promittite Diti ORCVS idem cognominatur & qdem ab urgendo mortem. c. enim antiqui pro. g. frequẽter ponebãt ut author eſt Feſtus, qui & orcum ſine aſpiratione ſcribendum innuit ꝓ Seruio contra Probum. Apuleius q̃ pulchre in peculio inquit Proſerpinæ & orci familia numeratus. Tibullus Me uocet ĩ uaſtos amnes nigramq; paludem Diues in ignara luridus Orcus aqua. Ab antiqs QVIETALIS dictus auctore Feſto. arbitror quia mors erumnaꝝ ſit quies. Item SVMMANVS quaſi ſummus Manium ut Martianus Capella interpretatur FEBRVVS. cui menſe februario ſacrificaret̃ ut Seruius ſcribit. SORANVS eiuſdẽ Seruii teſtimonio ſup Maronis illud Summe deum ſancti cuſtos Soractis Appollo. AGESILAVS de quo Lactãtius firmianus faciat mentionem. VEDIVS & Veiouis teſte Martiano capella. VRAGVS ab urgendo qđ is deus nos maxime urgeat de quo Verrius Flaccus. ſunt qui exiſtiment Plutonem Serapim eſſe ut Diodorus ſiculus refert. a Poetis noſtris uocatur DVX HEREBI. Sta. Dux herebi populos poſcebat crimina uitæ. Nil hominum miſerans iratuſq; omnibus vmbris. Iupiter iniquus. Idem. hunc igitur (ſi digna loquor) rapiamus iniquo Nate ioui. ELYSIVS TYRANNVS. Idẽ Elyſii lucebat ſponſa tyranni. DEVS NIGER Ouidius

Et pulſata nigri regia cœca dei. ANIMARVM RECTOR. Clau. Iamq; per anfractus animarũ rector opacos. Idem Proſerpinæ raptũ ſic ordiť Inferni raptoris equos & reliqua de Plutone intelligens. IVPITER STYGIVS. Naſo. Sæpe tibi eſt ſtygii regia uiſa Iouis.

DE NOMINIBVS IVNONIS

IVNONEM a iuuãdo dici auothres ſunt. M. Varro. Martianus capella. & Donatus Terentii interpres. pluribus & hæc nominibus nominatur. SATVRNIA a patre. Ouidius. Excipit hos uolucriſq; ſuæ ſaturnia pennis Collocat. Vergi. Fariq; uetat ſaturnia Iuno. Lucina. Luceſia. Fluonia. Februalis. Februata. Iterduca. Domiduca. Vnxia. Cinxia. Socigena. Populonia. Curitis. Aeria. teſte Martiano capella. & qdem LVCINA ſiue LVCESIA ut ait ꝙ lucem naſcẽtibus tribuat FLVONIA ꝙ mulierum ſanguinis fluorem in conceptu cõtineret. FEBRVALIS uel FEBRVATA quia mulieres februabat. i. purgabat ITERDVCA & DOMIDVCA quoniam nuptaꝝ iter protegeret: eaſq; duceret in optatas domos. VNXIA ꝙ poſteis vngens fauſtum omen affigeret. CINXIA ꝙ nuptæ cingulum ea duce in thalamis poneret. SOCIGENA quia mares & fœminas ſociet: iungatq; connubio. POPVLONIA ꝙ ex virorum mulierumq; coniunctionibus ab ea factis populi procreentur. CVRITIS a curi quæ Sabinorũ lingua haſtã ſignificat. Iuno. n. haſta curruq; utiť AERIA ab aeris regno. Iuno enim (quod & Macrobius

ait) aer eſt. vnde Iouis hoc eſt cæli ſoror fingitur cum iiſdem ſeminibus cælum & aer pcreati fue-rint. Vocatur etiã OPIGENA auctore Feſto quod opem in partu laborantibus ferret. IVGA quo-niã (ut idem ſcribit) matrimonio coniungat. a q̃ Romę vicus iugarius nomen ſumpſit. in quo ara fuit Iunonis iugæ. vergilius qđ ad hanc rem facit hoc ſcriptum reliquit carmen Iunoni ante omneis. cui vincla iugalia curæ. LACINIA a Laci nio promontorio Italiæ ad Magnam Græciam. ubi teſtimonio Strabonis tẽplũ habuit locuple-tiſſimũ. de quo Vergilius Hinc ſinus herculei (ſi uera eſt fama) Tarenti Cernitur: attollit ſe diua Lacinia contra. De Iunone Lacinia meminerunt etiã Valerius Maximus & Lactantius firmianus. ACREA oraculũ habens inter Lecheum & Pagas tradente Strabone. ARGIVA ab Argis ubi nata eſt eiuſdẽ Strabonis teſtimonio. ut propterea cha-ros Iunoni Argos Vergilius dixerit. habuit Argi ua Iuno templum in Italia poſt Silarim fluuium ab Iaſone conſtructum ut Strabo alibi memorat PELASGA quod apud pelaſgos magno in hono-re fuiſſet: de hac Propertius An contempta tibi Iunonis tẽpla pelaſgæ. PROSYMNIA a Proſym-na urbe Argiuoꝝ auctore Strabone. Stati[9] Hinc celſæ Iunonia templa Proſymnæ. CVPRA cuius templum in Piceno eſſet thuſcorum ædificium, ut ait Strabo. MONETA Romę a monendo arbi-troꝝ; nãmq; (uti Cicero ſcribit) cum non multo ante urbem captam a Gallis terremotus factus eſſet ferũt extitiſſe uocem e templo Iunonis quæ in arce erat ut ſue plena pcuratio fieret. Quo cir-

ca Iunonem illam appellatã monetam. Aedem autem Iunonis fuiſſe i arce tradit etiam Solinus. ædificatã uero a Camillo Ouidius in Faſtis. Lucanus CASTRENSEM uocauit Iunoné monetam inqens Numina miſcebat caſtrenſis templa monetæ. CALENDARIS etiam Iuno dicta eſt a calendis quæ illi deæ tributæ fuerũt, ut tradit Macrobius ex Varronis & pontificalis auctoritatis ſententia. Item CAPROTINA cui ancillæ pariter ac liberæ nonis Iuliis ſacrificabant ſub caprifico. a q̃ tam deæ q̃ nonis ipſis eſt nomen, ut idé Macrobius auctor eſt. Liuius meminit Iunonis SOSPITAE cuius ſimulachrum Lanuuii lachrymauerit. Apud Rutulos & Circeos Seruio referente colebatur Iuno uirgo quæ FERONIA dicebat. de qua Vergilius Viridi gaudens Feronia luco. Strabo Feroniam haud ſane Iunonem Sed deam nũcupari quandam ait, quo etiam nomine urbs ſub mõte ſoracte appelletur. Græci Iunonem ΗΡΑΝ ideſt heram uocant.

DE CERERIS COGNOMINIBVS.

CERES (ut uoluit Cicero) dicta eſt tãq̃ gerés caſuq; itidem prima littera mutata ut a græcis, nam ab illis quoq; DIMETER quaſi gemeter nominata eſt, hanc LEGIFERAM appellarunt latine. græce THESMOPHORAM qa leges quas græci νόμους uocãt ipſa dicitur inueniſſe, teſte Seruio & Ouidio, q de Cerere loquẽs ait Prima dedit leges. Vergilius. Mactant lectas de more bidentes legiferæ Cereri. Item ELEVSINAM ab Eleuſi

urbē Atticæ ubi tēplum habuit & phanum myſticū authore Strabone. Vergi. Atq; eleuſinæ matris uolētia plauſtra ACTEAM. Statius Tuq; actea Ceres, curſu cui ſemper anhelo Votiuam taciti laſſamus lampade myſtæ. ab Acte quę regio etiā Actica dicitur MILESIAM de qua Lactantius firmianus. ENNEAM ſiue Ennenſem ab Enna urbe Siciliæ umbilico ubi colebaẗ ut Cicero cū Strabone ſcribunt. Clau. Enneæ Cereri proles optata uirebat vnica. CATINENSEM quoq; Cererem nominauere. Lactātius firmianus de Cerere catinēſi & Ennenſi meminit. quarum alterius tanta religio fuerit ut adire templi eius ſecreta penetralia uiris nefas eſſet. Alterius antiquitas tanta ut oēs hiſtoriæ loquanẗ ipſam fruges in Ennæ ſolo reperiſſe. LIBYSSAM a libyco campo argeo ꝙ in eo primum fruges ex Libya allatæ ſint. ut author eſt Feſtus. LIBERAM ſicuti diuus Auguſtinus teſtatur. AMEAM unde puerbium Αμαῖα τὼν ἀζησιαν μετῆλθεν. Amaea ad Azeſiam acceſſit ꝺ re diu multum quæſita. Ab eiſdem græcis δηω Ceres nominatur Vnde Diois Proſerpina. ut ibi dicemus. A poetis noſtris FRVGVM MATER. Oui. Placentur frugum matres telluſq; Cereſq;. Idem Et te flaua Ceres frugū mitiſſima mater. DEA TEDIFERA. Idē Et p tediferæ myſtica ſacra deæ. Dea fertilis. Idē Geminos dea fertilis angues curribus admouit. Dea laudanda nimirū ob merita quæ cōtulit in mortaleis. Tibullus. Non ego tētaui nulli temeranda deoꝝ Audax laudādæ ſacra docere deæ.

DE COGNOMINIBVS VESTAE.

VESTA unde dicatur & quid ſit docet ingenioſus poeta ita cõcinens Stat ui terra ſua. vi ſtãdo Veſta uocatur. Alibi idem Veſtam ait ignem eſſe Nec tu aliud veſtam q̃ uiuam intellege flammam. Nataq; de flamma corpora nulla uides. cui ſuffragatur Cicero. Ciceronis uerba ſunt. Veſtæ nomen a græcis. nam ea eſt quæ ab illis heſtia dicitur. Vis autem eius ad focos & aras pertinet. Seruius honoratus Veſtam pro ſententia Ouidii tam terram q̃ ignem eſſe ſcribit. & quando pro terra capitur Veſtam dici: qđ uariis rebus ueſtita ſit. Quido uero pro igni ἀπὸ τῆς ἑστίας hoc eſt a foco in quo ignis alitur. ut bigambos ſit adiecta. ſicut Er Ver Enetus Venetus. Veſtam Vergilius potentem uocauit illo uerſu manibus uictas Veſtamq; potentem Aeternumq; adytis effert penetralibus ignem. Ouidius FLAMMAE CVSTODEM dum ait Cum flammæ cuſtos æde recepta dea eſt. alibi Iliacam. Vidimus iliacæ trãſferri pignora Veſtæ.

DE APOLLINIS COGNOMINIBVS.

APOLLO dictus eſt ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὰς ἀκτῖνας hoc eſt a iactu radiorum ut Plato uoluit. Sunt & plures huiuſce nominis interpretationes. quas apud Macrobium legas. ſi eſt cordi. Nos deorũ cognomina (quod noſtrum eſt inſtitutum) referemus. ſane is modo Phœbus modo Phœbus Apollo a poetis uocatur. Vergi. Phœbe graueis Troiæ ſemp miſerate labores. Idem Quæ Phœbo pater omnipotẽs mihi Phœbus Apollo Præ

dixit. eſt autem imitatus Homerum qui ſic ait ἐχώσατο φοῖβος ἀπόλλων & mox οἱ πορ· φοῖβος ἀπόλλων. Phœbum Macrobius ex Cornificii ſententia dici putat ἀπὸ τοῦ φοιτᾶν βίᾳ qđ ui fertur. uel a ſpecie & nitore. i. καθαρὸν καὶ λαμπρόν. Idem uocat PAEAN. Iuuenalis Parce precor Pæan ἀπὸ τοῦ παίειν. i. a feriendo teſte Macrobio. ſicut eiſdem gręcis ἰήϊος nominatur ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι hoc eſt a ſanando. Dii. n. (ut diximus in Ioue & Neptuno) ex contrario in eadem re duplici & nomine & poteſtate cenſentur ut Macrobius idem author eſt. DELIVS a Delo ubi natus eſt inſula teſte Acrone Oratii interprete. Vt uero Macrobio placet ἀπὸ τοῦ δῆλα καὶ φανερὰ πάντα ποιεῖν τῷ φωτί ꝙ illuminando omnia clara demonſtret. Ouidi. Delius hunc nuper victo serpēte ſuperbus viderat. CYNTHIVS a Cyntho Deli monte ut tradit Feſtus. Ora. Intonſum pueri dicite Cynthium. LATOIDES patronymica forma a Latona matre Priſciano etiam authore. Sta. Tenuit reuerentia cædis Latoiden. Item LATOVS & LATOIVS & LATONIGENA Ouidius Quem tritoniaca Latous arundine uinctum. Idē Laomedonteis Latoius aſtitit aruis. Idem Et dare Latonæ latonigeniſq; duobus Cum prece thura pia. PYTHIVS a Pythone ſerpente quem occidit. ſiue is ſtatim poſt diluuium natus fuerit. ut vult Ouidius. ſiue alius qui Dei cunas cum inuaſiſſet ab Apolline in prima infantia eſt interemptus ut Macrobius tradit. Hinc & ludi in dei honorem dicti ſunt Pythia. ſicuti latius dicemus ubi de sacrificiis fuerit sermo. TITAN ſecundum eos qui dicunt ex uno Titanum eſſe

genitum, ut ſunt. M. Varro & Diodorus ſiculus. Ille autem fuit Hyperion. quod ideo fictum quia ſolis motum primus obſeruauit. Quinetiam HYPERION ipſe quandoq; uocatur Ouidius Placat equo Perſis radiis Hyperiona cinctum. & alibi Perq; leues auras hyperionis æde potitus Ante fores ſacras hyperionis æde reponit. DELPHICVS Ouidi. de Coronide. placuit tibi Delphice certe. dictus uel a Delphis oppido ſub Parnaſo ubi Apollinis phanum & oraculum fuit teſtimonio Plinii atq; Pomponii melæ. uel (uti Macrobius ex Numerii ſententia refert) quia ſit ἕλφος hoc eſt vnus. Vnde & noſtri SOLEM appellant quia tantam ſolus claritatem obtinuit uti Macrobius ipſe alibi ait. Nominatur & CLARIVS Ouidius ut Clario miſſa legenda deo. a Claro oppido in finibus Colophoniorum quod illi ſeruiuit ipſius teſtimonio dei apud Ouidium ita iactantis mihi delphica tellus Et Claros & Tenedos Patareaq; regia ſeruit. De phano Apollinis Clarii etiam Plinius meminit. THYMBREVS a Thymbreo monte ut Feſtus. ut Seruius campo Troiæ ubi templum habuit: de quo Strabo faciat mentionem. Vergilius Da propriam Thymbree domum. GRYNEVS a Gryneo nemore in finibus Ioniis ei conſecrato: ut ſcribit Seruius enarrans tum illud Vergilianũ grynei nemoris dicat origo. tum illud Sed nunc Italiam magnã Gryneus Apollo gryneum Strabo Mirineorũ oppidum eſſe ait cum Apollinis phano & oraculo puetuſto. CYRRHE

VS a Cyrrha urbe ſub Cyrphin rupem delphi-cam authore Strabone. quam ſane urbem Apol-lini dicatam docet Lucanus ita cōcinens nec te ſi pectore uates Accipiam cyrrhea uelim ſecreta mouentem Sollicitare deum. Propterea Iuuena-lis Apollinem ſignans ait dominū Cyrrhæ: ali-bi Cyrrhei ſpicula uatis. PATAREVS a Patara Ly-ciæ oppido Apollini ſacra. ut ſupra oſtendimus in Clarii interpretatione ex Ouidii ſententia. id quod Acron & Porphyrio etiam docent oratia num illud exponentes qui Lyciæ tenet dumeta natalemq; ſiluā Delius & Patareus Apollo. Quæ ſane uerba & hoc demonſtrant Apollinem LY-CIVM a Lycia nominatum. Oratio ſuffragatur Pompei⁹ Feſtus. Is enim ſcribit Lycii Apollinis oraculum in Lycia maximæ claritatis eſſe. hoc oraculum Maro ſignificans lycias dixit ſorteis. Macrobius. quem breuitatis cauſa miſſum facio, aliter id nomen interpretatur. Sane Lycium pe-nultima modo correpta Propertius Prouiſum eſt Lycio uota ꝓbante deo. modo producta inue nio. Sta. Ad patrias ſi quando domos optataq; Pæan tēpla Lycie dabis. AGYIEVS ἀπὸ τῶν ἀγυιῶν hoc eſt a vicis in quibus ei ſacrificia fiebant ſta-tutis altarib⁹ ex ipſius dei reſponſo. Oratius Du ctor argutæ fidicen thaliæ phœbe. qui Xanthi la uis amne crines dauniæ defende decus camœ-næ Leuis agyieu. et ſi pleriq; id nomē aliter hoc eſt perperam tam ſcribunt q̄ prounciāt. A Lydis poſt finitam peſtilentiam LOEMIVS appellatur referente Macrobio. nam λοιμὸς peſtem latine ſo-nat. A Pachinum ſiciliæ promontoriū incolen-

tibus (ut Macrobius idem tradit) LIBYS SINVS immiſſa hoſtib⁹ peſte. & pene cunctis ſubita morte interceptis. Greci alio nomine VLION uocant ideſt ſanitatis authorem (quemadmodũ idem Macrobius docet. & Strabo) ἀπὸ τοῦ ουλω. qđ eſt ualeo. Hinc & ARTEMIS quoq; dicitur ex eo qđ integros faciat. Id. n. apud nos ſignificat ἀρτεμεα integrũ ſcilicet atq; incolumen. LOXIAS teſte Macrobio ex ſententia Cleantis qđ obliquum per⸗ git iter ἀπὸ τοῦ λοξεύω quod eſt obliquo. PHANETA ἀπὸ τοῦ φαίνειν ἐπειδὴ φαίνεται νέος quia sol quotidie renouat ſe. ut eiuſdem Macrobii ſunt uerba. NO⸗ MIVS ἀπὸ τῆς νομῆς. i. a paſcuis nõ quia ſpoliatus diuinitate propter interfectos Cyclopas pauerit armẽta Admeti regis ĩ Theſſalia ut fabula canit: Sed quia sol paſcit omnia ſicuti Macrobio pla⸗ cet. Seruius tamen fabulam ſequitur explicans Maronis illud Te quoq; magna Pales & te me⸗ morãde canem⁹ Paſtor ab Amphryſo. ubi Apollinem poeta dubio procul intellegat. Aut Nomius ἀπὸ τῶν νόμων. i. a lege cordarum dicetur. AR⸗ GYROTOXVS quod naſcens per ſummum orbis ambitum ueluti quidam orbis figuratur alba & argentea ſpecie. unde radii immedium emicant sagittarũ. ut ad litaram Macrobius tradit. ſane Argyrotoxus argẽteum arcum apud nos ſonat. ſiquidem ἄργυρος argentum & τόξον arcum ſigni⸗ ficat. CHRYSOCOMVS a fulgore radioꝝ. qa. ſolis aureæ ſunt comæ. huius idem eſt Macrobius au⸗ thor. χρυσὸς grecis aurum eſt & κόμη coma. ACER⸗ SECOMES ꝙ nunq̃ radii poſſunt a fronte lucis auelli. ut Macrobius idem pergit. Acerſecomes

autem (ſi latine interpretari uelis) intonſum ſi- gnificat. SMYNTHEVS. Ouidi. Talibus intonſum compellat Smynthea dictis. Idem. Conſulitur Smyntheus. nomen hoc a muribus qui σμύνθοι a græcis uocantur Strabone auctore. ſicuti Idem a Rhodiis ERETHIBIVS quoniam illos erethi- bia ideſt rubigine. a Bœotiis PERNOPION dicit. quia illos pernopionibus hoc eſt culicibus libe- rauit. Quod ſi Strabonis etymologia tibi non placet lege Macrobium aliter id nomen inter- pretatem. SCIALLIVS ὅτι τὰς κινήσεις σκολιὰς ποιεῖ no- bis ab auſtro currens. quemadmodum ad lite- ram Macrobius inquit. PHILESIVS (ut Idem ſequitur) quia lumen eius exoriens amabile ami- ciſſima ueneratione conſalutamus. Sane gręcis φιλέω eſt amo & θεὸς deus. ut ſit φιλήσιος amabilis deus. HECEBOLVS & HECATOBOLVS ſcribente Macrobio radios e longiſſimo atq; altiſſimo in terram uſq; demittens. ἑκὰς enim ſiue ἑκάτη a lon- ge. & βόλος iactum ſignificat ἀπὸ τοῦ βάλλω quod eſt iacio ac percutio. Homerus. στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου ἀπόλλωνος. Idem paulo poſt ἁζόμενοι διὸς υἱὸν ἑκηβόλον ἀπόλλωνα. Idem HECATEBELETES nominatur. Hinc illud apud Suetoninm Dum Cæſar cytharam tendit dum cornua Parthus. Noſter erit Paean. ille hecatebeletes. DIDYMEVS q; geminam ſpeciem ſui numinis præfert illu- minando formádoq; lunam. ſicuti a Macrobio traditur. Didymeus enim latine (nam & hoc quoq; græcum eſt) geminus ualet interpretari, unde Didymotis geminatio. Apud Strabonem inuenies Apollinem SALENVNTIVM cum oracu

lo MARMORINVM a Marmario oppido. ubi ca-
ryſtiarum columnarum eſt latomia. PHYLLEVM
a Phyllo in Theſſalia. LATHRAIVM prope Caly
donem. EGIETVM cuius templum in Anaphe in-
ſula. CATAONEM a Cataonibus populis Cappa-
dociæ. CYLLEVM a Cylla loco in agro adrumen
tino prope Thebam. LARYSSEVM a Laryſſa agri
Epheſii in Cayſtriano agro ſita. Inuenies apud
Plinium Apollinem SOSIANVM e Selucia Ro-
mam aductũ. Apud Liuium Apollinem GERVN
TIVM in finibus Eniorum. Apud Diodorum ſi-
culum TELCHINIVM a Lydis uocari. Apud Stra
bonem TENEATVM a Teneo plagæ Corithiæ ui-
co. THILPHOSSIVM a Thilphoſio monte haud
longe a Tyreſiæ ſepulchro. LEVCATEN a Leucate
ꝓmontorio Epiri ubi ſaltꝰ ad ſedandos amores
quo in loco prima Sappho dicit̃ ſe deieciſſe ab
excelſa petra ſtimulante cupidine. ACTIVM ab
Actio loco Acarnanũ ad ſinũ ambratiũ. Hinc &
ludi actii in dei honorẽ. de q̄bus aũt eoꝝ ſitibus
Maro. Actiaqꝫ iliacis celebrabat litora ludis. Idẽ
nec actiũ Apollinẽ ſuo in poemate omiſit. Actius
hec cernẽs arcũ tẽdebat Apollo. Et Suetonius au
ctor eſt Auguſtũ ampliaſſe tẽplũ uetus Apollinis
Actii. Oui. ACTEVM & LEVCADIVM uocat ingẽs
Phœbus ab excelſo quantũ patet aſpicit æquor.
Acteum populi Leucadiũqꝫ uocant. Idẽ THEMI-
TES cognominatur a Themi dea fatidica: qua
cum authore Strabone ſimulachra comparare
decreuit. etſi quidam Themeniten non The-
mitem uocant ex Cicerone ac Suetonio. Apud
quos Themenites uidelicet tetraſyllabon lega-

tur Apollo amplitudinis quidem & artis eximię e Syracuſis Romam aductus. Pompeius Feſtus auctor eſt Apollinem APERCAM dici, quoniam patente cortina reſponſa pbebat. Suetonius tranquillus docet Romę Apollinem et TORTOREM nomine fuiſſe cultum. Claudianus græcos imitatus. PHAETONTEM pro ſole poſuit dicens Quo phæton irrorat equos. fecit idem Silius Italicus Primoq; nouo Phætonte retecti Seres lanigeris repetebāt uellera lucis: & Martialis Iam prono Phætonte ſudat Aethon: Exarſitq; dies. Scythæ Apollinem OETOSYRVM uocāt teſte Herodoto. Perſæ MYRRHAM ut Strabo teſtat. Aſſyrii ADAD. hoc eſt unum tradente Macrobio. Phœnices: HELIOGABALVM, ut ſcribit Iulius capitolinus. Apud Aegyptios auctore Macrobio Apollo uocatur HORVS. ex quo & horæ. xxiiii. quibus dies & nox conficitur nomen habent.

DE BACCHI NOMINIBVS

¶BACCHI nomen a bacchis mulieribus quę illum ſectabantur ortum fuit. ut Diodorus ſiculus & Euſebius de præpara. euange. ſcribunt. nomen grecis & latinis cōmune. Illis. n. βακχοι dicitur. Vnde βακχικος ideſt Bacchicus quo & nos utimur nomine. Sed non ſolū hunc Bacchum Poetæ uocant uerum etiam Bromiumq; Lyeumq; Ignigenamq; Satumq; iterū Solūq; Bimatrem. Additur his Nyſeus: indetonſuſq; Thyoneus. Et cum Leneo: genialis cōſitor vuæ. Nyctelius. Eleleuſq; parens, & Iacchus. & Euan ut canit Oui

dius. BROMIVM dixere ἀπὸ τοῦ βρόμου hoc eſt ab ignis ſonitu : qui in eius ortu contigit Euſebio & Diodoro auctoribus. LYEVM ἀπὸ του λύειν hoc eſt a ſoluendo quod curis ſoluat. Baccho enim ideſt vino triſtitiæ cura hebetatur. ut inquit Plinius. Et Naſonis illud notum eſt Cura fugit multo diluiturq; mero. Vergilius Lyeum pro lyeio poſuit dicens laticemq; lyeum. IGNIGENAM. ꝙ ex igne uidelicet fulminis natus ſit. Sed hoc noſtrum eſt nomen. Græci Pyrogenen dicunt eadẽ cauſa. ſiquidem πῦρ ignis eſt & γένος genus. SATVMITERVM. primum in uentre semeles. deinde in femore Iouis. ut fabulæ ferunt. Propterea gręcis DITHYRAMBVS appellatur ꝙ per duas ianuas exierit vterum Semeles & Iouis femur. δὶς enim bis. & θύρα portam ſignificat. BIMATREM. ꝙ duas matres Semelem & Iouem habuerit. NYSEVM a Nyſa antro inter Phœniciam & Arabiam ubi fuit educatus ſicuti ſcribit Diodorus e ſententia Homeri. Diodoro ſuffragatur Strabo. Quidam tamen tantoꝝ viroꝝ maieſtate cõtempta Nyſeũ a Nyſa Cytheronis uertice in Boeotia dictũ malunt. THYONEVM a Semele quæ Thyone etiam dicta fuit. ut Porphyrioni & Lactantio Papinii interpreti placet. Quidam ἀπὸ του θύω ideſt impetum facio. quod ſit ꝓprium temulentoꝝ Thyoneum dici aſſerunt. LENEVM ἀπὸ τοῦ λήνου ideſt torculari. ut oſtẽdit Diodorus. nam Donatus ab eo quod mentem leniat dici uoluit. quod teſte Seruio non procedit. quia græcum nomen latinam etymologiam non recipiat. Vergilius leneum ꝓ leneio poſuit ut ſupra lyeum pro lyeio. ſic. n. ait

Gens epulata thoris leneũ libat honorem. CON-
SITOREM VVAE. ſiquidem uitem & uini uſum
adinuenit ut Euſebius de præpa.euang. & Dio-
dorus ſiculus memoriæ tradiderũt. NYCTELIVM
quaſi noctu celebratum. Vergil. Nocturnuſq; uo-
cat clamore Cytheron. νὺξ enim noctem ſignifi-
cat. cuius genitiuus eſt νυκτὸς. unde Nyctelia Bac-
chi ſacra. quę populus Romanus excluſit (ut Ser
uius ait) cauſa turpitudinis. ELELEVM. ἀπό του
ἐλελεῦ hortãtis aduerbio. qua uoce ad orgia cele
branda conferendamq; pugnam utebantur IAC-
CHVS ἀπὸ του ἰακχέω quod eſt clamo. Bacchanalia
enim noctu accenſis facibus uino ſtrepituq; atto
niti faciebant. ut ſcribit Liuius. EVANTEM. a uoce
Bacchantium. Statius Et tu Baſſaridum rotator
Euan. Et Pæan & euantiæ ſorores. Vergilius mu
lieres phrygias quę baccharentur euantes dixit
Illa chorum ſimulans euantes orgia circum du-
cebat phrygias. Prętereа uocatur EVHYIVS. Ora
tius Diſſipat Euhyius curas edaces. latine bonus
filius. εὖ namq; bene & υἱὸν filium ſignificat. Ac-
cepit autem id cognomen quia Ioue pugnante
contra gigantes Bacchus in Leonem conuerſus
primus gigantem interemit. ꝑpter qđ eum Iu-
piter blande affatus eſt Euhyie dicẽs hoc eſt bo-
ne fili. ut ſcribit Acron Oratii ĩterpres BRYSEVS
ſpecie qdem barbata ac ſenili. ut ille, quem græ-
ci iidem Pæana uocitant. quemadmodũ a Ma-
crobio traditur. Sunt qui Bryſeum ἀπὸ του βρύειν
quod eſt inundare & madefacere. Alii a Bryſa
urbe Laconiæ ubi colebatur dictum uelint. Per-
ſius principale poſuit pro deriuatiuo Eſt nunc

bryſei quem uenoſus liber Acci? pro bryſeii ut Vergilius laticem lyeum & honorem leneum ꝑ lyeio & leneio. BASSAREVS apud Oratium Non ego te candide Baſſareu inuitum quatiam. Ibi interpres Acron ſcribit Baſſareum dici a Baſſari baccharum ueſte demiſſa uſq; ad pedes. Vnde & ipſæ Bacchæ baſſarides appellantur. Non nulli baſſareum ἀπὸ τοῦ βάζω: quod eſt clamo propter bacchantium clamorem deducunt. OREVS a montibus auctore Feſto in quibus ei ſacra fieri ſolebant. ὄρος enim græce mons eſt. TRIAMVVS. vnde triumphus denominatur authore Varrone. Grȩcis tamen θρίαμβευτης triūphator & θρίαμβος triumphus dicitur. niſi hoc etiam ideſt θρίαμβος ſeruiat deo. ſcribit Diodorus Bacchum uocari triumphatorem quia primus omnium de Indis triumpharit. MITROPHOROS a mitra qua ſi quando ex potu agitaretur caput alligabat. ut apud eundem eſt Diodorum. DIONYSIVS ἀπὸ τοῦ δίου ideſt diuo: & νύσσα. i. nyſa ubi fuit educatus ut ſupra diximus in Nyſei enarratione. Macrobius Bacchū Solem eſſe diſputans alias affert huiuſce nominis interp̃tationes. Apud Auſo. gallum ita loqtur hic deus Ogygæ me Bacchum nominãt. Oſyrim Aegyptus putat. Myſtæ Phanacem nominant. Dionyſium Indi exiſtimant. Romana ſacra Liberū. Arabica gens Adoneum. Lucaniacus Pantheum. LIBER appellaẗ a liberādo ꝙ mares in coeūdo ꝑ eiꝰ beneficiū emiſſis ſeminibus liberenẗ. ut Auguſtinus. uel ꝙ vinū aīos a curis liberet uti Seneca ſcribit. Seruius ēt liberū a libertate dici auctor eſt. Plutarchus tradit Bacchum a ue-

teribus liberum dictum. quia pro Boeotiæ liber-tate pugnauit. cui fauere Diodorus uidetur. Is. n. ſcribit Bacchum in Boeotia iuſſiſſe in patriæ gratiam omnes urbes liberas eſſe. ciuitate ſui nominis condita quam & Liberam pronũciauit. Ouidius AONIVM DEVM Bacchum uocauit nimirũ ab Aonia. i. Boeotia ubi Thebæ Bacchi patria. Ouidii uerſus eſt Fertur ut aonio cõcita baccha deo. Neapolitani in Campania Bacchum celebrãt EBONA nomine. ut Macrobius docet. Thraces SEBADIVM eiuſdem Macrobii teſtimonio appellant.

MERCVRII COGNOMINA

Christianorum Ariſtoteles Auguſtinus ĩ libris quos fecit de ciuitate cæleſti ita scribit ab literã Mercurius ſermo eſt. nam ideo MERCVRIVS q̃ſi medius currens dicitur ꝙ ſermo inter homines currat. Seruius honoratus Mercurium quia mercibus præeſt appellatum ait. hic HERMES dictus eſt quia sermo uel interpretatio quæ ad sermonem pertinet hermenia dicitur ut inquit Auguſtinus. Eſt. n. ſm̃ Mithicos nuncius & interpres deorum. Vnde ad eum Oratius Te canam magni Iouis & deorum nũcium. & ipſe apud Oui. Ego ſum qui iuſſa per auras Verba patris porto. pater eſt mihi Iupiter ipſe. Seruius (q̃d ad hanc rem facit) Mercurium ethruſca lingua CAMILLVM q̃ſi miniſtrum uocari auctor eſt. ARGIPHONTES nominatur quoniam argum centoculum q Iunonis iuſſu Io Inachi filiam cõuerſam in uac-

cam cuſtodiebat morti ǒdit ἀπὸ του ἄργου & φονέω, interficio. Nec ignoro Mercurium a Macrobio diſceptante solem eſſe aliam dari huic nomini etymologiam. CADVCIFER quaſi caduceum ferens. Ouidi. Hinc ſe ſuſtulerat paribus caducifer alis CYLLENIVS ut vult Feſtus quod omnem rem sermo ſine manibus conficiat. quibus q carent κύλλοι, hoc eſt mutilati uocant. Ideoq; Quadratum eum fingunt. Alii uolunt (ut Feſtus idem ait) quod in Cyllenia ſit nutritus. Alii quod in Cyllene Archadiæ monte ſit natus. dicente Vergilio Vobis Mercurius pater eſt: quem candida Maia Cyllenæ gelido conceptum uertice fudit. ATLANTIADES ab Atlante materno auo. Ouidius Sedit Atlantiades. MAIVGENA a Maia matre Atlantis filia. Martianus capella licet in Maiugenæ officium properare uideretur. Idem reſpondit ipſe Maiugena. DEVS ALES propter talaria quæ habet. de hoc obſcœni auctor operis loquitur Sub tunica uirgā numdeus ales habet? DEVS ALIPES. Oui. Alipedis de ſtirpe dei. uerſuta propago. TEGEATICVS a Tegea oppido Archadiæ. Sta. Et de Mænalia uolucer tegeaticus umbra. Idē Nūciat e celſis ales Thegeaticus aſtris. Item TEGEEVS. Statius Tu quoq; muta feræ uolucer Tegeæe ſonoræ. Clau. Atlātis Tegeęe nepos cōmune pfundis Et ſuperis numen. ARCAS. Statius Vocalis cytharæ repertor arcas. Martialis. Cum quibus Alcides & pius Arcas erat. Auſo. petaſoq; ditis Arcados ueƈt⁹ uola. ubi Mercuriū diuitem dixit quia diuitiis præeſt. docet hoc Auſonius ipſe alibi dum Occaſionem facit ita lo-

quentem Mercurius quæ fortunare ſolet trado ego cum uolui. Idem oſtendit Oratius inquiens nihil amplius oro Maia nate niſi ut propria hęc mihi munera faxis. Aegyptii & Galli TEVTATEM uocant quoꝗ Galli humano ſanguine illi ſacrificabant. Lucanus Equibus inuitis placatur ſanguine diro Teutates horrenſqꝫ feris altaribus Hæſus. Sunt qui Mercurium TRIMEGISTRVM eſſe pro explorato habeāt virum immo heroem ſumma ſcientia & uirtute. quem Lactantius prophetis sibylliſqꝫ adnumerat. ut non iniuria dictus fuerit Trimegiſtrus hoc eſt ter maximus. quod philoſophus maximus: ſacerdos maximus: rex maximus uixerit.

DE COGNOMINIBVS MINERVAE.

MINERVAM Cicero uel a minuēdo uel a minando dictam oſtendit. eſt. n. Dea tam literarum q̃ belli. illa minuit uires corporis ſtudio ut dignus uenias hederis & imagine macra. hæc prœlia & cædes minatur. vnde & BELLONAM cognominarunt. Ouidi. Pollutoſqꝫ ſimul multo bellona penates Sanguine perfudit. renouataqꝫ prœlia miſcet. Idem Bellica Pallas adeſt. Idem Bellatricemqꝫ Mineruam cum Ioue diiſqꝫ uocāt Auſo. Præſes Tritonia bellis. forſitan hinc natū. quia bellum ipſa iuuenit. ſi credimus. M. T. Ciceroni. Martianus capella clypeū & haſtam (utrūqꝫ. n. gerit) Palladi datum eſſe ſcribit. Sapientia quod regat orbem. Vel ratiōis opem ꝙ ſpumea prœlia poſcant. Haſta etiam uibrans penetrabi

le monſtrat acumen.Idem caput meduſeum qđ Minerua in medio ægide portat homines in ſaxa conuertens hoc dicit ſignificare Quod pauidum ſtupidet ſapiens ſolertia vulgus.Eſt.n.Minerua non ſolum belli uerum etiam (ut innuimus) ſapientiæ dea.Propterea fingitur ex Iouis capite nata.Scio alias huiuſce figmenti rationes afferri.quas aliis explicandas relinquo. Nos noſtrum inſtitutum deorum cognomina receſendi ſequamur.eo prius relato quod Porphyrio ſcribit uires abſq; prudentia non modo uanas eſſe ſed ſibi aduerſari.Iccirco Mineruā bellorꝝ deam & prudentiæ dictam. Minerua igitur (ut etiam lippis & tonſoribꝰ notum eſt) PALLAS uocatur ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὸ δόρυ ideſt ab haſtæ concuſſione. uel ꝙ Pallantem gigantem occiderit.ut Seruius uel qa nata eſt in Pallante palude ut Feſtus enarrat.Verg.Aegidaq; horrificam turbatæ Palladis arma certatim ſquamis ſerpentum auroq; polibant Connexoſq; angueis ipſamq; in pectore diuæ Gorgona deſecto uertentem lumina collo. TRITONIA & TRITONIS.Verg.Iam ſummas arceis Tritonia,reſpice, Pallas Inſedit,etiam ſine Palladis adiectiōe.ut Nec dubiis ea ſigna dedit Tritonia monſtris.Idem Effugiunt ſæuæq; petūt Tritonidis arcem.Item TRITOGENIA.Feſtus Tritogenia inquit Minerua a ripa Tritonis fluminis dicta, ubi primo ſit uiſa.Lactantius ſiue Lutatius Papinii interpres & Pomponius Mela fluuium hunc lybyæ aſcribunt. Diodorus ſiculus cretæ. Euſebius chronicus lacum uocat:ubi regnante Argis Phoroneo uirgo apparuerit. quam Græ-

ci Mineruam appellant. Catullus haud rapidi Tritonis hera dixit de Pallade loquens. Ouidius urbem Tritonida athenas ſignificans. namq; Athenæ Palladis urbs eſt. Vnde illud Pallas cecropias tuetur arceis. hoc & nomen ipm oſtendit. ſiquidem Athenæ a Pallade nominatæ fuerunt quæ græcis modo ἀθῆναι modo ἀθήνη dicitur Vnde apud nos Statius Acteam uirginem dixit Palladem notans Monſtrabunt acres Mauors acteaq; uirgo. Eiſdem græcis GLAVCOPIS uocatur. quod Minerua. i. aer glauco ſit aſpectu ut ait Diodorus. Sed diuus Auguſtinus Mineruã ætheris non aeris partem ſublimiorem habere ait. & hac occaſione poetas fingere ꝙ Iouis capite nata ſit. Sane Glaucopis noctuæ uiſus latine interpretatur. γλαῦξ enim noctuam & ὄψις uiſum ſignificat. Glaucopis ergo ab oculis noctuarum Pallas dicta. quæ oculos habeat glaucos. i. ceſios q̃ſi cælicos a colore cæli. etſi Euſebius hanc nominis interpretationem deridet. Obſcœni auctor operis dixit Minerua flauo lumine, venus peto. ITONIA a loco ſic appellata ut Feſti codices habent. locum Strabo reddit Itonem ſcilicet montem extãtem ſuper Amphryſum flumen in Theſſalia. OPERARIA ꝓpter plurima quæ inuenit ad uaria opificia inſtrumenta ut Diodorus ſiculus perhibet. græce ἐργάνη ἀπὸ τοῦ ἐργάζομαι quod eſt operor. Apud Strabonem legitur Pallas IONIA. NEDVSIA. LYNDIA. CYRISTIS. SCILLVTIA. ELAEA. SCYRAS. & POLIAS ideſt urbana. Herodotus meminit de Minerua ASSESIA. a Laconibus auctore Suida CHALCIOECA uocabatur qđ

χαλκοῦν οἶκον ideſt aeream ædem adepta ſit. uel ꝙ a Calcidenſibus eius ædes fuerit ædificata. Chalciocæ Plutarchus etiã meminit. Propertius Mineruam CAEAM cognominauit inquiens Eurypiliq; placet caeae textura Mineruæ. propter Cæam ueſtem ŏ quã alibi Et tenues cæa ueſta mouere ſinus. Fuit. n. Minerua multarum artium & imprimis texturæ dea. ſiue cæam dixit quod ĩ Cæa inſula coleretur. a Martiale uocata eſt MEDVSEA propter Meduſæ caput quod ægide (ut ſupra diximus) ferebat. Martialis carmen eſt Accipe belligeræ crudũ thoraca Mineruæ. Ipſa meduſeæ quo tumet ira deæ. a Martiano capella VIRAGO quia uiroꝝ conſultis proſit. Ouidius uero dixit belli metuenda uirago. Statius uirginem paternam uocat dum ait annuat illa uirgo paterna tibi. Ennius DAEDALAM a uarietate artificioꝝ cum Græci δαιδάλλειν uariare ſignificent ut Feſtus refert. Conſueuerunt Mineruam in portis urbium pingere. Propterea PYLETIS uocata eſt græcis ἀπὸ τῆς πύλης hoc eſt a porta. Porphyrio Oratii interpres Mineruam tradit cum Marte certaſſe, eoq; uicto appellatam NERINEN forſitan quia nero Sabina lingua fortem ſignificat Suetonio & Gellio auctoribus.

DE VENERIS COGNOMINIBVS

¶VENEREM noſtri nominauere quod ad res omneis ueniret ut ſcribit Cicero. uel quod p eam omnia ueniãt. i. oriant. Venerem. n. gingendi uim uocant. Vnde Lucretius naturam rerum

ſcribere aggreſſus Veneris auxilium implorat. Huius quoq; plura ſunt cognomina DIONE uel DIONEA a dione matre ſm Homerum. Auſo. Aut reſtingue ignem quo torreor alma Dione. Sta. Cedat equus, latiæ qui contra templa Diones. Vergilius. Sacra dioneæ matri diuiſq; ferebam APHRODITE atq; APHROGENIA quoniam e ſpuma genita fuit quæ a græcis ἀφρὸς appellatur. Saturnus enim (ut Heſiodus meminit) uirilia cælo amputauit: quæ in mare lapſa ſpumam fecerunt unde Venus dicitur procreata. utrumq; nomen apud ipſum Heſiodum inq̃ latinitate Donatum ſic legitur unico uerſu Nunc Aphrodite, nũc dicitur Aphrogenia. Sunt & qui diuam merito PHILOMEDEA dicunt (ut idem ait) Quod dea teſticulis quoniam ſit nata marinis. nam φίλος amicus & μήδεα genitalia uel pudẽda ſũt. CYPRIS Auſonius Emerſam pelagi nuper genitalib⁹ vndis Cyprin apellei cerne laboris opus. & alibi Idem Vera venus fictam cum uidit cyprida dixit. CYPRIA Feſtus Cypria inquit Venus dicta eſt q; ei primum in Cypro inſula templum ſit conſtitutum. Tibul. Et faueas concha Cypria uecta tua CYPROGENIA. Heſiodus quod ſata ſit Cypri dea Cyprogenia uocatur. Cypris (ut Heſiodus ſecum & cum Feſto concordet) equidem expono in mari Cyprio ſiue cytheriaco: quia mater amoris Nuda cytheriacis edita fertur aquis. ex quo concha uecta Cyprũ ſiue (ut Feſtus) Cytheram appulit. Propterea eius ſimulachrum concham gerebat. & a poetis conchæ veneræ dictæ. Martialis Leuior o conchis galle cytheriacis,

Propertius Et uenit e rubro concha erycina mari. Eadem CYTHEREA cognominatur Vergi. Parce metu Cytherea. ab vrbe Cythera: in qua primum deuecta eſſe dicitur auctore Feſto & Heſiodo: q ait Cythereani dictam quod admotis prius appulit orta Cytheris. Tortelius Cytheram dicit eſſe vrbem Cypri. Strabo & Plinius Inſulam cum urbe. Sic & Pomponius Mela & Seruius inſulam eſſe aiunt. Strabo etiam in numero multitudinis hæc Cythera. ut Heſiodus ac Vergilius qui ait Super alta Cythera Aut ſuper Idalium sacrata ſede recōdam. Item CYTHAEREIA pētaſyllabon. Oui. Exigit indiciis meritam Cythereia pœnam. Item CYTERE. Auſo. Nec bis cincta Diana placet nec nuda Cythere. Item CYTHERIS. Oui. Mercurio puerū diuaq; Cytheride natum. Nominatur & PAPHIA ac CNIDIA. a Papho Cypri teſte Seruio & Cnido urbe Cariæ ut Strabo ait. Ora. O venus regina Cnidi Paphiq; ſperne dilectam Cypron. Vergil. de venere loquens Ipſa Paphum ſublimis adit. Sedeſq; reuiſit læta ſuas. Marti. Ne uioles teneras præduro dente columbas Tradita ſi Cnidiæ sūt tibi sacra deæ. IDALIA. Vergilius Tunc uicina aſtris erycino in uertice ſedes Fundatur Veneri. dicta ab Idalio ſiue Idalia Cypri nemore de quo Vergilius quod paulo ante citaui Aut ſuper Idalium sacrata ſede recondam. & mox fotum gremio dea tollit ī altos Idaliæ lucos. ACIDALIA Vergilius At memor ille Matris Acidaliæ. ab Acidalio fonte in Orchomeno ciuitate Boeotiæ ubi ſe gratiæ lauant teſte Seruio ERICINA ab Eryce Si

ciliæ monte ubi ei⁹ templum fuit. docet Oui. ita ſcribens Eſt prope collinam templum uenerabi le portam: Appoſuit téplo nomina celſus Eryx. de templo Vergilius. Tum uicina aſtris: erycino in uertice ſedes fundatur Veneri: de Erycina Oratius Siue tu mauis Erycinia ridens Quã iocus circũ uolat & Cupido. CLVACINA quæ Romæ ſigna habuit illic ubi Romani & Sabini pacificati fuere depoſitis armis cum pp raptas uirgines dimicare uoluiſſent. Dicta a cluendo hoc eſt pugñdo ut ſcribit Plinius. MYRTEA: quæ poſtea murtia dicta fuit Plinii tépore ut ipſe ait. nomen Myrteæ a myrto cãdit. quæ arbor Veneri ſacra eſt auctore Seruio. Propterea Vergilius myrtos paphias ait. VERTICORDIA cuius ſimulachrum ut Rome conſecraretur Sulpitia Serbii Paterculi filia. Q. Fuluii Flacci uxor cenſuit: quo facilius uirginum mulierumq; méns a libidine ad pudicitiam conuerteretur. ut a Valerio maximo traditur. De uerticordia meminit & Priſcianus ſcribens verticordiam a uertendo æque ac vertũnũ dici. Meminit etiam Iulius obſequẽs dum refert ædem Veneri Verticordiæ factam quando tres uno tempore ueſtales virgines nobiliſſimæ cum aliquot equitibus romanis inceſti ſubierunt pœnas LYBENTINA ſeu LIBITINA utrumq; n. dicitur a libendo ut vult Varro: & Cicero quoq; demonſtrat ſcribens Cupidinis & voluptatis & libentinæ Veneris uocabula uitioſarum rerũ neq; naturalium eſſe. Rome (ut Plutarchs eſt auctor) in æde Veneris Libentinæ ea quæ pertinent ad ſepulturam ex Numæ Pompilii cõmentis uen⁹

dere atq; emere conſueuerunt. quod illa principium & finem vitæ in poteſtate habeat. quippe ingredientibus vitam ue. decedẽtibus præſidẽs. Eſſe autem Libitinam Venerem & hoc oſtendit. quod Delphis EPITYMBIAE Veneris ſtatua cernitur ad quam Manes & libationes eliciant. ut Plutarchus ait. Epitymbia latine ſupra ſepulchrum ſonat ἀπὸ τοῦ ἐπὶ ꝙ ẽ ſupra & τύμβου ſepulchrũ. Libitinam dixit Oratius Non omnis moriar, multaq; pars mei uitabit libitinã. et ſi Acron libitinam exponit lectum quo mortui efferuntur, alibi uero locum. dum exponit illud eiuſdẽ poetæ Autumnuſq; grauis libitinæ quæſtus acerbæ. CALVA Rome propter tormenta quæ capta a Gallis urbe Romani in Capitolio obſeſſi ex fœminarum capillis egerunt teſte Lactantio firmiano. VENVS ARMATA Lacedamone ex euentu quo Lacedemonii bello quod gerebant contra Meſſenios armati cum uxoribus coiuerunt. ex quib[9] ſunt Parthenii nati ut ſcribit Lactãtius idem. Ad hanc Venerem puto refertur illud Auſonii galli. Armatam Venerem uidit Lacedemone Pallas. SYRA a Syris apud quos morata eſt tradente Diodoro MYLITTA ab Aſſyriis. ab Arabib[9] ALITTA a Perſis MITRA nominatur teſte Herodoto. Apud Strabonem memoratur Venus PYRENEA Venus COLIAS. Venus APATVRIA. Venus ACRAEA cum templo mirabili. Eſt inuenire venerem ISTHMIAM apud Papinium ita dicentem Quiſquis collibus iſthmiæ Diones. a græcis etiam EROTROPHOS nũcupatur. ἔρως namq; amor & τροφὸς nutrix eſt.

DE DIANAE NOMINIBVS

DIANA dicta eſt (ut ſcribit Cicero) quaſi diem noctu efficiat ſm eos qui dicũt Lunam eſſe Proptereaq; appellari NOCTILVCAM quod ſola noctu lucet ut ait Varro. Oratius Rite creſcẽtem face Noctilucam. PROSERPINAM ſub terris ut idẽ ait Varro quod ſub terris ſerpens modo in dextram modo in ſiniſtram partem proſerpat. Item IVNONEM LVCINAM a iuuãdo & luce quam dat partui, a quo parientes eam inuocãt. Terentiana Glycerium Iuno Lucina fer opem, ſerua me obſecro. Vergil. Caſta faue Lucina: tuus iam regnat Apollo. Oui. Gratia Lucinæ. dedit hæc tibi nomina lucus. Aut q̃a Principium tu dea lucis habes. Parce precor grauidis facilis Lucina puellis Maturumq; utero molliter aufer onus. ad eam Catullus Tu Lucina dolentibus Iuno dicta puerperis. A græcis εἰλείθυια hoc eſt ILITHYIA nominatur. q̃ tamen & noſtri dictione ut aliis pleriſq; utantur. Oui. Tunc cum matura uocabis Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam. Orat. Rite maturos aperire partus Lenis Ilithyia tuere matres. Siue tu Lucina ꝓbas uocari ſeu genialis. Eadem DEA MONTIVM Ora. Montium cuſtos nemorumq; uirgo Quæ laborantes utero puellas Ter uocata audis adimiſq; leto Diua triformis. Item DEA VENATIONIS Verg. Qualis in Eurotæ ripis aut periuga Cynthi Exercet Diana choros. quam mille ſequutæ Hinc atq; hinc glomerãtur Oreades. illa pharetram fert humero, gradieſq; deas ſupereminet omneis. Ouid. Phœbe uenati

bus adſit. Iuue. Per calamos uenatricis pharetrã q; Dianæ. Vnde PHARETRATA dicta eſt ab Oui. Cæde pharetratæ ſpargitur ara deæ. hoc & Dictynnæ nomen demonſtrat. namq; a retibus ad uenandum compertis quæ a græcis uocantur δίκτυα DICTYNNA eſt cognominata. Tibul. Perq; ſuas impune ſinit Dictynna ſagittas Affirmes. eſt & Diana FONTIVM DEA ut Catullus in carmine ad eam canit qd' legas DEA VIARVM auctore Feſto. vnde & uirginem eſſe uoluerũt. qd' uia nihil pariat. ſicut ſcribit Auguſtinus. hæc TRIVIA dicta. qm̃ in triuiis colebaẗ̃ auctore Varrone. Verg. Iam ſubeunt Triuiæ lucos atq; aurea tecta. Mart. Nec Triuiæ templo molles La udenturhonores Propterea treis facies habere ficta eſt. Verg. Tria uirginis ora Dianæ. Clau. Ecce procul ternis hecate uariata figuris Auſo. Tergemina eſt hecate. tria uirginis ora Dianæ. Oui. Ora uides hecates in treis uergentia parteis ſeruet ut i ternas compita ſecta uias. Nam Diana HECATE nominatur quod hecaton ideſt cẽtum habeatpoteſtates :uti Seruius atq; Euſebius tradunt: propter uarias corporis figuras: quas Luna a Solis diſtantia ſumere uidetur. OMNIVAGA. non a uenando Diana etiam dicitur Sed quod in ſeptem numeratur tamq; uagantibus . ut uerba ſunt Ciceronis. PHOEBE nomen habet. Clau. Qui uariam phœben alieno iuſſerit igne Compleri. Solemq; suo . a lucendo. nam φοίβη lucidam græce ſignificat. uocatur & DELIA a Delo inſula ubi cum Phœbo una eſt orta. Ouidius Iam mihi prima dea eſt arcu præſignis adunco De-

lia. CYNTHIA a Cyntho Deli monte. ut Cynthius Apollo ei⁹ frater. Oui. I procul hinc dixit Sacros nec pollue fontes Cynthia LATONIA a Latona matre. Vergi. Aſtrorum decus & nemorum Latonia cuſtos. Catul. O Latonia maximi Magna progenies Iouis. TITANIA uel (ut Varro ſcribit) TITANIS ſm eos q dicunt illam ex uno Titanum hoc ē Hyperione natam. Oui. Dumq; ibi perluit̃ calida Titania lympha. Græce ARTEMIS nominat̃ Vnde Artemiſiū. i. Dianium templum Dianæ epheſiæ in hiſpania frequenti religione cultū. quo Sertorius ad res maximas uſus eſt receptaculo ut Strabo literis tradidit. Silius Italicus deam hāc THOANTEAM uocat a Thoante arbitror qui eius templo in Taurica Scythiæ regiōe præfuit. Silii carmen eſt Mille Thoanteæ ſedes faſcellina diuæ. Videtur autem Ouidium imitatus. nam is ante illū dixerat Quiq; Thoanteæ taurica ſacra deæ. Silii uerba ō faſcellina ſede me admonet ut his adnectam ea quæ tradit Seruius enarrans illud vergilianum Sanguine placaſtis uētos & virgine cæſa. Is enim ait Iphigeniam cum Oreſte fratre & Pylade una occiſo Thoante rapuiſſe ſimulachrum Dianæ Tauricæ abſcōditum faſce lignorum. Vnde & FASCELIS dicitur & in Italiam Ariciam detuliſſe. ibi cum templo nemus deæ dicatum. de quo Statius Fumat Aricinum Triuiæ nemus. ſane deam hanc Lucanus propter Iphigeniam Agamemnonis filiam cui patria Mycenæ fuerit MYCENEAM uocauit dicens Parua myceneæ quantum ſacrata Dianæ Diſtat ab excelſa nemoralis Aricia Roma.

Ouidius ab Oreſte ORESTEAM Sacraq; Oreſteæ gemitu queſtuq; Dianæ. Quinetii AVENTINA dicitur ſeu AVENTINENSIS a möte Auentino. Mar. Laudat Auentinæ uicinus ſura Dianæ. Valerius maxi. Quiſquis Auentinenſi Dianæ immolaſſet. Cretes Dianam colebant. quam ſua lingua BRITOMARTEM hoc eſt dulcem uirginem appellabant auctore Solino. nec ignoro Diodorű ſiculű quis cõſimilia aliter tamen ſcribere. Apud Strabonē eſt Diana AETHRYA, CINDIAS, COLCENA, ELDEA, ASTYRIA, OLYMPIA, SARPEDONIA, ALPHEONIA, BRAVRONIA, ELAPHIA ideſt ceruaria, DAPHNIA. i. laurea, LEVCOPHRYENA cui⁹ phanuz (ut ait) magnitudinē & multitudine reρ ab epheſio ſuperatur. artificio & ſtructuræ concinnitate longe præſtat. Apud Diodorum Diana CRESIA Diana TAVROPOLIA. Diana PERSIA a locis circa quæ uerſata eſt. Apud Lampridiű legit Diana LAODICEA. Apud Solinű PTERANNEA & SVSIA. Apud Macrobium non ſolum ꝓ Dianæ comite sed ꝓ ipſa etiam dea. Apud Ouidium Arethuſa eandem ORTYGIAM uocari ſignificat.

DE PROSERPINA

PROSERPINAM mythici. i. fabuloſi ſcriptores Iouis ex Cerere ſorore filiam eſſe dixerunt a Plutone inferoruz deo raptam & a matre quæſitam. M. Varro referente Auguſtino Proſerpinam fœcűditatem ſeminum eſſe ait, quæ quodam cű tēpore defuiſſet & terra ſterilitate mœreret exortam eſſe opinionem quod Cereris filiam

hoc eſt foecunditatem quæ a proſerpendo Pro-
ſerpina dicta é Orcus abſtulerat & apud inferos
detineret. Quæ res cum fuiſſet publico luctu cele
brata qa rurſus eadem foecunditas rediit Proſer
pina reddita lętitiam exortam eſſe. atq; ex hoc ei
ſolennia inſtituta. a græcis PERSEPHONE nomi-
natur sed quo & latini utantur. Propert. Hæc tua
Perſephone maneat clementia. nec tu Perſepho-
nes coniux ſæuior eſſe uelis. Tibul. At mihi Per-
ſephone nigram denunciat horam. Item PERSE-
PHONEA. Heſiodus. prædoni qua Perſephonea
marito Iungitur. Apud Euſebiũ de Præp. euang.
ſi codices mendoſi non ſunt PHAREPHARTE. In
græco lexico PERSEPHAS a legit̃ Proſerpina græ-
cis dicta. Item βριμώ ideſt BRIMO. & DIOIS a ma-
tre Cerere quæ sane a græcis Δηώ, i. Dio cognomi-
natur. Auſo. Virgineas inter choreas Dioida ra-
ptam ſubſtulit emerſus ſtygiis fornacib⁹ Orcus.
Oui. Mnemoſynen paſtor, uarius Dioida ſerpés
etſi vulgo aliter lectitatur. AZESIA. unde prouer-
bium apud græcos Ἀμαῖα τὴν ἀζησίαν μετῆλθεν Amæa
ad Azeſiam acceſſit. de re diu quæſita. Amaea. n.
hoc eſt Ceres diu Proſerpinam toto terraꝝ orbe
quæſiuit. a Latinis LIBERA nominat̃ teſte Tullio
in Verrinis. Dea hæc Cyzicenoꝝ fuit cuꝫ eorum
inſulam fortunarit tradente Stephano. hinc in
opere obſcoeno illud Raptam Cyzicos oſtreoſa
diuam. etſi antea ſecus legebat̃. hæc Locris tem-
plum q̃ ditiſſimũ habuit LOCRENSIS dicta. Tem-
plum a Pyrrho Epirotaꝝ rege sed non impune
ſpoliatum. de quo Valerius maxi. & Lactantius
firmian⁹. A poetis noſtris modo IVNO INFERNA

Vergi. Iunoni infernæ dictus ſacer. modo IVNO INFERA. Sta. Iam complexa manu crinem tenet infera Iuno. modo IVNO PROFVNDA. Clau. Caligãteſq; pfundę Iunonis thalamos. modo AVERNA. Silius italicus. Has inter formas coniux Iunonis Auernæ, modo DITIS DOMINA. Vergi. Hi dominam ditis thalamo deducere adorti.

DE MARTIS COGNOMINIBVS.

MARS dictus eſt ab eo qđ maribus in bello præeſt. aut qđ a Sabinis accept⁹ ibi eſt MAMERS ſcribit hoc vir doctiſſimus, vndecunq; Varro ad literam. ad Martem pulchre Ovi. Belli ce depoſitis clypeo pauliſper & haſta Mars ades. & nitidas caſſide ſolue comas. Idem MAVORS appellatur qa magna uertit. ſi credimus Tullio literarũ latinarũ parenti. Vtrũq; nomen Mars & Mauors in opere obſcœno Enſe potens Mars eſt. & alibi Nec Mauors illum per quem ualet occulit enſem. Item MARSPITER. de quo Macrobius & Priſcianus. GRADIVVS. a gradiendo in bello ultro citroq; uel ab haſtę uibratione. quod Græci dicũt κραδαίνειν. uel potius qa gramine ortus fuerit. qđ ideo fictum quia i rei militari corona graminea maximæ eſt uenerationis auctore Feſto. Vergili. Gradiuumq; patrem geticis qui præſidet aruis. Martem. n. Getæ Thraceſq; religioſius coluere. quoniam ea natio bellicoſa ſemper fuit. Auſo. Mars nullo de patre ſatus: quem threſſa colit gens. Ide; bella horrida Martis Odryſii. i. thracii ab Odryſarum gente Thraciæ. de qua Plini-

us. Romę MARTIS VLTORIS templum fuit cum foro quod Cæſar Auguſtus bello philippẽſi pro paterna ultione ſuſcepto uouerat. ut ſcribit Sue-tonius. Ad hoc refertur Martialis illud Vltoris prima Martis ĩ æde ſedet. Eſt inter nomina Martis ENYALIVS Macrobio referente. Aciani hiſpaniæ populi ſimulachrũ Martis radiis ornatum colunt NECYN uocantes. ut idem tradit.

DE VVLCANI NOMINIBVS

¶ VVLCANVM Seruius honoratus a uolando dictum auctor eſt quaſi uolicanum. quod ignis per aerem uolet. Ignis. n. ait e nubibus naſcit. Vnde & Homerus eum dixit de cælo. i. aere præcipitatum in terras. q̃d omne fulmen de aere cadit. & hoc phyſice. Homerus mythice eum ex Ioue & Iunone. Heſiodus e ſola Iunone uti Mineruam e ſolo Ioue natum ait. unde ἀπάτωρ hoc eſt ſine patre a Theocrito nominatur. Ouidi. noſter IVNONIGENAM appellauit dicens Iunonigenæq; marito Furta thori. furtiq; locũ monſtrauit. Vulcanum ſuo ſic in poemate poſuit Iuuenalis ſiccato nectare tergens Bracchia Vulcanus liparea nigra taberna. hic Mulciber. hic Ignipotens. hic Lemnius uocitat̃ MVLCIBER. Oui. Mulciber in Troiam. pro Troia ſtabat Apollo. dictus a mulcendo ferro. mulcere. n. lenire eſt ſeu mollire. ut tradit Feſtus. IGNIPOTENS qa ignis eſt (ut ait Seruius) exponens illud vergilianum haud ſecus ignipotens. Sacerdotes Aegyptii Vulcanũ ignis inuentorem fuiſſe uolunt auctore Diodoro

LEMNIVS. a Lemno inſula ei dicata. Oui. Lemnius ex templo ualuas patefecit eburnas. Quod autem Lemnos fuerit in tutela Vulcani oſtendit illud in opere obſcœno Tutela Lemni diſpares mouet greſſus. & alibi Tardo ḡtior æſtuoſa Lemnos oſtendit & poeta ingenioſus inquiens Vulcanum tellus hyſipilea colit. Seruius ſcribit Vulcanum e cælo in Lemnum cecidiſſe. idq; fingi qa Vulcanus. i. fulmen ſeu ignis ī Lemnon inſulam frequētius iacitur. a Græcis ἥφαιστος. i. EPHESTVS uocatur. vnde Epheſtiades inſulæ: quæ a Latinis Vulcaniæ: & Aeoliæ nuncupantur tradente Plinio. Iteʒ κυλλοποδίων hoc eſt CYLLOPODION. nam κυλλὸς claudus eſt & πούς pes. hic Veneris maritus fuit. propterea Iuuenalis apud nos ignem ſignificans ait & quæ cōponis dona Veneris Theleſine marito. De hoc Martianus capella ita ſcribit Quidam etiam claudus faber uenit: qui licet crederetur eſſe Iunonius: totius mundi ab Heraclyto dictus eſt demorator.

DE HERCVLIS COGNOMINIBVS.

¶HERCVLES prius ALCEVS ab ortu dictus fuit. Poſtea cum adhuc infans duos ſtrāgulaſſet angues utraq; manu faucibus appræhenſis quos Iuno ad ipſum perdendum miſerat. ἡρακλῆς ideſt HERACLES. latine Hercules uocatus eſt. ut ſcribit Diodorus. arbitror qa heræ ideſt Iunonis inuidia magnā adeptus eſt gloriam. κλέος. n. gloriam græci dicunt. Nec ignoro alibi Diodorum aliter ſcribere. qui & Omitren repræhendat huius in

terpretationis quam hic uidelicet in qnto Bibliotheces libro ſeqtur auctorem. Poetæ noſtri. Herculem Alceum raro ALCIDEN frequẽter uocant: idq; ab Alceo Amphitryonis patre. non autem ἀπὸ τῆς ἀλκῆς hoc eſt a uirtute uti quidam referẽte Seruio uolunt. Vergi. Magnum quid memorem Alciden? Sene. Quæris Alcidæ parẽ? nemo eſt: niſi ipſe. bella iam ſecũ gerat. Oui. Laudem Alcides uicta traxit ab Oechalia. Clau. Sed poſtq̃ in achiis Alcides miſſus ab Argis. Et ſicuti ab auo Alcides ita a patre putatiuo Amphitryone Amphitryoniades. Propert. Amphitryoniades quã tempeſtate iuuẽcos Egerat a ſtabulis o Erythrea tuis. Idem TYRINTHIVS a Tyrintha ciuitate Argis uicina ubi eſt educat⁹ teſte Seruio. Vergi. Laurẽtia uictor Gerione extincto Tyrinthius attigit arua. Oui. Paruus erat manibuſq; ſuis Tyrinthius angues Preſſit. & in cunis iã Ioue dign⁹ erat. Item CLAVIGER a claua quã ei ſubtrahere vnum de trib⁹ impoſſibilibus putari Macrobius tradidit. Ouid. Ecce boues illuc Erythreidas appulit heros Emenſus longi Clauiger orbis iter. Idem hoſpes auentinis armentũ pauit in herbis Clauiger. & tanto eſt Albula pota deo. Sane Properti⁹ clauam herculis illo uerſu ſignificauit Mænalio iacuit pulſus tria tempora ramo Cacus. OETEVS DEVS ab Oeta Theſſaliæ monte: ubi pyra ſtructa ſe combuſſit. Propertius. Troia bis oetei numine capta dei. hinc Senecæ Tragœdia: cui titulus ſit hercules oeteus. DEVS THEBANVS a Thebis ciuitate Boeotiæ eius patria. Propert. Cymbala thebano cõcrepuere deo. MONOECHVS q templum

habuit apud Monœcum portum Italiæ nobiliſſimũ.de quo Vergi. Aggeribus ſocer alpinis atq; arce Monœci Deſcendẽs.dictus auctore Strabone ac Seruio qḋ ſolus illic habitet.nam μόνος eſt ſolus & οἰκέω habito.Rome tradente Macrobio VICTORIS herculis duæ fuerũt ædes.Varro Victorem herculem putat dictum qḋ oĩum animalium genus uicerit.Ad qḋ ſane Vergil.reſpiciens proprie hæc inquit Limina uictor Alcides ſubiit Ab Oratio hercules VAGVS dict⁹ illo uerſu Hac arte Pollux & Vagus hercules Innixus arces attigit igneas.Cauſa; Acron inquit eſſe qm̃ omnem terram peragrauit & (ut ait Seruius) ſemper pedes.tectus pelle nemeei ſeu cleonei leonis.ut dẽtes & rictus capite reliqua ſupra humeros ferret. Eius arma claua fuit.vnde clauiger nominat̃ ſicuti ſupra demõſtrauimus.Sed idem arcu etiam fuit uſus teſte uel Iuuenale q̃ ait Addit & herculeos arcus.& Diodorus auctor eſt herculẽ ſtymphalidas aueis partim ſagittis parti; tabulæ aereæ ſonitu expuliſſe. a Græcis nunc BVTHENAS uocat̃.qḋ vna mẽſa bouem comederit. βοῦς nãq; bos eſt & θοινάω comedo.nunc TETRATHEOS hoc eſt quarta luna natus. vnde adagium ἐν τετράδι γεννηθῆναι hoc eſt quarta luna nati. de eis qui parum feliciter nati ſunt.nam cõſtat Herculem natum hac luna.cuius uita omnium uoluptatũ fuit expers:ac laboꝝ plena.vel in eos hoc dcm̃ eſt q aliis tantũ laborãt non ſibi. uti Herculem feciſſe lectitam⁹.apud Straboñ legit̃ Hercules MACYSTVS.Item CONOPIVS que; Otei colunt.qa eos a Culicibus liberauit: quos illi conopas nomi-

nant. Sabini ſcribente Varrone SANCTVM quem Herculem græci appellant, ad eum Propertius Sancte pater ſalue. cui iã fauet aſpera Iuno. Sancte uelis libro dexter ineſſe meo. Nunc quoniam manibus purgatum ſanxerat orbem. Sic sanctũ taciæ compoſuere Cures. de hoc Silius italicus intellexit quãdo Sabinorum milites ſcribens ait & læti pars sanctum uoce canebãt. Auctoré gentis. Nec solum sanctum ſed FIDIVM ét ac SEMIPATREM eundem cognominabãt. cui qdem trinomio deo ædem in monte Quirinali cõſtituerunt. dicente Oui. Quærebã nonas Sancto Fidio ne referrem An tibi Semipater. tunc mihi Sanct⁹ ait. Cuicũq; ex illis dederis, ego numen habebo. Nomina terna fero. ſic uoluere Cures. Hunc igit̃ ueteres donarunt æde Sabini. Inq; Quirinali cõſtituere iugo, hinc MEDIVSFIDIVS iurandi aduerbium. Quintilianus nõ alio mediusfidius uitio dicentius. Pompeius Feſtus ſcribit eſſe compoſitum: & ſignificare Iouis filium Herculem. qa Iouem græci Δία dicunt. nos fidium ꝑ filio. nam ſæpe. d. littera pro. l. utebantur. Quidam medius fidius tres eſſe dictiones malunt. & me quidem accuſandi caſum. in duab⁹ reliquis adiuuet ſubaudiri. ut ſit me hercules adiuuet. Hercules etiã MVSAGETES appellatur. i. comes duxq; muſarum. nam Muſarũ quies herculis defenſione iuuari debet. & uirtus herculis Muſarum uoce ornari. Sta. Dic age Caliopes ſocius tibi grãde ſonabit Alcides. Plutarchus refert quemadmodũ herculi & muſis cõmunem aram Romani ſtatuerunt. qa Euandrum literas Hercules docuit. nam

Herculem teſte Seruio philoſophum fuiſſe con-
ſtat & propterea omnia monſtra uiciſſe dicitur.
Item Aſtrologum. vnde. xii. ei labores aſſignant
propter agnita. xii. cæli ſigna. De hercule muſa-
gete ſiue illius æde intellexit Ouid. dum ait. Ve-
niſſe uidemus herculis ante oculos uirgineumq;
chorum. Ab Apuleio hercules eleganter dicitur
Luſtrator orbis; Purgator ferarum. Domitor gen
tium. Sub herculis nomine Domitianus cultus
fuit. appellatuſq; nunc Alcides nunc maior Alci
des a poetis adulatoribus. Quinetiam Commo-
dus & ipſe imperator uocatus eſt hercules Ro-
manus. eiq; ſtatuæ factæ habitu herculis, ut ſcri-
bit Lampridius.

DE NOMINIBVS MVSARVM

MVSA græcum eſt nomen. η. μουσα της μουσης.
quo q̇dem nomine & noſtri paſſim utunt. Verg.
Muſa mihi cauſas memora. Latine cantus inter-
pretatur a μουσιζω quod eſt canto. Nam ſunt muſæ
poetarum deæ. quorum canere eſt & fingere ac de-
lectare. Vergilius Aeneida ſic ſuaꝫ orditur Arma
uirumq; cano. Idẽ alibi ait Incipe Calliope pre-
cor aſpirare canenti. Idem Pandite nunc Helico
na deæ cantuſq; mouete. Apollo apud Ouidium
ſic ait per me concordant carmina neruis. Idem
alibi Ouidius Nec mihi, diſpoſitis iungam quæ
carmina neruis, Proueniũt uacuæ carmina men
tis opus. Quin & pro ipſo cantu muſam Vergi-
lius poſuit Paſtorũ muſam Damonis & Alpha-
ſibei. Aldus vir oppido eruditus cuius morte

Muſæ tam græcæ q̃ latinæ maximam nuper iacturam fecerunt muſſam videlicet duplici ſſ ſcribi uoluit. Græci tamen per unum & latini etiam. ſi credimus Martiano capellę ita ſcribenti. Scribimus muſa℞ primam ſyllabam duabus literis: Græci tribus. Vocanť & Muſæ pluribus modis. CAMOENAE a cantu auctore Seruio quod canũt (ut ait Feſtus) antiquo℞ laudes. Vergil. Alternis dicetis, amant alterna Camœnæ HELICONIDES Perſius. Heliconidaſq; pallidamq; Pirenen. ab Helicone Boeotiæ monte auctore Feſto. ubi Muſis natale aſſignant ut Plinius tradit. Propterea muſas boeotia numina Auſonius uocat. ab Ouidio virgineus helicon dictus fuit propter muſas quas uirgines & quidem doctas ut Catullus ait pentametro illo seuocat a doctis Ortale uirginibus. Illic fons muſa℞ quez Pegaſus alatus equus inſeſſore Bellorophonte auctore Strabone effudit. Propterea Græcis Hippocrine ἀπὸ τοῦ ἵππου quod eſt equus & κρήνη fons. a Latinis Caballinus. Pegaſeus. Bellorophonteus uocatur. Auſo. ſi uera fama eſt Hippocrine: quam pedis pulſu citatam cornipes fudit fremens. Oui. Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrines Grata meduſei ſigna tenetis equi. Perſi. Nec fonte labra prolui caballino. Idez Aonius nominatur ab Aonia quæ teſte Seruio Boeotia eſt. Ouidius de Pegaſo loquens Cum leuis aonias ungula fudit aquas.

Muſarum Fons.

Et qa de Muſa℞ fonte ſermo incidit: ſciendum Muſas pluribus in locis fontem habuiſſe. unum infra uerticem Acrocorinthi, ſic. n. uocať Corinthi arx, ſub templo Veneris. & hic pirene uoca

Muſarum plures Fontes

tur. depræhenſo ibi Pegaſo equo cum potaret a Bellorophonte. Alterum in Helicone illum de quo ſupra fecimus mentionem. De fonte Pirene apud Corinthuȝ. Oui. Ephyre Pirenidas undas. Corinthus.n. alio nomine Ephyre nuncupatur. hæc illa Pirene quaȝ Perſius pallidam inquit ab effectu arbitor quod poetas pallidos ꝑpter ſtudium reddat. Alibi namq; Perſius ait iuuat pallescere chartis. & Iuuenalis fuit utile multis Pallere & uinum toto neſcire decembri. etſi quidam aliter interpretatur. Politianus in epitaphio Domitii calderini dixit Hoc mutat ipſuȝ ſæpe muſa Libethron Fōtemq; Siſyphi ac uirecta Permeſſi. ubi fontem Siſyphi pro Pirene poſuit. forſitan qa Siſyphus corinthiacuȝ tenuit iſthmum. Nam & Silius italicus qñ Syracuſas deſcribit opus Corinthiorum Iſthmum Siſyphium uocat. Virecta uero Permeſſi dixit hippocrinen in Boeotia intelligens Martialis Quid tibi cum Cyrrha qd cum Permeſſidos unda? Eſt.n. Permeſſus Boeotiæ fluuius ex Helicone declinans. ſicut Olmeus auctore Strabone. vnde Olmei fons idem a poetis uocatur. Eſt & tertius fons libethros dictus in Magneſia regiõe Theſſaliæ adnexa teſte Plinio. ubi Muſæ (ut ait Seruius) colerent Libethrides ab eo cognominatæ. ut dicem⁹. Fuit & fons Aganippe licet in eadem regione Boeotia inq̃ tamen ſeparatus ab Hippocrine. ut tam Plinius q̃ Pomponis mela oſtendit. Iuuena. Cum deſertis Aganippes Vallibus eſuriens migraret in atria Clio. hæc illa Aganippe quam Vergilius Aoniam: Ouidi. Hyantheam uocauit. Fuit & fons Caſta

lius apud Delphos ſub Parnaſo(ut ſcribit) mu-
ſis eiſdem ſacer.de quo ita Oratius Qui rore pu-
ro Caſtaliæ lauit Crines ſolutos.hic Cyrrheus a
Cyrrha oppido ſeu cyrrheis Phocidis campis
ut Plinius tradit. hic fons Parnaſius a Parnaſo
appellatur.Nam totus ille tractus Muſis dicatus
erat.Helicon enim Phocidi ubi ſit Parnaſus cõfi
nis eſt auctore Strabone.Quid quod Muſarum fon
tem hippocrihen ſeu pirenen meduſeum Poetæ
cognominãt a Meduſa?ex cuius ſanguine Pega-
ſus equus utriuſq; fontis auctor natus eſt.Ouid.
uel cedite uictæ Fõte meduſeo & hyanthea Aga-
nippe.Item Gorgoneũ a Gorgone meduſa.Pro-
pert. Tingunt gorgoneo punica roſtra lacu.Sed
iam ſatis ſuperq; ſatis de fontib⁹ Muſarum.Modo
ad earum cognomina redeamus. Dicunt Muſæ
PIERIDES. Tibul.Caſto nã rite poetæ Phœbuſq;
& Bacchus Pierideſq; fauent.Iuue.Narrate puel-
læ Pierides.proſit mihi uos dixiſſe puellas.nimi
rum a Piera Theſſaliæ urbe parẽte & domo mu-
ſarum.ut ait Pomponius Mela.ſiue a Piero mõ-
te ut Feſto placet que in Theſſalia quoq; eſſe Pli
nius tradit.Item PEGASIDES a fonte quem Pega
ſus (ut ſupra diximus)ungulæ ictu dicitur ape-
ruiſſe. vnde græce HIPPOCRINIDES nominantur
auctore Feſto.Oui. At mihi Pegaſides blandiſſi-
ma carmina dictant. AONIDES. Iuue.Aptuſq; bi-
bendis Fontibus Aonidum.ab Aonia quam eſſe
Boeotiam ſupra ex Seruii honorati ſententia me
moraui mus.Vergi.Aonio rediẽs deducã uertice
muſas. PIMPLEAE ſiue PIMPLEIDES teſte Pom-
peio Feſto a Pimpla Macedoniæ (ut a Strabone

ſcribitur) loco. Orati. O quæ fontibus integris gaudes apricos necte flores Necte meo lamiæ coronam Pimplea dulcis. Stati. Licet enthea uatis Excludat Pimplea ſitim. Apud Martialem Pimpleis in ſingulari numero Non urbana mea tantum Pimpleide gaudent Ocia. Strabo (qđ huic conuenit loco) auctor eſt muſicam totam fuiſſe Thraciam. idq; patere ex locis ubi Muſæ cultæ fuerunt. nã Piera. Olympus. Pimpla Libethrum olim Thraciæ fuerunt. Quiq; Muſis (ut ait) Helicona ſacrarunt Thraces extiterũt Boeotiæ accolæ. CASTALIDES a Caſtalio: de quo ſupra diximus: fonte. Mart. Pergeniuz famæ Caſtalidũq; gregem. PARNASIDES a Parnaſo sub quo diximus fuiſſe Caſtalium fontem. q non ſolum Apollini muſarũ duci sed Muſis etiam ipſis ſacer fuit. ut scribit Acron Oratianum illud enarrans me gelidum nemus Nympharumq; leues cum satyris chori secernunt populo. Acroni Seruius ſuffragari uidetur nec non Maro ipſe dum ait Sed me Parnaſi deſerta p ardua dulcis Raptat amor. MEONIDES Oui. Feliceſq; uocat pariter ſtudiiq; lociq; Meonides. & mox Meonides (cognorat enim) conſiſtite dixit. a Meonia regione. quæ ut Plinius Lydia ut Strabo scribit Myſia nominatur. Ouidii interpres forſitan rectius scribẽdum ait Myonides per ypſilon a Myone urbe Phocidis Muſarũ patria ut Pauſanias tradat. LYBETHRIDES a Libethro fonte Magneſiæ. de q̃ Vergi. Mymphæ noſter amor Libethrides aut mihi carmen Quale meo Codro cõcedite. Nam NYMPHAE auctorib⁹ Seruio & Acrone pro muſis ac-

cipiuntur qđ nympha ideſt aqua currendo mu-
ſicos ſonos efficiat. Orat. Bacchum in remotis
carmina rupibus Vidi docentem: Credite poſte-
ri: Nymphaſq; dicentes. Idē Me gelidu; nemus
Nympharumq; leues cum ſatyris chori ſecerūt
populo. Sed & Vergil. ipſe alibi nymphas Mu-
ſas eſſe oſtendit inquiēs Quæ nemora aut quos
ſaltus habuere puellæ Naides indigno cum gal-
lus amore periret? Nam neq; Parnaſi uos iuga. &
reliqua. THESPIADES. Oui. Theſpiades certatē
deæ. a Theſpia ſiue Theſpiis in plurali oppido
Heliconi ꝓpinquo ut Strabo ait. OLYMPIADES
ab Olympo Macedoniæ monte. ut ſcribit Var-
ro. Sed & Pomponius mela Olympum hunc a
Piera muſarum patria: quæ ſupra nobis memo-
rata eſt: haud procul eſſe demonſtrat. MNEMOSI-
NIDES a matre Mnemoſine. hoc eſt memoria de
qua ita Claudianus. Sic mitis in antro Mnemo-
ſine docili tradit præcepta Thaliæ. Oui. de Ioue
Aureus ut Danaen Aſopida luſerit ignis Mnemo
ſinen paſtor. ARDALIDES ab Ardalo q teſte Plu-
tarcho Muſis ædem pulcherrimā condidit. Ap-
pellatur etiam NOVEM SORORES ſeu puellæ. tot
enim ſūt Heſiodo & Diodoro auctorib⁹ Clioq;
Euterpeq; iuuans: & docta Thalia: Melpomene
lætis & Terpſicorea coreis. His ſubeunt Erato.
memoriq; Polymnia mente. Addimus Vranien.
& quæ manet ultima quanq̄ Calliope cuncta ſu-
pereminet unica muſas. Martialis dixit Doctæ
ſic tibi ſeruiant ſorores de muſis intellegens.

DE NYMPHIS

¶ MVSAS NYMPHAE rite ſequent̃ cuꝫ ſit quedam inter eas ſimilitudo & nympharum nomen pro muſis uſurpetur. uti oſtendimus. Earum plura genera. Naides. Nereides. Oreades. Dryades. Amadryades. Napeæ. NAIDES nymphæ ſunt fluuiorum fontiumq́ꝫ. dictæ a νάω quod eſt fluo. & hæ proprie nymphæ. cum a lympha hoc eſt aqua nympha dicatur auctore Varrone. Oui. Naides ignorant. Idem Naides hæ fuerãt. In opere obſcœno Naidas antiqui Dryadeſq́ꝫ habuere Priapi. Sed hæc pluralis numeri ſunt exempla. illud ſingl'aris Nais ab his tacuit apud Ouidiuꝫ. Sed idem Naias triſyllabon dixit Naias una fuit & alibi Carmina Naiadum nõ intellecta priorum. Sic & Vergil. Egle naiadum pulcherrima. Huius generis ſunt tradente Heſiodo. Pytho. Admete. Prymno. Vranie. Electre. Clymene. Zeuxo. Thoe. Callirhoe. Hippo. Paſithoe. Aſie. Rhodea. Pluto. Plexaure. Polydora. Molobofis. Galaxaurę. Perrea. Metis. Eurynome. Xantha. Europe. Teleſto. Neera. Dine. Tythe. Cerceis Eudora, Acaſte. Perſeis, Meneſtho. Amphiro. Ocyroe. Creſeis. Clytie. Calypſo. Doris. Styx. NEREIDES nymphæ ſunt maris a Nereo patre. Eædem DORIDES appellantur a Doride matre. Oui. Vtq́ꝫ celer redeas uirides Nereidas oro. Idẽ Nereideſq́ꝫ deæ. Marti. Luſit Nereidum facilis chorus. & ĩ numero ſingulari Nereis ingreditur conſueta cubilia fluctu apud Ouidium. Ideꝫ Nerei te uereor. Sta. Fluctibꝰ inuitis iam Nereis imperat helle. Oui. Cæruleos habet unda deos. & ſubdit. Doridaq́ꝫ & natas. quaꝝ pars nare uidet̃

Pars ī mole ſedés uirides ſiccare capillos. Piſce
uehi quædã. facies non oĩbus una. Non diuerſa
tñ qualem decet eſſe ſororꝶ. hæ fuerunt (ut canit
Heſiodus) Eucrate. Thetis. Spio. Sao. Eudoré.
Glauce. Galene. Doto. Dynamene. Eunica. Cy-
mothoe. Thalie. Amphitrite. Paſithee. Melite.
Pheruſa. Proto. Erato. Eulimene. Agaue. Doris.
Neſee. Galathea. Prothomedea. Panope. Hippo
thoe. Hipponoe. Cymodoce. Euagore. Pantopo
rea. Iſianaſſa. Laomedia. Eione. Cymo. Alimeda.
Glauconome. Liagore. Polynome. Pronoea.
Euarna. Pſamathe. Menippe. Autonoe. Neſo.
Themiſte. Eupompe. OREADES autem montium
ſunt nymphæ. quod & nomen oſtẽdit. Siqdem
ὄρος unde Oreades inclinatur mõtem ſignificat.
Verg. de Diana loquens ait quam mille ſequutæ
Hinc atq; hinc glomerãtur Oreades. Earum no-
mina Sypõtinus in Cornu copiæ ponit quæ ta-
mẽ Nereidum ſint. ut docet Heſiodus. DRYADES
ſunt ſiluaꝶ nymphæ δρῦς. n. vnde nomen id ca-
dit apud ueteres Græcos omnis arbor dicebat.
q̃uis poſtea pro quercu tãtum uſurpata ſit Verg.
At chorus æqualis Dryadum. Oui. Aut quas ſe-
mideæ dryades fauniq; bicornes. Numine con-
tactas attonuere ſuo. ubi ſemideas dixit quoniá
amneis ſolaq; rura colũt. ut alibi ait. Vnde & Iu-
piter apud eundem poetam in concilio ſic fatur
deorum. Sunt mihi ſemidei ſunt ruſtica numina
Fauni Et nymphæ satyriq; & monticolæ Silua-
ni. Quos quoniam cæli nondum dignamur ho-
re Quas dedimus certe terras habitare ſinamus.
AMADRYADES teſte Seruio cum arborib⁹ naſcun-

tur & pereunt. qualis illa quã Eriſithon occidit uti Ouidius docet. Hinc Auſonii Galli illud Nõ ſine amadryadis fato cadit arborea trabs. NAPEAE nymphæ uirgultorum ac florum uocantur auctore Lactantio dum illud exponit Papinianũ quas magno non impulit igne Napeas? Videnẽ autem Napeæ dici ἀπὸ τῆς νάπης quod eſt ſaltus & locus ſiluoſus, ubi flores optime naſcunẽ. Has Vergilius uenerari præcipit dicens Facileis uenerare Napeas. Non omittẽdum talibus finem impoſiturus exiſtimaui quod ſcribit Feſtus QVERQVETVLANAS eſſe nymphas querqueto uireſcenti præſidentes.

DE FORTVNA

FORTVNAE romani tantum tribuere ut ſexcentis eam templis totidemq; cognomentis uenerarentur. Nam Rome colebatur fortuna cognomento PRIMOGENIA. VISCATA. FORTIS. PVSILLA. MASCVLA. CONVERTENS. BENESPERANS. VIRGO BARBATA. ut Plutarchus tradit. Vergilius OMNIPOTENTEM fortunam dixit Fortuna omnipotẽs & ineuitabile fatũ. qa in omni re dominaretur hinc eius ſimulachrum auctore Lactantio cum copia & gubernaculo fingebant. tamq̃ opes tribueret: & humanarum rerum regimen obtineret. Philoſophi (ut Lactantius idem ſcribit) ſexum mutantes deum uocãt. eandemq; modo Fortunã modo NATVRAM nominant. ſm quos Seruius Sulpitius ad Ciceronem loquutus uidetur dum ait Caſus & natura in bonis domi

natur. Preneſte quæ Latii urbs eſt illuſtre habuit templuꝫ, vnde certa reſponſa dabanť ut ait Strabo. de quo Silius Italicus ait ſacriſqꝫ dicatū Fortunæ Preneſte iugis. De fortunæ Preneſtinæ reſponſis meminit Suetonius queꝫ tu ipſe legas in vita Domitiani. Mihi locum oſtendiſſe ſufficiat. Fortunam PRENESTINAM intellexit Oui. dicens Et preneſtinæ moenia ſacra deæ. Apud Statium ita legebamus Et Preneſtinæ poterant migrare ſorores. ubi ſorores dixit quoniam Preneſte fortuna ſub duarum ſoroꝶ imagine colebať. Antii etiam Fortunam religioſe cultaꝫ hiſtoriæ docēt. Propterea Oratius inquit fortunam alloquens O diua gratum quæ regis Antium Præſens uel imo tollere de gradu Mortale corpus uel ſuperbos Vertere funeribus triūphos vnde & ANTIANA fortuna appellata. Suet. monuerunt & Antianæ fortunæ ut a Caſſio caueret. Erat inſup fortuna BONA & MALA. Bonæ ſimulachrum in Capitolio fuit Praxitelis opus tradente Plinio. Malæ aram in exquiliis conſecratam ſe uidiſſe Cicero teſtatur. Eadem ī urbe fuit fortunæ EQVESTRIS. ædes. quā Fuluius flaccus cenſor ædificauit Valerio maxi. & Lactantio firmiano demonſtrantibus. Fuit & templum fortunæ MVLIEBRIS. in Veturiæ ac Volumniæ honorem memoriamqꝫ conſtitutum. quæ ſolae Coriolanum ciuem atqꝫ hoſtem populi Romani placare potuerunt. ut a Plinio traditur de uiris illuſtribus. Fuit & templum Fortunæ REDVCIS a Domitiano erectum de quo Martialis Hic ubi fortunæ reducis fulgentia late Templa nitent, felix area nuper erat. Veteres

referente Euſebio de præpa. euang. fortunam in pila ſedentem pingebant eius mutabilitate; atq; inſtabilitatem ſignificantes. Huic alas quoq; eadem cauſa tribuebant. Orat. Fortuna ſæuo læta negocio, & Ludum inſolentem ludere pertinax Transmutat incertos honores Nunc mihi nunc alii benigna. Laudo manentem ſi celeres quatit pennas. Cœca fingitur ut pote ī quoſlibet paſſim ſine ratione incurrens, vnde Martialis COECAM DEAM appellat inquiens At poſtq̄ decies tribuit dea cœca. Plinius q̄ pulchre nec minus uere. Toto quippe mundo & locis omnibus omnibuſq; horis omnium uocibus fortuna ſola inuocatur. & una nominatur una accuſatur. una agitur rea. una cogitatur, sola laudatur, sola arguitur, & cum conuitiis colitur. uolubiliſq;. a pleriſq; uero & cœca exiſtimata. uaga. inconſtans. incerta. uaria. indignorumq; fautrix, huic omnia expenſa huic omnia feruntur accepta. & in tota ratione mortalium sola utranq; paginam facit. Adeoq; obnoxiæ ſumus ſortis ut ſors ipſa pro deo ſit qua deus probatur incertus. Apud Martianum Capellā legimus fortunā ab aliis SORTEM a nōnullis NEMESIM, a pluribus TYCHEN aſſeri aut NORTIAM. de ſorte Auſo. gallus ita Res hoīum fragiles alit & regit & perimit sors Sors dubia æternūq; labans, & ante illu; Verg. dixerat Sors oīa uerſat. Quidā Nemeſim negant eſſe fortunā aſſerentes ex Macrobio deam eſſe: quæ colit̄ cōtra ſuperbiam. atq; a Rhamute pago Atticæ: ubi auctore Strabone ſtatuam Diodori ſiue Agoracritis opus cum tēplo habuit. Rhamnuſiam uo-

cari, Ab Antimacho uero (ut Strabo ideꝫ refert) appellari ADRASTIAM. Tyche ſane græcum eſt nomen a τυχίω qđ eſt conſequor & cōtingo. Vnde τυχηρὸς fortunatus. Nortiam Tertulianus ſcribit deum fuiſſe Volſinienſium peculiarem. quæ teſte Liuio eſt dea ethruſca. Sed fortunā eſſe Nortiam Martiano ſuffragari Iuuenalis uidetur duꝫ ait ſi Nortia thuſco Fauiſſet. Donat⁹ tradit (quæ ſane res a noſtro de fortunæ cognominibus inſtituto non ſit aliena) quod FORS eſt bona fortuna. Sed Nonius Marcellus duo hæc ita ſeparat. ut fors ſit caſus temporalis. Fortuna dea ipſa.

DE AESCVLAPII COGNOMINIBVS

¶AESCVLAPIVS modo PHOEBEIVS. modo CORONIDES a poetis uocatur nimirum a parentibus Phœbo & Coronide. Sta. Accipe laudatos iuuenis phœbeie crines. Oui. Vnde Coroniden circūflua tybridis alti inſula romuleæ ſacris adiecerit urbis. Martialis LATONAE NEPOTEM appellauit eo carmine Latonæ uenerāde nepos. qui mitibus herbis Parcarum exoras penſa breueſcꝫ colos. Græce Ἀσκληπιὸς .i. ASCLEPIVS dicitur. qua & noſtri dictione utantur. Martianus capella. aſcribit Aſclepio Græcia medicinam. hic in Epidauro Sarronici ſinus urbe religioſius colebatur. ut EPIDAVRIVS ab Ouidio nominetur: Sic. n. ait Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas Sanabit nulla uulnera cordis ope. Sta. quoqꝫ loquēs de Aeſculapio inqt. hinc mecum Epidaurea proles. Idem Pergamuꝫ coluit Attali in

Aſia regia; ut DEVS PERGAMEVS dici queat. Sta. Dicitur Idalios Erycis de uertice lucos Dum petit & molles agitat Venus aurea cycnos Pergameas intraſſe domos. ubi maximus ægris Auxiliator adeſt. & feſtinantia ſiſtens Fata ſalutifero mitis deus incubat angui. Pergameum deum uocat Martialis Conſiliū formæ ſpeculū dulceiſq; capillos Pergameo poſuit dona ſacrata deo. Hic ſub angui ſpecie ex Epidauro Romam uectus & in inſula tyberina collocatus peſtilentiam ſuo aduentu ſedauit. quod non fabulam ſed hiſtoriā fuiſſe Valerius maximus. L. Florus. & Plinius de uiris illuſtribus docent. Hinc & PHOEBEIVS ANGVIS dictus eſt ab Ouidio poſtq̄ illius in urbem acceſſum luculenter deſcripſit. Poetæ carmen eſt Huc ſe delata pinu phœbeius anguis Cōtulit & finem ſpecie cæleſte reſumpta Luctibus impoſuit uenitq; ſalutifer urbi.

✣ DE CASTORE ET POLLVCE ✣

CASTOR & POLLVX Tindari & Lædæ filii fuerūt teſte Homero. vnde patronymica forma TINDARIDAE a poetis uocantur. Proper. Qualis & Eurotæ Pollux & Caſtor habenis hic uictor pugnis ille futurus equis. Vide qd Propertius. Idem oſtēdit Ouidius dum ait Tindaridæ gemini præſtantes ceſtibus alter Alter equo. ob eam rem Pollux PYXAGATHOS. quoniam optimus erat pugil. & Caſtor HIPPODOMOS quaſi equorum domitor nominatur. Nec ignoro quid mythici fingant natos ex ouo. qđ Læda uel Ne-

meſis peperit ex Ioue in cygnum conuerſo. Seruius honoratus auctor eſt ambos licenter & Caſtores & Polluces uocitari. Eqdem Polluces nũq̃: Caſtores uero ſeu Caſtorem in numero ſingulari frequenter inuenio. Pli. Supra ædem Caſtorꝶ genitus pullus in oppoſitam ſutrinaꝫ deuolauit. Martianus capella vterq; Caſtorꝶ ait. Sta. Donec ab Elyſiis ꝓſpexit ſedibus alter Caſtor. Suet. M. Bibulus euenire aiebat ſibi: qđ Polluci. Vtenim geminis fratribus ædes in foro cõſtituta tantum Caſtoris uocaretur, ita ſuam Cæſeriſq; munificentiam imius Cæſaris dici. Nam Vergil. Pollucem pro Caſtore poſuit poetico more inqens domitus Pollucis habenis Cyllarus cum equorũ domitor Caſtor fuerit. A græcis διόσκοροι hoc eſt DIOSCORI. quod Iouis ſint filii nuncupanť. nam διὸς Iouis & κόροι filii ſunt. Cicero (ſi codices ſunt fideles) DIOSCORIDAS uocat. in libris quos đ deorꝶ natura ſcripſit. Iidem OEBALII FRATRES a patria uocitantur. Sta. Proferte benigna Sidera. & antennæ gemino conſidite cornu Oebalii fratres Eſt. n. Oebalia pars Laconiæ, ubi ſit Sparta ſiue Lacedemon eorꝶ natale ſolũ. A Catullo dicti ſũt FRATRES PILEATI. namq; de illis intellegit inquens Apileatis nona fratrib⁹ pila. Antiq. n. Caſtori & Polluci pilea dederunt tanq̃ Laconibus: qbus pileatis militare mos fuit, ut ſcribit Feſtus. Sũt q hos Geminos cæleſte ſignũ eſſe autument, quare alternatim uiuere dicti ſunt, qm̃ id ſignum adeo amplũ eſt ut altero oriente alter lateat. Strabo quidem LAPERSAS. i. geminos appellari tradit. Hos olim in mari periclitantes inuocabant, Cauſam

Diodorus & Plinius reddunt q̄uis non itidem. Profecto Catullus ſic. Iam p̄ce Pollucis iam Caſtoris implorata. Oui. Vos q̊q; Tindaridæ quos hic colit inſula fratres Mite precor duplici numen adeſte rati. Ora. Tindaridæ ſidus ab īfimis Quaſſas eripiūt æquoribꝰ rates. Idem ſic te diua potens Cypri Sic fratres Helenæ lucida ſidera Ventorūq; regat pater. nam fratres Helenæ ſunt Caſtor & Pollux. ſiue ex Tindaro & Læda nati oēs. ſiue ſm̄ fabulas ex ouo uel uno ut ait Ora. in ſermonibꝰ uel duobus ut Idem in poetica oſtendit. uel tribus ut ſcribit Auſo. Gallus: quæ læde uel Nemeſis (uti uolunt Hyginius & Auſonius) peperit ex Ioue in Cygnum transformato. uti ſupra memorauimus. Dices ubi hoc Hyginius? nimirum in lib. ii. quādo olorem ſeu cygnum deſcribit. Vbi Auſonius? Profecto in Grypo ternario dum ait triplexq; Helenæ cū fratribꝰ ouum. & alibi Iſtos tergemino q̄s naſci cernis ab ouo Patribus ambiguis & matribꝰ aſſere natos. Hos genuit Nemeſis ſed Læda puerpera fouit. Tindareus pater his: & Iupiter. hic putat hic ſcit.

DE PRIAPI COGNOMINIBVS.

¶ PRIAPVS græcū eſt nomē. qđ & Latinis ſit in frequētiſſimo uſu. Græce. n. πρίαπος dr̄. Hic teſte Diodoro ab aliis TYPHON ab aliis ITHYPHALLVS uocat̄. Typhon (ut arbitror) ab impetu qđ ſcindat ut fulgur. uel ipſius teſtimonio qui ſic in opere obſcœno loquatur. Qui medium te uult ſcindere pictus erit & alibi At me terribilē mentula tenta facit. Græcis enim τυφὼν fulgur eſt. a τύφω quod eſt incendo. Ityphallus latine re-

ctum priapum ſonat. ſiquidem ἰθὺς rectum ſigni⸗ficat & φαλλὸς priapum. Columella numen uene⸗rare Ithypalli. Euphanius poeta qui priapi res carmine decantauit Priapum ORNEATEM uocat deum. ab Orneis. Sunt aute; Orneæ urbs Epi ri⸗ Quæ Priapi ſacellum habeat magna ueneratio⸗ne cultum. ut inquit Strabo. A poeta epigramma tico dictus eſt deus CVSTOS illo uerſiculo Men⸗tula cuſtodis luxurioſa dei. Nā (ut ſcribit Dio⸗dorus) nō ſolu; Priapus intra urbes atq; in tem⸗plis ſed in agreſtibus quoq; locis tamq̄ uinearu; & hortorum cuſtos colitur: fructum caſtigās fures: ruber: membroſus: nudus: falcem dextra arundinem capite ferens; utrunq; ad terrorem: æque ac mentulam ſemper arrectam habens. Quare ipſe in opere obſcœno ſic ait. Sed rubor hortorum cu⸗ſtos membroſior æquo Qui tectum nullis ueſti⸗bus inguen habet. Tibul. Pomoſiſq; ruber cuſtos ponatur in hortis Terreat ut ſæua falce Priapus aueis. Ora. nā fures dextra cohercet. Obſcœnoq; ruber porrectus ab inguine palus. Aſt importunas uolucres in uertice arundo Terret fixa. Ouidius aliter Qui rubro pauidas inguine terret aues. Columella ſic. Sed truncum forte dolatum Arboris antiquæ numen uenerare Ithyphalli. Terribilis membri. medio qui ſemper in horto Inguinibus puero prædoni falce minatur. Seruius illum ex Lamſaco helleſpōti oppido fuiſſe ait. Ideo LAMPSACENVS atq; HELLESPONTIACVS dictus eſt. In opere obſcœno ad eum hic uerſiculus legitur Mortales tibi Lamſacum dicarunt. Ouidius de aſino loquēs Helleſpontiaco uictima grata deo

ait. Vergilius Et cuſtos furum atq; auium cu; falce ſaligna Heleſpontiaci ſeruet tutela priapi. Sane hic a Iunioribus habitus eſt in deum. Namq; Heſiodus Priapu; nõ nouit ut Strabo inqt. Hinc & ipſe i. Priapeis ait Hac ego Penelope potui tibi lege placere. Illo ſed nõdum tpe factus eram.

DE NOMINIBVS PANOS

¶ PAN latine INVVS ab ineundo dicit̃ teſte Seruio honorato: Pan enim grecu; eſt. Vnde caſtrum Inui apud Vergilium quod ibi inuus coleretur. Seruio Pana a noſtris Inuum appellari tum Liuius tum Macrobius ſuffragat̃ Oui. hunc FAVNVM uocat dum deſcribens Lupercalia ait. Tertia poſt eidus nudos aurora lupercos Aſpicit & fauni ſacra bicornis erunt. Pan aute; apud nos idem ſignificat quod omne. Siquidem a ueteribus dictus eſt nature deus; qua; sane rem illius effigies oſtendit tam a Seruio q̃ a Silio italico pulchre deſcripta. Eum precipue Arcades uenerari fuere, ut dicat Vergilius Pan de⁹ Arcadiæ & Ouidius Pana deum ueteres pecudis coluiſſe feruntur Arcades. arcadiis plurimus ille iugis. Vnde & TEGEEVS uocat̃ a Tegea Arcadiæ oppido. Vergi. Ipſe nemus linquens patrium ſaltuſq; Lycei Pan ouium cuſtos, tua ſi tibi mænala curæ. Adſis o Tegee fauens. Propertius Ergo muſarum & Sileni patris imago Fictilis & calami Pan Tegeee tui. Vbi calami Panos dicti ſunt a Propertio fiſtula ipſa iq̃ primus ex pluribus calamis coagmentauit, dicẽte Vergilio Pan primus

calamos cæra coniungere plures inſtituit. Pan curat oues ouiũq; magros. ſcribit Herodot? Mẽdeſios in Aegypto Pana inter octo deos: qui antiquiſſimi fuerint numerari, uocariq; ægyptiace MENDEM quo nomine Hircus ſignificatur. Propterea capros Capras ue & hircos ab omnibus uenerari. & Caprarios ſummo inter Mendeſios honore affici. Alii græcũ uolũt. & Euſebius cæli & Saturni Cicero Mercurii & Penelopes filium tradit. Hic & Faunus a latinis dictus teſte Seruio & Ouidio, qui ait Faunus in Arcadia templa Lyceus habet. & alibi Fauni ſacra bicornis eunt.

DE OSIRI

OSIRIS tum SERAPIS tū; Dionyſius tum Pluto tum Ammon tum Iupiter dicitur. Alii Pana eũdem uocant. Multi exiſtimãt Serapim eſſe. hoc Diodorus ſiculus ad literam, ut hinc facile uideas quanta ſit inter auctores quandoq; uarietas quanta diſſenſio. Idem paulo ante ita ſcribit. Primi illi homines in Aegypto geniti hũc mundi ornatum conſpicientes: admirantesq; uniuerſorum naturã duos eſſe deos arbitrari fuere Solem & Lunam. & hunc quidem Oſiridem hanc Iſidem certa nominis ratione appellauerunt. & Oſiridem quidem græca interpretatione: ut qui ſuis radiis ueluti pluribus oculis terram ac mare luſtraret oculos habentem dixere. Nam (ut Euſebius ait) ſi quis latinam ad linguam uerba transferat multioculus Oſiris dici poteſt. Sed Solem eſſe Oſiridem ab Aegyptiis creditum eſſe

ſcribit etiam Macrobius aſſerens eos quoties hieroglíphicis literis ſolem exprimere uolunt ſceptrum ſculpere:in que eo ſpeciem oculi exprimere. & hoc ſigno Oſirim monſtrare ſignificantes hunc deum ſolem eſſe: regaliq; poteſtate ſublimem cuncta deſpicere. quia ſolem Iouis oculum appellat antiquitas. Apud Iuuenalem de Oſiri ſic legitur Exclamore libet populus quod clamat Oſiri Inuento. hoc ideo dixit quia in ſacris Iſidis Oſirim, qui APIS quoq; & SERAPIS uocatur, quot annis magno cum fletu & ululatu quærebat. quo demum inuento populus mira lætitia plaudens magna uoce ſalutabat. eundemq; per urbem incedentem grex puerorum comitabatur carmen eius honori canentium. Sic enim Iſis fieri iuſſerat quæ cū Oſirim uirum a Typhone fratre interemptum atq; dilaniatum diuq; in Aegypto quæſitum non inueniſſet forte demum bos apparuit. Exiſtimarūt hunc Oſirim eſſe & ut deum adorare cœperunt mutatoq; nomine APIM uocauere. quod eorum lingua bouem ſignificat. In hoc ergo ſenſu Tibullus dixit Te canit atq; ſuum pubes miratur Oſirim. Barbara memphitim plágere docta bouem. & Ouidius nunq̃q; ſatis quæſitus Oſiris. Semper. n. perdunt ſemper & inueniunt. & alibi idē ait. Et comes in pompa corniger Apis erat. hoc & Statius ſignificat dicés aut quo ſe gurgite Nili Mergat adoratus trepidis paſtoribus Apis. Idem SARAPIS dictus per a literam in prima ſyllaba quoniam ſic græce σάραπις. Martialis penultimã huiuſce nominis ſyllabam ꝑducit in-

quiens Vincebat nec quæ turba Sarapin amat. Contra Martianus Capella corripit illo uerſu Te Sarapin nilus. Memphis ueneratur Oſirim. Scio Calepinum ſuo i lexico aliter ſcribere. Sed male. Sane in templo Oſiridis non licet cantori neq; tibicini neq; pſaltriæ ſicuti deis aliis canere. ut auctor eſt Strabo.

DE ISIDE ET EI IVNCTIS NVMINIBVS ANVBIDE MACEDONE HARPOCRATE.

Sicuti de Oſiri ita de ISI eius uxore quæ fuerit dea auctores haud coueniunt. namq; alii Cererem. Quidã Theſmophoram. alii Lunam. nõnulli Iunoné. alii alio nomine appellant ut Diodorus ſiculus ſcribit. Apud quẽ idquoq; legitur dignissimũ memoratu fuiſſe columnam Iſidi erectam cũ tali inſcriptione. Ego Iſis ſum Aegyptii regina a Mercurio erudita. Quæ ego legibus ſtatui nullus ſoluet. Ego ſum Oſiridis Ego ſum prima frugũ inuentrix. Ego ſum Hori regis mater. Ego ſum in aſtro canis refulgens. Mihi Bubaſtia urbs cõdita eſt. Gaude gaude Aegypte quæ me nutriſti. Idem auctor eſt Diodorus Iſidem græce antiquam interpretari ſumpto nomine ab eterno & ueteri eius ortu ſm eos qui dicunt eſſe Lunam. Huic interp̃tationi fauet Euſebius de præparatione euang. etſi alibi ille Iſon æquale exponit ſcribens Iſim cæleſtis telluris uirtutem eſſe. Poetæ noſtri preſertim Ouidius uolunt Iſim fuiſſe Io Inachi regis Argiuorũ filiam; quæ ex ho

mine uacca ex pecude facta ſit dea Aegyptiorũ.
Vnde ad eam Statius Iſi phoroneis quondã ſta-
bulata ſub antris Nunc regina Phari numenq́ꝫ
orientis anheli. Hinc & INACHIS forma patro-
nymica uocitatur Mart. Nec petit Inachidos li-
mina ne futuat. Oui. Inachis ante thorum pom-
pa comitata ſacrorꝫ. Idẽ IVVENCAM NILIACAM
dixit Neu fuge niliacae memphitica templa iu-
uẽcæ. Iuue. Si cãdida iuſſerit Io: Ibit ad Aegypti
fineſ, calidaſqꝫ petitas A Meroe portabit aquas:
ut ſpargat in ædem Iſidis: antiquo quę proxima
ſurgit ouili. Namqꝫ Iſis Rome templum habuit
(ut Ouidii carmen paulo ante citatum Neu fuge
niliacæ memphitica templa iuuencæ & Iuuena-
lis hic oſtendit) iuſta campum martium. de quo
templo etiam ibi intellegit Aut apud Iſiacæ po-
tius ſacraria lenæ. Hoc eſt qđ ait Lucanus Nos in
templa tuam romana recepimus Iſim. Sunt q̃
deam hanc SYRIAM eſſe exiſtiment. de qua me-
minit Apuleius de aſino aureo. Ad eamqꝫ referãt
Martialis illud Iuro p Syrios tibi tumores hoc
eſt per Iſideꝫ quæ tumores & furores ſuis ut Cy-
bele ſacerdotibus incuteret. ac per quam grauiſſi
me iurari ſolitũ ſit. & quæ perfidiæ perfidos pu-
niret. ut oſtendit Iuuenalis dum periurus apud
illum ſic loquitur Iſis & irato feriat mea lumina
ſiſtro. Hanc in ſententiã Ouidius quoqꝫ ait Vidi
ego linigeræ numen uiolaſſe fatentem Iſidis iſia-
cos ante ſedere focos. ubi LINIGERAM Iſidem
dixit (ut hoc quoqꝫ obiter enarremus) obueſteis
lineas candidas tenueiſqꝫ: quibus Iſiaci ſacerdo-
tes utebantur. Vnde illud de Iſide apud eũdem

poetam. Nunc dea linigera colitur celeberrima turba. De hiſce ſacerdotibus Iuuenalis loquitur dum ait Qui grege linigero circũdatus & grege caluo plangentis populi currit deriſior Anubis. ubi Anubis q̃dem pro deæ Iſidis ſacerdote poſuiſſe uidetur. Ceterum ANVBIS & MACEDO teſte Diodoro Iſidis filii fuere. quorꝫ Anubis canem Macedo lupum inſigne armorꝫ tulit. Quã ex re animalia hæc in ſũmo honore Aegyptii habẽt. eorumq́ꝫ formis apud illam gentem ipſi colebãtur/numina quidem Iſidi iuncta & quæ in eius pompa ferri ſolerent una cum Api uel Oſiri & Harpocrate ac ſerpente. De qua q̃dem pompa ingenioſus poeta ingenioſe & eleganter dicat Inachis ante thorꝫ pompa comitata ſacrorꝫ Aut ſtetit aut uiſa eſt. inerant lunaria fronti, Cornua cum ſpicis nitido flauentibus auro Et regale decus, cum qua latrator Anubis. Sanctaq́ꝫ Bubaſtis uariiſq́ꝫ coloribus Apis. Quiq́ꝫ premit uocem digitoq́ꝫ ſilentia ſuadet. Siſtraq́ꝫ erant. nunq̃ ſatiſque ſatis quæſitus Oſiris. Plenaq́ꝫ ſomniferis ſerpens peregrina uenenis. Idem ad ipſam deam. Iſi paretonium genitaliaq́ꝫ arua Canopi Quæ colis & Memphin paciferamq́ꝫ Pharon Quaq́ꝫ celer lato Nilus delapſus in alueo Per ſeptem portus in maris exit aquas Per tua ſacra precor per Anubidis ora uerẽdi. Sic tua ſacra pius ſemper Oſiris amet. Pigraq́ꝫ labetur circum donaria ſerpens. Et comes in pompa corniger Apis eat HARPOCRATES queꝫ Ouidius uerſu a nobis paulo ante citato ſignificauit Quiq́ꝫ premit uocem digitoq́ꝫ ſilentia ſuadet qui ſit quibus ue parẽtibus natus

multa erudite ac perq̃ docte Politianus ĩ miſcellaneis explicans catullianum illud ſi quid quam tacito commiſſo eſt fido ab amico Cuius ſit penitus nota fides animi Me unuꝫ eſſe inuenies illorum iure ſacratum Corneli. & factum me eſſe puta Harpocratem. Nos illis adiungimus qm̃ is deus indice ad os poſito ſilentium denunciat ab Auſonio Gallo IGALIONEM ſiue SIGALEONEM dictum eſſe: quaſi populo ſilentiũ indicentem. σιγαω .enim Sileo & λεως populus dicit̃. pfecto ſic. Auſo. Tu uelut oebaliis habites taciturn⁹ Amyclis Aut tua Sigaleõ Aegypti⁹ oſcula ſignet.

DE PARCARVM NOMINIBVS.

¶ PARCAE (ut ſcribit Aulus Gellius ex ſnĩa .M. Varronis) dictæ ſunt a partu una litera immutata. qꝺ hæ nobis naſcẽtibus bonũ malumq̃ cõferant ut ſcribit Heſiodus. hæ noſtræ sũt præſides uitæ quaꝫ nendo ducant eandemq̃ finiant fila frangẽdo. Et qm̃ nulli parcũt dicẽte Martiale Lanificas nulli treis exorare puellas Contigit obſeruãt quẽ ſtatuere diem Nil adicit penſo Lacheſis fuſoſq̃ ſoroꝝ Explicat. & ſemp de tribus una necat, idcirco Seruius & Martianus capella Parcas a nõ parcẽdo p aniphraſin dici tradidẽ. Eaꝝ noĩa ſunt. n. tria cũ officiis pulchre uno carmine cõplectunt̃ neſcio cui⁹ ſꝫ qꝺ a Lactãtio referat̃: Clotho colum baiulat. Lacheſis trahit. Atropos occat. Dicunt̃ fila felicium alba: Infelicia ac miſeroꝝ nigra eſſe. quã ſane reꝫ & Poetę oſtẽdũt. Iuuę. poſtq̃ Parcæ meliora benignę Penſa manu

ducunt hylares & ſtaminis albi. Lanificæ. Stati. Ergo dies aderat Parcarum conditus albo Vellere. Mart. Si mihi lanificæ ducunt nõ pulla ſorores Stamina, Quo ſuit habitu Catullus demõſtrat inquieſis. His corpus tremulum complectens undiq; ueſtis Candida, Sed eſſe anus Claudianus quoq; oſtendit eis caniciem præbens. ſic enim ait. Sed parcæ uetuere minas orbiq; timentes Ante pedes ſoluéq; Ducis fudere ſeueras Caniciem genibuſq; ſuis cum ſuplice fletu Admouere manus. quarum ſub iure tenentur Omnia: quę ſeriem fatorum pollice ducunt Longaq; feriatis euoluunt ſecula penſis. vide ultra habitum quid Claudianus de Parcis latenter illas fata eſſe docet. huius opinionis Chryſippus etiam fuit teſte Euſebio. hinc illud Ferre autẽ longe p̃ſtat quodcunq; ſeueræ Et fixa & ſtabili ſtatuerunt lege ſorores. Eſſe etenim certum ſtabile inuiolabile ſemper Quicquid nent fuſis Parcę rex iuſſit olympi. & ab Homero literarum principe ac poetarum deo dictum fuit in hanc ſententiam. ipſe. n. græce ſcripſit. Non eſt qui fixas Parcarum auertere leges Poſſit. Vocantur Parcæ. TETRICAE deæ hoc eſt triſtes & ſeueræ. Martialis Ruperunt tetricæ cum mala penſa deæ.

DE CVPIDINE

CVPIDO a noſtris AMOR dicitur a græcis ἔρως per ω mega. nãq; per o micron ἔρος non impudicus ac flagitioſus ſed bonus ac ſanctus eſt amor. Hic VENERIS FILIVS. unde ipſa apud

Vergi. Nate meæ uires mea magna potentia ſo-lus. Nate patris ſummi qui tela typhoia temnis. & Ouidius Cupidinē ſignificans ait Filius huic Veneris figat tuus omnia Phœbe Te meus arcus ait Vergilius dixit eſt mollis flamma medullas. FLAMMAM pro amore accipiens. alibi CVRAM uocauit At regina graui iamdudum ſaucia cura. alibi FVRIAS IGNEMQ; Omne adeo genus in terris hominumq; ferarūq; Et genus æquoreꝝ pecudes pictæq; uolucres In furias ignemq; ruunt. amor omnibus idem. Vt non iniuria hunc non ſolum hominum & brutoꝝ sed deorum etiam victorem domitoremq; dixerim. vt enim Ouidius de ipſo ait Regnat & ī dominos ius habet ille deos. Tale amoris imperiū oſtēdit Papinius. hoc quoq; demonſtrans plures Cupidines plures amores eſſe Veneris filios. poetę carmina ſūt. Fulcra thoroſq; deæ tenerū premit agmen amorum. Signa petunt quas ferre faces quæ pectora figi Imperet. an terris ſæuire an malit in undis. An miſcere deos an adhuc uexare Tonantem. & ſubdit Hic puer e turba uolucrum cui plurimus ignis Ore manuq; leui nunq̄ fruſtrata ſagitta Agmine de medio. & reliqua: illic quæ legas.

DE COGNOMINIBVS HYMENEI

¶HYMENAEVS alio nomine THALASSIO uocatur ſed primuʒ nobis eſt cōmune cum græcis. ſm mere latinum eſt. Catullus Hymenei parentes ac patriam pariter & officium oſtendens ſic ait Collis o Heliconii cultor Vraniæ genus Qui rapis teneras ad uirum uirginem O hyme-

næ hymen O hymenææ hymen. Vbi & hoc docemur, quod non ſolum Hymenæus uerum et HYMEN uocatur. Eſt id quoq; nomen apud Ouidium Adfuit & ſertis tempora uinctus hymen. Sic nõ ſolum Thalaſſio ſed etiam THALASSIVS a Latinis cognominaẽ. Martialis Quid ſi me iubeas, Thalaſſionenem verbis dicere non Thalaſſionis? Idem Nec tua defuerint uerba Thalaſſe tibi. Vergilius Hymenæos dixit numero multitudinis Pergama cũ peteret inconceſſoſq; hymenæos. ibi Seruius hymenæus qdam inquit Athenis inter ſæuiſſima bella uirgines liberauit. Quaʒ ob cauſam nubentes eius inuocant numen quaſi liberatoris uirginitatis. Hinc etiam apud ROMAnos Thalaſſio inuocatur. cum enim Sabinarum raptu plebeius quidam pulcherrimam duceret ne auferretur ab aliis eaʒ Thalaſſionis eſſe ducis ſimulauit. cuius nomine fuit puellæ tuta uirginitas. Hiſtoriam apud Liuium & Plutarchum habes. Quidam tradẽte Donato Hymenæum fuiſſe dicunt Bacchi & Veneris filium, q primus certas inſtituit nuptias, ideoq; nuptiis uirginalibus ob tale merituʒ per laudem cantari. Alii qð hymen dicatur membrana quædam qua ſit munita uirginitas: quæ primo coitu dirũpiẽ: hymenæum dici exiſtimant. Libuit Hymenæum Hũc noſtruʒ epigrammate claudere: qð in LVCRETIAE Borgiæ Ducis Ferrariæ coniugis nuptiis olim luſimus, loquitur Hymenæus.

IVPITER omnipotẽs habeat ſibi tela Cyclopum
Et regat auſpiciis aſtra polumq; ſuis.
Diſpater Infernis crudelius imperet umbris.
Poſſideat glaucas Ennoſigæus aquas.

Militibus Mauors. medicis Phœbeia proles
Præſideat. Pæan ipſe futura canat.
Me thalami, tedæ, connubia læta ſequantur.
Connubii populus me uocet ore deum.
Dum datur ALFONSO LVCRETIA borgia coniux.
Et ſi non eſſem, nunc ego dicar hymen.
Eridane exultes. & tu Ferraria gaude.
Non hæc humano ſanguine nata, dea eſt.

DE PENATIBVS

M. Tulius Cicero quo aliũ eloquentiorem & forſitan doctiorẽ fuiſſe non puto PENATES a penu dictos ait. eſt. n. penus omne quo ueſcimur. Siue ab eo quod penitus inſident, ex quo etiam PENETRALES a poetis uocatur. hoc ille. Qui aũt ſint habes apud Macrobiũ. Seruius tñ (neq;. n. contemnẽdus eſt) maronis illud exponẽs Aedibus in mediis nudoq; ſub ætheris axe ingẽs ara fuit iuſtaq; ueterrima laurus Incumbẽs arae atq; umbra complexa penates tradit Penates omnes eſſe deos qui domi coluntur. vnde & pro domibus ipſis tam in ſoluta oratione q̃ in carmine id nominis uſurpatur. Seneca cu; penates ignis aſſumpſit: fundamenta: adhuc harena ponimus. Vergi. noſtris ſuccede penatibus hoſpes. Caſſius hemina Samothraces deos eoſdemq; romanorũ penates MAGNOS DEOS dici ꝓprie aſſerit. quod ſciens Vergilius dicat Cum ſociis natoq; penatibus & magnis diis. Higini⁹ DEOS PATRIOS uocari tradit. neq; hoc Vergilium ignoratum reliquiſſe Dii patrii ſeruate domũ ſeruate nepotem. & alibi Patriiq; penates. Quid. i. GENETHLIACOS

quidam HERCEOS. Nonnulli ETHESIOS. Alii MYCHIOS penates nominãt teſte Dionyſio halicarnaſeo. Ouidius (neq; hoc ſit graue poſt Penatium cognomina legere) penatigerum Aeneam uocauit qui penates e Troia in Italiam tulerit. ſic enim ait Hæc helenũ cecinisse penatigero Aeneę Mente memor refero.

DE LARIBVS

LARES ſunt dii domeſtici ut Penates. vnde LAR familiaris apud Plautum. Ouidius ſcribit Lares fuiſſe filios Mercurii & Laræ nymphę. qui cõpita ſeruant in urbe uigilantes, eoſdem PRAESTITES uocat, quod præſtant oculis omnia tuta ſuis. Plutarchus uero PRAESIDES q caninis pellibus ueſtiant cane aſſiſtẽte. cuius ſane rei cauſam apud ipſum legẽ. Neq; contrarium eſt quod ait Lactantius Larum matrẽ fuiſſe Mutam, qm̃ ei Iupiter ob garrulitatem linguã abſcidit teſte Ouidio. Proptereaq; muta eſt appellata. Eandem auctore Lactantio Larunda dicta eſt. id quod Auſonius etiam docet dicens Nec genius domuũ Larunda ꝓgenitus Lar. Macrobius tñ Larum matrem Maniam appellat. cui pro familiaꝝ ſoſpitate (ut ait) pueri mactabant. Laribus Rome ædes in ſumma ſacra uia fuit tradẽte Solino. Laribus bulla ſuſpendebatur a pueritiæ annos egreſſis. quemadmodũ Puellæ uirginitati renunciantes Veneri pupas donabant. Perſius Bullaq; ſuccinctis Laribus donata pependit. Laribus primitiæ ponebant, ut ſcribit Porphyrio ſuper illud Oratianũ Et quoſcunq; feret cultus tibi fundus ho-

nores Ante Lares guſtet uenerabilior Lare diues.

DE GENIO

Nemini mirum uideri debet ſi Genium poſt Lares eueſtigio narrem. Id enim feci uel ab Auſonio monitus illo qdem carmine quod ſupra de Laribus agens citaui Nec Genius domuum Larunda progenitus Lar. Vbi Larem Auſonius Geniuum domuum dixit pro illorum ſententia qui GENIVM tradente Feſto uolunt unius cuiuſq; loci eſſe deum. Nam uarie ſunt auctorum de Genio opiniones. Alii deum eſſe dicũt qui rerum omnium gingendarum uim habet. & hæc ipſa natura erit ſiue naturæ deus Humanæ: natale comes q temperat aſtrum, ut Oratius ait. Vnde indulgere Genio dicitur naturæ obſequi & uoluptati operam dare. Per contrarium defraudare genium apud Terentium eſt ſiniſtro genio uti. apud Perſium eſt naturam ſuam duriter uiuendo defraudare. Alii ueterum ſententia Genium animam rationalem uniuſcuiuſq; eſſe uolunt. Ideoq; eſſe ſingulos ſingulorum. Apud priſcos maximum iuſiurandum erat per genium principis. per quem ſi quis peierasset (ſicuti ſcriptũ eſt apud iureconſultos) grauiſſime puniebat. ut non iniuria Tertullianus dixerit citius per omnes deos q̃ genium Principis peierarant. C. Caligula Suetonio auctore multos ſupplicio affecit q ſuum per genium deieraſſent. Plutarchus Genium eſſe ait deum q unicuiq; noſtrum ineſt. Seruius numen quod nobis naſcenti bus datur. Cenſorinus deũ cuius in tutela ut qſq; natus eſt uiuat. quem PRAESTITEM quod præſit

libro 2 epist. ac 2 ep. ad Iuli Florũ.

per genium Principis.

gerendis rebus omnibus uocauerũt. Martianus Capella deum ſpecialem ſingulis mortalib⁹ admotũ. q tutelator fidiſſimuſq́ germanus animas omnium mẽteſq́ cuſtodit dictũ Genium ſeu q a ut gignamur curat. ſeu q̃ genitos ſemp̃ tueatur. Et q̃m cogitationum arcana ſuperæ nũnciat poteſtati: etiam ANGELVS nominat̃. hos Græci DEMONAS. Latini MEDIOXIMOS dicunt. Euclides duplicem omnib⁹ Genium attributũ ait bonum uidelicet ac malum. Chriſtiana ueritas hos angelos nuncupat. non cum naſcente genitos ſed nato aſſociatos. quoꝝ alter bonus in bonum ſemp urget alter malus in contrarium nititur. hi quaſi bonoꝝ malorũq́ noſtroꝝ obſeruatores ad mortem uſq́ nobis aſſiſtũt. Quidam eoſdem eſſe Genios Lareſq́ cum Penatibus putant. Perſius (q̃ inter talia ſcribendum occurrit) Funde merum Genio ait. neq́ ſine cauſa merum dixit non uictimam. q̃m die natali abſtinebãt cæde, ne qua ipſi die lucem accepiſſent aliis demerent. ut Cenſorinus interpretatur. Martialis genium pro lepore ac natiua gratia poſuit inquiés Victurus genium debet habere liber.

Juan Persius dixit: Funde merum Genio

DE DIIS RVSTICIS SEV TERRENIS

Terram Satyri tenent ſicut Fauni Siluani. Panes. Nymphæ. Fatui. Fatuæq́ & Phanæ. hiq́ oẽs poſt plixum æuum moriuntur ut homines. Sed præſciendi atq́ incurſandi preſentiſſimam poteſtatem habent. auctor eſt Martianus Capella. Idẽ Ouidius quoq́ oſtẽdit eſſe hæc terrenã numina. dum apud eum Iupiter in concilio deoꝝ ita in-

troducit loquēs. Sunt mihi ſemidei ſunt ruſtica numina Fauni. Et nymphæ Satyriq; : & monticolæ ſiluani, Quos q̄m cæli nondum dignamur honore: Quas dedimus certe terras habitare ſinamus. Hæc in cōmune. Quod ſeqtur priuatim dicet. SATYRI quales ſint docet Ouidius. Quid nō & Satyri ſaltatib⁹ apta iuuentus Fecere? Idē Me satyri celeres: ſiluis ego tecta latebam: Quæ fierant celeri turba pterua pede. Idē. in Venerem Satyrorum prona Iuuentus. Columella. Inter laſciuos Satyros, vnde & Satyri teſte Macrobio dicti ſunt quaſi ſathuni qđ in libidinez ſint proni. ϲαθων enim græce latine uirile membrum ſignificat. Oratius dixit aures capripedū Satyrorum acutas FAVNI uero a fando dicti ſunt. qđ fari ſilueſtribus in locis cōſueuere. ut ſcribit Ouidi. De his Vergil. Et uos agreſtū pſētia numina Fauni. SILVANI a ſiluis nomen habēt. Hos monticolas Oui. uocat. ut ſupra oſtendimus. Præter hos fuit & Faunus unitatis numero Pici filius & Saturni nepos. de q̄ Vergi. in. vii. Aene. lib. Hic ille arbitror quez Varro de lingua latina Latinoꝝ deum uocat. Oratius ſic Faunus agreſtium & ſiluarum deus ubi Acron inferū & peſtilentem deum Faunum dici ait Seruius Infernum qa terram habitat qua nihil inferius. Pan etiam Faunus dicit ut ibi uidimus. Pari modo unitatis uidelicet numero celebrat Siluanus, Siluanus deus non ſiluaꝝ modo ſed etiaz aruoꝝ ac pecoꝝ. qui Cypariſſum puerum in arborem ſui nominis uerſum adamauit. Vergi. Siluano fama eſt ueteres ſacraſſe pelaſgos Aruoꝝ pecoriſq; deo lucumq; diemq;. & alibi. Teneram ab radice ferens ſiluane cupreſſum.

Oratius illi tutelam finiũ tradit. dicens Quã uenéretur te Priape & te pater Siluane tutor finiu3. PANES ab Ouidio ſic deſcribuntur pinu præcinctĩ cornua panes, a Columella in hunc ꝑpe modum Inter laſciuos Satyros Panaſq; biformes. Ouidius alibi Sic faueant Satyri montanaq; numina Panes. Statius auctore Lactantio Panas ſemideos appellauit. quia partem habent deoru3: partem hominũ. Sic. n. Statius ait. Linquunt flentes dilecta locorum Ocia caña Pales. Siluanuſq; arbiter umbræ: Semideumq; pecus. PALES aute3 quæ a Statio cana dicta fuit dea eſt pabuloꝝ. de hac Vergilius Ipſa pales agros atq; ipſe relinquit Apollo. hanc ide3 inuocat in georgicis tertium exordiens librum.

DE MARINIS DEIS

Dii maris ſunt Neptunus. Oceanus. Tethys. Nereus. Doris. Nereides ſiue Dorides. Triton. Phorcus. Glaucus. Protheus. Thetis. Ino ſeu Leucothea. Palemon qui & Portunus. Cymothoe. Salacie. Amphitrite. De Neptuno dictum eſt ſupra. Sic & de Nereidibus ubi ſmo de nymphis habitus fuit. nũc intactos aggrediemur. Sed prius pauca de diis marinis generatim attingantur ſcribit Donatus Terentii interpres enarrans illud o cælum o terra o maria Neptuni ſcribit qđ Neptunus qa medius ſit inter cælum & inferos: dum utriuſq; regni particeps eſt: habet clementoru3 omnium potior. Ideoq; Tridentem habet pro numero elementoꝝ ut apud Vergiliũ Idcirco dicat Iam cælum terramq; meo ſine numine

uenti Miſcere: & tantas audetis tollere moles. Valerius flaccus pares ſuperis facit deos maris dum ait Dii quibus undarũ tempeſtatisq; ſonoræ Imperium & magno penitus par regia cælo. Seruius auctor eſt marinos deos ſenes eſſe: albereq; illorũ capita ſpumis aquarũ. ad qđ ſane Naſonis illud referri poteſt. Et ad canam deſcendit in æquora Tethyn. Oceanũq; Senem. Sed hæc hactenus. Nunc ad priuata. OCEANVS maris eſt deus cæli terræq; filius & frater ac idẽ Tethyos uir teſte Heſiodo. de quorũ auctoritate Oui. poſt illa: quæ allegauimus modo: ait, quorũ reuerẽtia mouit Sæpe deos. nã de Oceano & Tethy loquitur. Pro mari tñ qđ vniuerſam terram circuit uſurpat̃. Plinius de mari noſtro, origo inquit ab occaſu ſolis & gaditano freto: qua irrumpens oceanus atlanticus in maria interiora diffundit̃. Catullus Oceanumq; mari totum q̃ amplectitur orbem. Hic ẽt AMPITRITE uocat̃. Oui. nec bracchia longo Margine terrarũ porrexerat Amphitrite. cum ſit Amphitrite dea de qua infra. Oceanus aũt dictus eſt ἀπὸ τοῦ ὠκέος qđ eſt uelox. Heſiodus e mari nata omnia cecinit. qđ ſciens Vergil. dixit Oceanumq; patrem rerum. TETHYS ẽt pro mari pariter ponitur. Mart. Et quem ſupremæ Tethyos unda ferit. gręcũ id nom̃ ἡ τηθὺς τῆς τηθύος NEREVS ex Ponto ſiue mari & Terra natꝰ eſt grãdæuus & Senior uocatus. ut ſcribit Heſiodus. Huic DORIS nupſit Oceani & Tethyos filia ut ab eodem Heſiodo tradit̃. Ex qbus maris nymphæ NEREIDES & DORIDES appellatæ fuerũt. ut diximus. Eos Oui. oẽs uno loco poſitos ita deſcribit Ipſum quoq; Nerea fama eſt Doridaq; &

natas tepidis latuiſſe ſub undis. TRITON. patrem Neptunum: matrem habuit Amphitriten Heſiodo auctore. Seruius matre Salacia natum ait exponens illud vergilianum Cymothoe ſimul & Triton adnixus acuto Detrudũt naueis ſcopulo. Hic Neptuni tubicen cæruleus/murice tectus/cõcham pro tuba gerens. Oui. ſupraq; ꝓfundũ Extantem atq; humeros innato murice tectũ Cæruleum Tritona uocat: conchaq; ſonanti Inſpirare iubet. Et ſubdit. Caua buccina ſumitur illi Tortilis: in latũ q̃ turbine creſcit ab imo Buccina: quæ in medio cõcepit ubi aera ponto Litora uoce replet ſub utroq; iacentia Phœbo. &c̃. Sed de eius forma Vergil. Hunc uehit inmanis Triton conchaq; ſonanti Exterrens freta. cui laterum tenus hiſpida nanti Frons hominẽ præfert. in piſtrin deſinit aluus. Quod ſane nõ fictũ eſſe ſed uerum Plinius ait. Oui. a conchæ ſono CANORVM TRITONEM dixit Cæruleos habet unda deos. Tritona canoꝝ. Alibi equos huic cæruleos præbet dicens Cæruleis Triton per mare currit equis. De buccina Tritonis aliqua Hyginius quem legas. PHORCVS de hoc ita Seruius enarrans illud maronianũ Tritoneſq; citi phorcuſq; exercitus omnis: Phorcus inquit Thooſæ nymphæ filius, ut aũt Varro tradit rex fuit Corſicæ ac Sardiniæ. q cum Atlante rege nauali certamine cum magna exercitus parte fuiſſet uictus & obrutus: finxerũt ſocii eum in deum marinũ fuiſſe conuerſum. De hoc alibi Vergili. Nereidum Phorciq; chorus. GLAVCVS piſcator hic fuit Anthedonis filius auctore Strabone. q (ut canit Ouidius) cum piſces captos ſup herbam quæ in litore erat recenſendi

gratia poſuiſſet:atq; illi ſtatim tacto gramine exi'luiſſent dubius ne nutu alicuius dei an herbarũ guſtu id factum eſſet. cœpit gramen paulatim guſtare. quo facto mente ſtatim alienatus ſe in mare piecit. Sed eum dei maris miſerati in marinum transmutarunt deum. q poſtea Scyllam Phorci filiam adamauit. Papinius. Subitis q pdidit inguina monſtris Glaucus adhuc quoties patriis allabitur oris Litoream blanda feriens Anthedona cauda. Strabo Anthedonem patrem. hic patriam ait. Vtrũq; cõſtat. Siqdẽ Anthedon Boeotiæ urbs ab Anthedone Glauci patre nomen habet. Clau. Sic Glaucuз ſeries extrema biformem. qa pars eius inferior in piſcem ꝯuerſa eſt. ut hoc ſit: qđ Statius a nobis modo citatus ait Subitis eum perdidit inguina mõſtris. PROTEVS ab Heſiodo filius Oceani ac Tethyos tradiť. marinus hic belluarũq; marinaꝝ paſtor. Item uates & q ſe uarias in formas mutaret. Patriam habuit Pallenen in Theſſalia. uerũ ea relicta in Carpatho inſula regnauit. de quo ita Vergi. Eſt in carpathio Neptuni gurgite uates Cæruleus protheus: magnũ q piſcibus æquor Et iuncto bipedum curru metitur equoꝝ. Hic nunc Aemathiæ portus patriamq; reuiſit Pallenen. hunc & nymphæ ueneranť & ipſe Grandęuis Nereus. nouit namq; oĩa uates Quæ ſint quæ fuerint quæ mox uentura ſequanť. Quippe ita Neptuno uiſum eſt. immania cuius Armenta & turpes paſcit ſub gurgite Phochas. Et paulo poſt Tum uariæ eludunt ſpecies atq; ora ferarum. Fiet enim ſubito ſus horridus. atraq; tygris ſquamoſuſq; draco & fulua ceruice leęna. Aut acrem flammæ ſonitũ dabiť. atq; ita

vinclis Excidet. aut ĩ aquas tenues delapſus abi- bit. Propterea Ouidius Protea ambiguū dixit. & Oratius Quo teneam vultus mutātem Protea nodo? in eos q facile ſententiā uertunt. Item ali- bi Effugiet tñ hæc ſceleratus vincula Proteus. Hinc apud græcus adagiũ πρωτέοσ μεταβολικότεροσ. Proteo mutabilior in uafrũ & uerſipellem. THE- TIS. hoc nomine dicta fuit ſupra uxor Oceani. Sed differunt literaꝝ poſitura & ſyllabæ quanti- tate. Hæc Nerei & Doridis filia fuit ac Pelei uxor teſte Heſiodo. Vnde Achilles natus eſt/græcoꝝ fortiſſimus. qȯ qdem futurũ Proteus ſignificauit ita loquens apud Ouidium Concipe. mater eris iuuenis. q fortibus armis Acta patris uincet. hoc Iupiter audiens canit eam uxorem ducere. Idem & Ouidius tetigit Iupiter æquoreæ Thetidis cõ nubia uitat. Eadem Nereis a patre uocat̃. Ouid. Nereis ingreditur conſueta cubilia fluctu. INO Cadmo & Hermione ſata eſt nutrix & matertera Bacchi. eiꝰ dei uires atq; laudes cũ ſupra modũ ſupbiens ubiq; terrarum extolleret. necnon hinc alumni hinc mariti. nupſerat. n. Athamāti Aeoli filio. hinc felicitate filioꝝ tumeſceret in Iunonis odium incidit & qdem tantum Dea furorem in Athamanta iniecerit. q̇ ille filiũ Learchum occi- dit. Ino aũt viri furorem fugiēs e Scyronis ſaxo qȯ eſt in Attica cũ Melicerte altero filio ſe in ma- re præcipitauit. q Veneris p̃cibus a Neptuno in deos marinos conuerſi fuere. atq; illa a Græcis LEVCOTHEA hoc eſt alba dea. a nobis MATVTA ideſt bona ut Feſtus docet. Filius uero græce PA- LEMON latine PORTVNVS dictus fuit. Fabulam ſcribit Ouidius in metamorphoſi: ſed in Faſtis

etiam ait Læta canam gaude defuncta laboribus Ino Dixit & huic populo proſpera ſemp̄ ades. Numen eris pelagi. natū quoq; pontus habebit. In noſtris aliud ſumite nomen aquis. Leucothee graiis. MATVTA uocabere noſtris. In portu nato ius erit omne tuo. Quem nos Portunum ſua lingua Palemona dicet. Eſte precor noſtris æquus uterq; locis. CYMOTHOE nympha eſt maris ſupra a nobis dicta cum de nymphis ex Heſiodi ſententia loqueremur. De hac Vergi. Cymothoe ſimul & Triton adnixus acuto Detrudūt naues ſcopulo. latine interp̄tari queat uelox fluctus. nam κῦμα fluctus & θοὸς uelox eſt. SALACIA. hæc Tritonis mater (ut ſupra diximus) fuit ab aqua ſalſa ſic appellata Seruio auctore. AMPHITRITE. oſtēdimus Amphitriten in titulo de nymphis Heſiodi teſtimonio marinam eſſe deam Nerei filiam. Vnde NEREIA a Claudiano uocat̄. ſic. n. ait Nereia Glauco Neptunum gremio cōplectit̄ Amphitrite. quē ſane locum interpres ridicule exponit. Ouidius in metamorphoſi regiā Solis deſcribēs AEGEONA etiam ponit inter deos marinos.

DE DIIS INFERIS

INFEROS DEOS explicaturus unde potius ordiar q̄ ab Ouidio? apud quē Orpheus ita loquatur O poſiti ſub terra numina mūdi In quem decidimus qcqd mortale creamur. uel ab illo Claudiani de raptu Proſerpinæ Dii quibus innumerū uacui famulant̄ auerni uulgus iners: opibus quoq; donatur auaris Quicquid in orbe perit. quos ſtyx liuētibus ambit Interfuſa uadis.

& quos fumantia torquens Aequora gurgitibus Phlegeton pluſtrat anhelis. Vergilius eos ita inuocat Dii qbus impium eſt animaꝝ umbræq; ſilentes Et chaos & Phlegeton. Scribit Plinius in Aphrica populos eſſe nomine Augylas q̃ tãtum Inferos colunt. Apud Latinos Soracte mons in uia flaminia Manibus conſecratus fuit teſte Seruio Namq; Inferi (ut idem ait) MANES uocant per antiphraſin q̃a boni non ſunt. Manum.n. vnde Manes dicunt bonum ſignificat. Sed Nonius Marcellus Manes dici tradit q̃d ſint boni ac proſperi. q̃a melior mors ſapiētibus quã uita ꝓbet: Vergi. Vos o mihi Manes Eſte boni q̃m ſuperis auerſa uoluntas. Iuue. Eſſe aliquo Manes & ſubterranea regna Et contum & ſtygio ranas in gurgite nigras Atq; una tranſire uadũ tot millia cimba Nec pueri credunt. Vergi. Illa q̃dem nimium Manes expta ſeueros Ora. Iam te premet nox fabulæq; & Manes. Et domus exilis plutonia. Dei inferi ſunt Pluto & Proſerpina de quibus ſupra ALECTO. TISIPHONE & MEGERA furiæ eſſe deas uel maro demonſtrat q de Alecto loquens ait At ſæua e ſpeculis tp̃s dea nacta nocẽdi. Sed & Seneca ẽt ð illis intelleges inq̃t Adeſte ſceleris ultrices deæ. Luctatius Papinii interp̃s Furias noctis & Herebi filias eſſe ꝓdit. Ei Vergilius ſuffragat inquiens Dicunt geminæ peſtes cognomine Diræ: Quas & tartaream Nox intẽpeſta Megeram Vno eodemq; tulit partu. Quæ ſane uerba ẽt hoc docẽt furias DIRAS cognominari. Sic alibi alas eiſdem attribuens At procul ut Diræ ſtridorem agnouit & alas. de Iuturna loq̃tur quæ furiã cerneret. Alibi AVES OBSCOENAS appellauit dicens

Nec me terrete timentẽ Obſcœnæ uolucres alaꝝ
uerbera noſco. Eaedem EVMENIDES nuncupanť
ꝑ antiphraſim qđ inmites atq; implacabiles ſint
Seruio auctore. εὐμενὴς enim mitem beneuolũq;
ſignificat. Vergi. Eumenides tenuere faces a fune
re raptas. Sta. enicos. i. ſingulariter. Eumenis in
furias animumq; redire priorem Impulit. Item
ERINNYDES. Oui. Ferte faces in me quas fertis
Erinnydes atrae. Et in ſingulari nũero ERINNYS
Vergili. tot Erinnys ſibilat hydris. Oui. At mihi
nec Iuno nec hymen ſed triſtis Erinnys Prætulit
infauſtas ſanguinolenta faces. Propert. Erinny-
des tragicas dixit hoc eſt terribiles & quales tra
gici poetæ (ut eſt apud Senecam ex noſtris lege
re) deſcribunt. Sic. n. ait. Tume uel tragicæ uexe-
tis Erinnydes. ALECTO Vergi. ita deſcribit Lucti
ficaȝ Alecto dirarum a ſede ſoroꝝ Infernaſq; ciet
tenebras & triſtia bella. Iræq; inſidiæq; & crimi-
na noxia cordi. Odit & ipſe pater Pluton. odere
sorores Tartareum monſtrum. tot ſeſe uertit in
ora Tam ſaeuæ facies tot pullulat hydra colu-
bris. TISIPHONEN ſic. Cõtinuo ſontes ultrix ac-
cincta flagello Tiſiphone quatit inſultans. tor-
uoſq; ſiniſtra Intẽtans angues uocat agmina ſæ-
ua soroꝝ. Oui. Nec mora. Tiſiphone madefactã
ſanguine ſumit Importuna facem. fluidoq; cruo-
re rubentem Induitur pallam. tortoq; incingitur
angue Egrediturq; domo. luctus comitať eũtem
Et met⁹ & terror trepidoq; inſania uultu. De ME-
GERA. Claudianus Improba mox ſurgit triſti de
ſede Megera Quã Penes inſani fremitus animiq;
profanus Error & undãtes ſpumis furialib⁹ iræ.
Non niſi quæſitum cognata cæde cruorem Illici

tumq; bibit: patrius quem fuderit enſis Quem dederint fratres. Eſt pręterea apud Inferos Charon. Cerberus. Minos. Aeacus. Rhadamantus. CHARON ſenex é ſquallore terribili, cana barba, oculis igneis, ſordida ueſte, q defunctoꝝ animas ad ripam alteram uehit dicente Vergil. Portitor has horrendus aquas & flumina ſeruat Terribili ſquallore Charon. Cui plurima mẽto Canicies inculta iacet. ſtant lumina flamma. Sordidus ex humeris nodo dependet amictus. Ipſe rate; cõto ſubigit ueliſq; miniſtrat Et ferruginea ſubuectat corpora cimba Iam ſenior. Sed cruda deo uiridiſq; ſenectus. Iuuenalis quem latini portitorem græce PORTHMEA nominauit dicẽs tetrũq; nouitius horret Porthmea. nec ſperat coenoſi gurgitis alnum Infelix nec habet quem porrigat ore trientem. ſane hic ille triens ſiue obolus eſt quem charon a ſingulis colligit priuſq̃ naues ingrediant̃ ut ſcribit Lucianus. CERBERVS græcoꝝ eſt nomen. græcis. n. κέρβερον dicit̃. Seruius tñ exiſtimans cerberũ terram eſſe dictum tradit quaſi κρέοβορον id eſt carnem cõſumẽtem. Hic triceps. hic tergeminus. hic meduſeus canis. hic ianitor orci appellat̃. TRICEPS ꝑper tria capita & totidem colla quoꝝ medium cathenas portet teſte Oui. TERGEMINVS hoc eſt ternus. id namq; ſignificat tergeminus ternu; & tres uno partu editos. quo ſenſu tergeminos Oratios & Curiatios hiſtoria enarrat. MEDVSEVS a Meduſa auia. ſi quidem ex Meduſæ ſanguine Chryſaor. ex illo Gerion. Ex Gerione & Echidna Cerberus auctore Heſiodo natus eſt. IANITOR qa inferni regni ſit cuſtos ſtupendæ quidem immanitatis: & iubas colubris

lambētibus horrendus. hæc omnia Poetæ oſtendunt. Vergil. tenuitq; inhians tria Cerberus ora. Ide; Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci Perſonat aduerſo recubans immanis i 'antro. & alibi ad Herculem Te ſtygii tremuere lacus te Ianitor orci Oſſa ſup recubans antro ſemeſa cruento. Sene. hic ſæuus umbras territat ſtygius canis. Qui terna uaſto capita cōcutiens ſono Regnum tueť. ſordido tabo caput Lambunt colubræ. uiperis horrent iubae. Longuſq; torta ſibilat cauda draco. Par ira formæ. ſenſit ut motus pedum Attollit hirtas angue uibrante comas. ð illo Tibullus eo uerſiculo loqtur Cui tres ſunt linguæ tergeminũq; caput. Apud Ouidiũ Orpheus ſic ait. Tartara deſcendi nec uti uilloſa colubris Terna meduſei uincirem guttura monſtri. MINOS, AEACVS & RHADAMANTVS, filii Iouis & Europæ fuerunt teſte Diodoro etſi alibi ide; ſcribit Aeacum ex Ioue & Aegina Aſopi filia natũ. hi Seruio honorato auctore tanta ĩ terris uixere iuſtitia ut animaꝶ apud Inferos traditi ſint a Plutone delecti iudices: atq; ita (ſicuti Plato ſcribit) ut Aeacus europeos Rhadamantus aſiaticos iudicet. Minos uero tantũ diiudicet ſi qd aliis ambiguum fuerit ut iudiciũ iuſte procedat recteq; fiat tranſmiſſio animaꝶ. De Minoe Vergil. Quæſitor Minos urnam mouet. ille ſilentum Cōciliumq; uocat uitaſq; & crimina diſcit. Clau. quæſitor in alto Conſpicuus ſolio pertentat crimina Minos Et iuſtis dirimit ſontes. De Aeaco Proper. & me Inferno damnes Aeace iudicio. hic tormētis utitur ad ueritatem eruendam. Propterea Iuuenalis dixit quas torqueat umbras Aeacus. Id qð etiam

demonſtrat Oui. dicens Noxia mille modis lacerabitur umbra. tuaſq; Aeacus ad poenas ingenioſus erit. De Rhadamanto. Vergi. Cnoſius hęc Rhadamantus habet duriſſima regna. Caſtigatq; auditq; dolos ſubigitq; fateri Quæ qs apud ſuperos furto lætatus inani Diſtulit in ſeram cõmiſſa piacula mortem. Claudianus hunc tortorem eſſe docet id qđ ẽt fieri ab Aeaco diximus ut noxios urgeat confiteri. Claudianus ſic ait loqtur de Minoe. quos nolle fateri Viderit ad mala mox trāſmittit uerbera fratris. Nam iuſta Rhadamantus agit. Hoc & Vergi. demonſtrat ipſe: dum ait ſubigitq; fateri modo a nobis allegatũ. Inuenio STYGEM quoq; apđ Inferos habere numen teſte Vergilio q dicat Cocyti ſtagna alta uides Stygiāq; paludem: Dii cuius iurare timent & fallere numen. Auſo. Gallus ſcripſit epigramma de monoſyllabis deoꝝ. ibi inter alios deos Styx legit̃ hoc uerſu Quæq; piat diuum periuria nocticolor Styx. Ouidius deum appellauit dum de illa loquens inquit timor eſt deus ille deꝝ. Dii enim duplicis ſunt ſexus auctore Seruio. Et apud græcos θεὸς ideſt deus cõis generis eſt. vnde Vergil. de Venere dixit Deſcendo ac ducente deo flammam inter & hoſtes Expedior. Sed ad ſtygem ut redeamus ſcribit Heſiodus iurare deos per Stygem decreto Iouis ꝑpter opem quam una cum filiis Potentia & Victoria bello giganteo deis tulit. Styge; ſequunt̃ COCYTVS. ACHERON. LETE. PHLEGETON de quoꝝ parentibus & natura ſcribit apud nos ex recentioribus Ioannes Boccacius: Chriſtiani Manes ſiue Inferos DIABOLOS & DEMONES uocitant: Nam ſunt Demones boni &

mali. Lactantius Diabolum dicit eſſe demonum principem: & propterea DEMONIARCHEN a Trimegiſtro appellari. eſſeq; malos Demones malignos ſpiritus maloꝝ quæ geruntur auctores.

DE IRIDE

IRIDEM Heſiodus Thaumantis & Electræ filiam fuiſſe ſcribit. vnde THAVMANTIS forma patronymica & THAVMANTIAS nominatur Oui. Morphea q peragat Thaumantidos edita ſomnus Eligit. Idē. Roratis illuſtrat aquis Thaumantias Iris. hæc deoꝝ nuncia ſicut Mercurius. niſi quod ille ad ꝯcordiam. hæc ad diſcordiam diſturbationemq; mittitur. Vnde Iris quaſi ἔρις hoc eſt lis & contentio dicta eſt auctore Seruio. Vergi. Irim de cœlo miſit Saturnia Iuno. Idem. Aeream cælo nam Iupiter Irim Demiſit germanę haud mollia iuſſa ferentem. & alibi. Ergo Iris croceis per cælum roſida pennis Mille trahens uarios aduerſo ſole colores. Deuolat & ſupra caput aſtitit. Cicero Irim cæleſtē arcū eſſe ſcribit. qui qm̄ admirationis cauſam habet Thaumanti de dicit̃ nata. hoc ideo Cicero qa θαυμα græce miraculum & θαυμαζω miror ſignificat. Sed age alia que nunc occurrūt poetaꝝ de Iride carmina hiſce ſubiiciam⁹. Sta. Imbrifera potiꝰ Thaumātide Iuno. Verg. Ad quē ſic roſeo Thaumātias ore loquuta ē. Clau. Iupiter interea cincta Thaumātida nymbis Ire iubet. toto q̃ deos acccerſere mūdo. Illa colorato zephyros trāgreſſa uolatu Numina ꝓclamat. Oui. Nūcia Iunonis uarios iduta colores. Cōcipit Iris aquas alimētaq; nubibꝰ affert.

DE AVRORA

AVRORA modo PALLANTIS modo PALLANTIAS modo TITHONIA a poetis cognominatur. Pallantias ſiue Pallantis a Pallante patre ut ait Ouidii interpres illud exponens Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem. Sed Heſiodus Auroram Hyperionis atq; Theæ fuiſſe filiam tradit. Idem Oui. inquã ſextæ Pallantidos ortu Italiam tenuit. Statius trepidas ſubito Titonia nubes Diſcutit & reduci magnũ parat æthera phœbo. a Tithono marito. Vnde & Verg. dixit Te potuit lachrimis Tithonia flectere coniux Idẽ Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras Tithoni croceum linquens aurora cubile. Hæc Memnonis mater fuit. cui9 Manibus Memnonides illius ſorores nũc aues ad ſepulchrum quot annis cõuenientes inter ſe dimicantes parentant teſte Ouidio in metamorphoſi. Vnde alibi poeta Idem in elegeia ad Auroram ſic ait Iam ſuper Oceanum uenit a Seniore marito Flaua pruinoſo quæ uehit axe diem. Quo properas Aurora? mane. ſic Memnonis umbras Annua ſolenni cæde parentet auis. Græce Aurora ἠὼς hoc eſt eos dicitur. qua dictione utuntur & noſtri. Oui. Tres ubi luciferos ueniens præmiſerit Eos. & alibi Proxima uictricem cum Romam inſpexerit Eos Vnde Eous. Vergi. Eoaſq; acies & nigri Memnonis arma. Propert. Siue illã heſperiis ſiue illam oſtendet eois Vret & eoos uret & heſperios. ubi prima ſyllaba tam correpta q̃ lõga id nomen dixit. qa longum eſt ab ἠὼς. breue ab ἑὼς qđ ſignificat lucem deriuat̃. Et hanc ẽt ut deam eſſe aucto

ribus oſtẽdamus audi Ouidianum Paridem ad Helenam ita ſcribentem Phryx erat Auroræ coniux.tñ abſtulit illum Extremum noctis quæ dea finit iter.Dea auroram ſignificat. quæ (alio ut in loco Ouidius ait) luce noua noctis confinia ſeruat.nam illud Vergilii roſeis aurora quadrigis Iam medium ætherei curſus traiecerat axem.ſm Ethruſcos dictũ fuit.apud quos diei ortus a ſexta diei fuerit hora.Ortus.n.diei Auroram habet Siue ſm Donatum q dicit Auroram cum quadrigis poſitã ſolem ſignificare.ut refert Seruius honoratus.De aurora eſt illud quoq; apud eũdem poetam Poſtera phœbea luſtrabat lampade terras.Humentemq; aurora procul dimouerat umbram.Item illud Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis.ubi Vergi.Auroræ bigas tribuit cum quadrigas dederit ſupra.Ibi Seruius ab Homero auroram interdum ῥοδοδάκτυλον. Interdum κροκόπεπλον uocari ſcribit.Hæc gręca Aurorę cognomina me monent ut ét hoc adiũgam a gręcis deam hanc ἠριγένιαν quia mane gingitur appellari.

DE HEBE

HEBE IVNONIA dicta eſt ab Oui.illo uerſu Hoc illi õderat Iunonia muneris Hebe.uidelicet a matre.Fuit namq; iunonis filia.ſine patre. vnde & paulo mox eam Iouis priuignam & nurũ uocat.ut quę herculem iamdem factũ Iouis filium maritum cæperit.Ouidii carmen eſt Iupiter his monitus priuignæ dona nuruſq; Præcipiet. Heſiodus tñ ex Ioue & Iunone natã ait.Iuue.Heben ſignificans herculeam dixit uxorem.ſic.n.inquit

Nec puer illiacus, formoſa nec herculis uxor. Hæc Iuuentutis dea pulchros pedes habens. ueluti Homerus canit. ut haud iniuria Iuuenalis formoſam heben appellauerit. a quo ſane neq; nomen abhorret. ἥβη namq; pubertas eſt. Caper grammaticus non pœnitendus tradit q̃ Iuuentus eſt ætas. Iuuenta uero dea que & Hebe Iunonis filia: atq; Herculis eadẽ uxor appellat̃. Apud Oui. Iuuentæ aras Medea ſtatuit: quæ ſit Hebe. De connubio Herculis atq; Hebes Properti⁹ noſter Nec ſic cæleſtem flagrans amor herculis Heben Senſit in oeteis gaudia p̃ma iugis. Martialis ad herculẽ Nũc tibi Iuno fauet. nũc te tua diligit Hebe. Seneca. Deus Alcides poſſidet Heben. Nec Iunonis iam timet iras Cuius gener eſt q̃ fuit hoſtis. In phliuntia Sicyone eximie colitur Hebe: quam appellant DIAM. ut Strabo cõmemorat.

DE GRATIIS

¶ Quas Gratias Latini uocant: Charites nominantur a Græcis Iouis & Eurynomes filię. Aglaie prior Euphroſine Thalieq; ſequunt̃. Ex oculis pulchrũ aſpiciunt. iucundus ab harum Sidereis irrorat amor de more pupillis. ut ſcribit Heſiodus. Heſiodo ſuffragatur Diodorus ſiculus aſſerens Iouem eis una cũ pulchritudine beneficiũ etiam & gratiæ retributionẽ dediſſe. Seruius honoratus tradit Gratias Venere ac Libero natas. neq; id inmerito dici. q̃a Gratiæ (ut ait) per horum fere numinum munera concilientur. eſſeq; nudas: quoniam Gratiæ ſine fuco eſſe debent: Item connexas. q̃a inſolubiles eſſe Gratias decet

vnam uero auerſam pingi duabus nos reſpiciẽti bus qa pfecta a nobis Gratia duplex reuerti debet. Hinc Orati. Solutis Gratiæ Zonis dixit. qm̃ amicoꝝ animi ſecũ ſoluti eſſe debent ac nudi. Et alibi idẽ ait Gratia cũ nymphis geminiſqꝫ ſororib⁹ audet Ducere nuda choros. Idẽ Iam Cytherea choros ducit Venus. imminẽte Luna Iũctæqꝫ nymphis gratiȩ decẽtes Altero terrã quatiũt pede. Oui. Protinus accedũt Charites nectũtqꝫ coronas Sertaqꝫ cæleſtes implicatura comas. Haꝝ oĩa pulchra ſunt opa. ut Strabo teſtat̃. & Homerus canit Gratias Veneri ambroſiũ peplũ elaboraſſe. Primus (ut Strabo refert) Gratiis deabus templum Etheocles rex Orchomenoꝝ extruxit. Quare? niſi qꝺ uir erat ad bñficentiã natura pnus atqꝫ inſtitut⁹? In Orchomeno aũt ciuitate Boeotiȩ Gratias habuiſſe fontẽ ubi ſe lauab.it auctor eſt Seruius hono. in p̃ Aene. cõmẽtario quem legas.

DE SOMNO

¶ Deorum hucuſqꝫ cognomina ſcripſerã eo animo ut libellũ hunc noſtrum: qualiſcunqꝫ & quãtuſcũqꝫ foret: Gratiæ clauderent. Verum heſterna nocte dormienti mihi ſomnus adeſſe uiſus fuit querenti filiis quamobreꝫ ſe ſilentio tradidiſſem. non ne ego aiebat deus ſum? non mihi numen? non filii? quæ ſane oĩa cum me clam eſſe reſpondiſſem. quis. n. putaſſet Somnũ eſſe deum filioſqꝫ habere? Ergo tuum inqt Ouidium parũ legiſſe uideris atqꝫ Papiniũ. Horum. n. uterqꝫ Somnum non modo deum ſed deoꝝ etiaꝫ placidiſſimum uocat. Mihi Herebus cum Nocte parentes. Ego

Sortis Mortiſq̃.Ego Parcarum atq; heſperidu3.
Ego illius qui culpas hominum carpit delictaq;
Momos qđ Aſcreus poeta docere te potuit Sum
frater. Meo ſub numine Somnjum eſt: viſioq;: &
oraculum. Ego in ſomnia facio & phantaſmata:
cum illudere Mortalibus libuit. Me auctore qe-
ſcentes inuadit ac ſuo pondere preſſos INCVBVS
ſiue (ut Græci uocāt) ἐφιάλτης grauat. Ego mil-
le filiorum ſum pater. Ex qbus Morpheus non illo
quiſq̃ ſollertius alter Exprimit inceſſus vultumq;
ſonumq; loquendi. Adiicit & ueſtes & conſue-
tiſſima quæq; verba. Sed hic ſolos homines imi-
tatur. at alter Fit fera fit uolucris fit longo corpo-
re ſerpens. hunc ICELON ſuperi. mortale PHEBE-
TORA uulgus Nominat. eſt ēt diuerſa tertius artis
Panthaſos. ille in humum ſaxumq; undamq; tra
bemq; Quæq; uacāt anima fallaciter omnia trā-
ſit. ut ueſter tam uere quā elegāter Ouidius canit
Huic ego legeram dixi talia apud Ouidiū ſæpe.
Verum ego non Argus q omnia circūaſpiciam.
Neq; mihi ulla de te cognomina occurrebant:
quæ me tui facerēt reminiſci. Eſt. n. meū de deorum
cognominibus non claris natalibus ac poteſtate
dicere inſtitutum. Tunc ille & mihi ēt inqt non
minus honeſta q̃ aliis ſunt cognomina. Si qdem
ego ALES VOLANS. Ego RAMIFER ac VIGIFER
DEVS. Ego PAX ANIMI. TRANQVILLITAS MEN-
TIS. LABORIS EXPVLSOR. CORPORIS REPARA-
TOR. INSTAVRATOR VIRIVM. ANIMALIVM VI-
TA. QVIES RERVM appellor. Ad quæ ſane uerba
expergefactus ſomniū ſiue potius uiſionem de-
ſcripſi. que age ultimam huic opuſculo ma-
num imponat.

PETRI IACOBI MONTIFALCHII DE SACRIS CELEBRITATIBVS.

LIBELLVS

COGNOMINIBVS Deorum Sacras celebritates adnectere exiſtimaui nō eſſe alienum. Eſt enim Sacra celebritas auctore Macrobio uel cum ſacrificia deis offeruntur. uel cum diis diuinis epulationibus celebratur. uel cum ludi aguntur in honorem deoꝝ. uel cum feriæ obſeruantur. Sacrificium eſt uictima & quecūq; in ara cremantur. Siue laus & hymnus ut Lactantius mauult. Idē Sacrum: atq; Initium: & myſterium uocatur. res antiqſſima & a Iano ut Macrobius ut uero Lactantius tradit a Meliſſeo Cretenſium rege inſtituta. Lactantio Salluſtius Suffragari uidetur ſcribens referēte Seruio honorato religionem hoc eſt dei cultum a Cretenſibus inuentum eſſe. Proptereaq; Iouem natum apud illos fingi. Sunt q putent teſte. M. T. Cicerone religionem ab Athenienſibus ortam & ad omnes terras diſtributam fuiſſe. Sacrificare inquit Nonius Marcellus eſt ueniam petere. Litare uero ueniam impetrare. Hinc plautinum illud me Iupiter faciat ut ſemper ſacrificem nunq̄ litem. Sacrificiorum

tradente Feſto alia ſunt publica que pro popu-
lo, alia priuata que pro ſingulis hominibus &
familiis agebantur. Item alia ſtata quę certis die-
bus fiebant, alia ſolennia que omnibus annis
præſtari debent ut idem ait. Hinc illud eſt Vale-
rii maximi maiores ſtatas ſolenneſq; cerimonias
&c̃. que ſequuntur: ſunt aũt cerimoniæ (ut hoc
quoq; non omittamus) ritus ſacrificiorum. Rur-
ſus aliqua (ut Strabo refert) feſtiua cum animi
remiſſione agitantur, aliqua cum numinis affla-
tiõe quam Græci Enthuſiaſmon uocant. nõnulla
cũ muſica: nõnulla ſine. Quedã myſtica hoc eſt
occulta ſignificatione, quedã aperta. Hoꝝ oĩum
multa genera: que (ut lectorib⁹ lectio ſit facilior
cõmodiorq;) per ordinem literaꝝ digeſſimus.

DE AGONIIS SIVE AGONALIBVS

Agonia ſacrificia erant: quæ in agonibus id
eſt montibus fiebant. Vnde mons Quirinalis Ro
me Agonius. & porta collin · Agonenſis dicta. ut
Pompeius feſtus auctor eſt. Varroni placet Ago-
nia dici potius a Saliis ſacerdotibus: q agonen-
ſes uocarentur. Ouidius tum Ianuario menſe fie-
ri: tum etiam Iani eſſe docet. affertq; plures hu-
iuſce nominis cauſas. ſiue Agonia dici propter
miniſtri uerba qui hoſtiam ante aras percuſſurus
Semper agat ne rogat nec niſi iuſſus agit. Vel qa
non ueniant pecudes ſed agantur ab actu Vel qa
præuiſſos in aqua timet hoſtia cultros uidelicet
ἀπὸ τῆς ἀγωνίας. i. a metu. Sed erant etiam Agonia
altera. xii. Kalen. maias uti Oui. idem meminit.

Vel agonalia quaſi agnalia ut prius dicebant uel Agonia a græco uidelȝ ἀγωνίζω qđ eſt certo. Agonalium repertorem tradere Macrobio Numam Pompilium regem fuiſſe Valerius Antias refert. Apud eūdem quem ſupra citaui Feſtum ita legiẗ Agoniū putabant deū præſidētem rebus agēdis: & Agonalia eius feſtiuitatē. Idē ſcribit Agonium dieȝ appellari q̄ rex hoſtiā immolabat. hoſtiā. n. (ut ait) antiq agoniā noīabāt. Apud Lucā euāgeliſtā de paſſione dñica eſt agonia ꝓ ſollicitudine & metu. Quod ſane nomen nři ſacerdotes: q̄uis Oui. agonia corripiat: nō tñ oīno male ꝓnūciāt pe. lon. cū apud Græcos: vnde ē id nomē: oxiam .i. acutum accentū habeat in penultima ſyllaba.

DE AMBARVALIBVS

¶ Scribit Seruius honoratus clariſſimus Vergilii: q̄uis eum multi eleuare conenẗ: interpres Ambaruale ſacrificiū eſſe ita dictum qđ arua ambiat uictima. Sicut Amburbale uel Amburbiū dicitur ſacrificiū quod vrbem circuit & ambit uictima. vnde Vergilius de ambaruali loquens ait Terq; nouas circum felix eat hoſtia fruges. namq; pro frugibus fiebat. id quod Vergilius alibi oſtendit dicens Cum faciam uitula ꝓ frugibus ipſe uenito. Strabo demōſtrat Ambrauale ſacrificium fuiſſe quod in finibus fieret. Sed hoc ſacrificiū pro frugibus fieri ſolitum atq; ab ambiendo aruo dictum docet etiam Macrobius: cuius uerba ad literam poſui. ea hec ſunt. Ambaruale hoſtia eſt (ut ait Pompeius Feſtus) quæ rei di-

uinæ cauſa circum arua ducitur ab his qui pro frugibus faciunt. Huius ſacrificii mentionem in Bucolicis habet: ubi de apotheoſi Daphnidis loquitur: Hic tibi ſemper erunt & cum ſolennia uota Reddemus nymphis. & cũ luſtrabim⁹ agros. ubi luſtrare ſignificat circuire. hinc. n. uidelicet & nomen hoſtiæ acqſitum eſt ab ambiendis aruis.

DE ANCILLARVM FESTO

Ancillarum dies feſtus nonis Iuliis fuit: quo ancillæ pariter ac liberæ ſacrificabant ſub arbore caprifici in memoriam benignæ uirtutis quæ ancillaꝝ animis pro conſeruatione publicæ dignitatis apparuit. de quo lege Macrobiuꝫ. Mihi ſufficiat locum in quo ualeas oſtendiſſe. liber eſt primus. titulus antem ſeptimus ſaturnalium. de quo & nos latius infra in Caprificiis.

DE ANGERONALIBVS

Angeronalia ab Angerona dicuntur cui ſacrificium fit in curia aculeia. & cuius feriæ publicæ Laurentinę ut a Varrone ſcribitur. Pompeius Feſtus Angeronę deæ ſacra inſtituta fuiſſe tradit cũ angina omne animalium genus conſumeretur. Eſt enim angina morbus faucium peſtifer. græce Synanche. quã dictionem ſicuti pleraqꝫ alia uulgus medicoꝝ corrumpens Squinantiam uocat. Pompeii uerba aperiunt ea que Macrobius ex Iulii modeſti ſententia refert. ſacrificari ſcilicet dee Angerone quod populus Romanus mor

bo qui angina dicitur præmiſſo uoto ſit libera-tus. Ibidem leges unde Angerona uocetur. que tamen diuerſa ſint ab eis quæ Plinius & Plinii metaphraſtes Solinus tradunt.

DE APOLLINARIBVS

Apollinaria ſacrificia erant que fiebant Apol-lini boue aurato & capris duabus albis auratis teſte Macrobio. Hii & ludi apollinares uocantur Pompeius Feſtus ita Apollinares ludos inquit hoc eſt i laude Apollinis populus laureatus ſpe-ctabat ſtipe data p cuiuſq; copia. Seruius hono-ratus ſuper illud vergiliani Aeneæ ad Sibillam cumanam Tũ phœbo & Triuiæ Solido de mar more templa Inſtituam feſtoſq; dies de nomine Phœbi feſtos dies ludos apollinares interpreta-tur. q (ut ait) ſm quoſdam bello punico ſecũdo inſtituti ſunt. ſm alios bello Syllano ex reſponſo Marciorum fratrum: quorum extabant ut ſibyllina reſponſa. Sunt q uelint hos etiam eſſe ludos ad quos Oratius ita pueros & puellas hortat Dia-nam teneræ dicite virgines. Intonſum pueri di-cite Cynthium Latonamq; ſupmo Dilectam pe-nitus Ioui. Strabo meminit de ludis Actii Apol-linis: quos Olympiorum ſimiles fuiſſe ait. & de iis alia que illic apud eum legas.

DE ARMILVSTRO

Armiluſtrum auctore Pompeio Feſto apud Romanos feſtu; erat: quo res diuinas armati fa-

ciebant. ac dum ſacrificarent tubis canebant. M. Varro tradit Armiluſtrum appellatum fuiſſe ab eo quod in armiluſtro armati ſacra facerent. Locus armiluſtrum eſt qui & Circus maximus dictus quod circum ſpectaculis ædificatis ibi ludi fiunt. & quod ibi circum metas feruntur pompa & equi currunt. Armiluſtrum autem quod circumibant ludentes ancylibus armati. Ancilia teſte Liuio dicta ſunt arma cæleſtia que menſe martio ferebant Salii ſacerdotes pectore tecto ſuper tunicam æneo tegmento canentes per urbem cum tripudiis ſolenniq; ſaltu Numæ Pompilii inſtituto.

DE APHRODISIIS

Aphrodiſia Gręcis ſacrificia Veneris nominantur. id & Latini ſicut pleraq; alia nomen uſurpāt. Plau. Diem pulchrum & celebrem & uenuſtatis plenum dignum Veneri pol cui ſint aphrodiſia hodie.

DE ALETIDIBVS

Cum Erigone Icari a paſtoribus Athenienſibus interempti filia ſe ſuper patris ſepulchrum ſuſpendiſſet: virgines abſq; cauſa uitam ſuſpendio paſſim finiebant. id Erigone moriens precata erat ut eodem leto Athenienſium filiæ afficerentur. quo ipſa foret obitura: niſi mortem Icari patris ulti eſſent. Conſultus Apollo reſpondit ſi uellent euentu liberari Erigone ſatisface

rent. quare Athenienſes quoniam ea ſe ſuſpenderat inſtituere ut tabula interpoſita pendente funibus ſe iactarent: ſicq; pendentes uento mouerentur. Quod ſacrificium ſolenniter inſtitutum tam priuatim q̃ publice faciunt. & hoc Aletidas uocant. quia Erigonem quærentem patrem, eum enim paſtores in puteum iecerant ne inueniretur, ut ignotaꝫ & ſolitariam mendicam appellabant. quas Græci 'αλετιδας nominant. auctor eſt Hyginius. Hiſtoriæ ſeu fabulæ meminit etiaꝫ Seruius exponens illud vergilianũ Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu.

DE BACCHANALIBVS

¶ Bacchanalia Bacchi ſacrificia ſeu feſta ut ait Sextus Pompeius. Græcis in Parnaſo alternis annis acta ſunt tradente Macrobio. Inde Græculus in Thuſciam tulit. ex Thuſcia Romam uenerunt teſte Liuio celebrata a uiris cum mulieribus mixtis quinqꝫ diebus in ſingulis mẽſibus. officina omnium corruptelarum. nemo maior. xx. annis initiabatur. Stupra uirorum inter ſe plura q̃ fœminarum. ſumma religio uiros phanaticos agitatione capitum uaticinari. fœminas paſſis capillis baccharũ more diſcurrere in tyberim accenſis facibus uino ſtrepituqꝫ attonitas. Sublata ſunt a Poſthumio cõſule multis in uincula cõiectis, aliis necatis. Quidam ſibi mortem ꝯſciuere. Septem millia in ea cõiuratione inuenta ſunt. Vide qd Liuius. ut nõ iniuria Iuuenalis in homines fictos aliter qdem re: aliter

uerbis & uultu uiuentes dixerit Qui curios ſimulant & bacchanalia uiuũt. De Bacchi feſtis Ouidius meminit: quæ. xvi. Kalẽ. Aprilis celebrarẽtur. hęc alio a Latinis nomine Liberalia. a græcis Orgia & Dionyſia uocantur. ut infra dicemus.

DE BVTHYSIA

Buthyſia grecum eſt nomen ſed quod in latinorũ ſit uſu. Tranquillus de Nerone gymnico quod ĩ ſeptis edebat inter buthyſiæ apparatum barbam primam poſuit. Significat aũt buthyſia magnum Sacrificiũ. quale eſt hecatombe: & immolatio maiorum hoſtiarum a βου & θυσία quod eſt ſacrificium. βου aũt nihil ſignificat ſed in compoſitiõe auget dictiões. Vnde Bupedas magnos pueros. Bulimon magnũ famẽ. Buſycon magnã ficum. Bumaſton magnũ mammam gręci dicũt.

DE BVPETIIS

Bupetii ludi erant: quos boum gratia inſtituere. Tanta boum cura. tantũ agriculturæ ſtudium Antiquis fuit. auctor eſt Plinius orator & hiſtoricus (ut ait Beda) inſignis. ut ego ſoleo uſurpare uir undecunq; doctiſſimus.

DE CAPRIFICIIS

Caprificia dies feſtus erat Ancillarum. de quo ſupra loquuti fuimus in. A. litera quando ancillarum feſtum enarrauimus. Plinius initium Ca-

prificiorum Vulcano ſacrum fuiſſe oſtẽdit: dum loquens de æſtiua mellis vindemia ait, huic vindemię Attici ſignum dedere initium Caprificiorum: diem Vulcano ſacrum, Sypontinus exiſtimat Caprifici dies caniculares eſſe, atq; id feſtum quæ Luſtria uocat Ouidius. de quibus infra.

✠ DE CHARISTIIS ✠

¶ Chariſtia ſacra eſſe inter cognatos uidetur ſentire Ouidius dum ait Proxima cognati dixere Chariſtia chari Et uenit ad ſocios turba propinqua deos. χαρισ enim & χαριστηριον gratia eſt. Valerius maxi. conuiuiũ id ſolenne ſacrum appellat. referam eius uerba. Conuiuium inquit etiam ſolenne maiores inſtituerunt, idq; Chariſtia appellauerũt. cui præter cognatos & affines nemo interponebatur. ut ſi qua inter neceſſarias perſonas querela eſſet orta apud ſacra mẽſæ & inter hylaritatem animorũ fautoribus cõcordiæ adhibitis tolleretur. Chariſtia aũt de quibus Ouidius. xi. Kalen. Martii fiebant. ut ipſe oſtendit.

✠ DE CARMENTALIBVS ✠

¶ Carmentalia teſtę Varrone nominantur quod ſacra & feriæ Carmentis eſſent. Dea hæc Archadiæ mater Euandri prius Nicoſtrata deinde ab effuſo per uaticinia carmine Carmentis dicta. ut ſcribit Martianus capella: & Solinus: Item Ouidius. cuiꝰ hoc ſit carmen. Ipſa mone quę nomen habes a carmine dictũ. & mox de ſacris loquẽs

quæ menſe Ianuario fuerint ait Binaq; nunc pariter Tegeææ ſacra parenti Pro pueris fieri uirginibuſq; iubent. Scortea non illi fas eſt inferre ſacello Ne uiolent puros examinata focos. Si qs amas ueteres ritus: aſſiſte precanti. Nomina percipies nó tibi nota prius. Porrima placatur Poſtuertaq;: ſiue ſorores Siue fugę comites Mænali diua tuæ. Altera quod porro fuerat ceciniſſe putatur. Altera uenturum poſtmodo qcqd erat. De Carmentalibus & Carméta ipſa meminit etiam Plutarchus & qdem in uita Romuli. ut mihi locum in quo legas oſtendiſſe ſufficiat.

DE CEREALIBVS

¶ Cerealia a Cerere. ſicut Palilia a Pale dicũtur auctore Varrone. hanc Vergilius uocem adiectiuam fecit inquiés Tum Cererem corruptam undis cerealiaq; arma Expediũt illic Seruius Cerealia & Cerialia iudice euphonia dici poſſe ait. Verum a diuerticulo repetatur fabula. Sacra Cereris ex Græcia tranſlata ſunt tradente Feſto. Nam Valerius maximus ab Enna ſiciliæ urbe orta credi eſt auctor. quo Romani non modo religioſi uerum et ipſa religio quindecim viros ad deam propitiandam miſerunt. Ea per mulieres fiebant quę pudicæ forent. quę ue non lugerent. Quare cum poſt cannéſem cladem Rome omnes luctibus tenerétur proptereaq; Deæ ſacerdotes deeſſent Senatus ſtatuit ne ultra trigeſimũ diem ſuos luctus extenderet: ut ab iis ſacra Cereris peragi poſſent. Itaq; matres ac filiæ cõiugeſq; & ſorores

nuper interfectorꝝ abſterſis lachrymis doloriſq; inſignibus candidã ueſtem induere & aris thura dare coactæ ſunt.ut Valerius maxi.tradit. Iuuenalis etiam uiris q̃ tamen boni forent Cereris ſacra attribuit.dicens,quis enim bonus & face dignus Archana qualem Cereris uult eſſe ſacerdos Vlla aliena ſibi credat mala? Eadẽ nocturna accenſis facibus celebrabant ob longæ inquiſitiõis memoriam: in qua Ceres facibus uſa fuit. Ad hoc refertur Naſonis illud Et per tædiferæ myſtica ſacra deæ. Et Claudiani: q̃ ait ſauctaſq; faces extollit Eleſiſis.urbs hæc Eleuſis inquam in Attica eſt.vnde Eleuſina Ceres dicta Strabone auctore. Tale & illud Papinii Tuq; actæa Ceres curſu cui ſemper anhelo Votiuã taciti laſſamus lampada myſtæ. Nec ſine cauſa Iuuenal. archana face: Ouidius myſtica ſacra. Papinius taciti dixit. Siquidẽ ſacra Cereris nulli deorꝝ hominumq; detegenda erant.hinc Tibullus ait Nõ ego tentaui nulli temeranda deorum Audax laudandæ ſacra tacere deæ. nã laudãda dea Ceres eſt ut diximus in libello de cognominib⁹ deorꝝ. Eiſdẽ ſacris coitu fœminas abſtinuiſſe docet Ouidius inquiẽs Annua uenerunt cerealis tempora ſacri Secubat in uacuo ſola puella thoro. Flaua Ceres tenueis ſpica redimita capillos Cur inhibes ſacris commoda noſtra tuis? Apud Iuuenalem quẽ paulo ante citaui alibi ſic legit̃ Ergo omnia Floræ Et Cereris licet & Cybeles aulea relinquas, ubi per Cereris aulea Cerealia ſeu Cereris ludos ſignificauit: qui equorꝝ curſu in circo celebrabantur: quos ut primus Memius ædilis curulis fecit, ut Angelus

Policianus (nemo.n.ſuo honore fraudãdus eſt) ex Cornelio Tacito: & Ouidio. necnon Laurentii medices nomiſmate in miſcellaneis docet.

DE CASTA MOLA

¶ Caſta mola genus ſacrificii fuit: quod Veſtales virgines faciebant. ſcribit hoc Sextus Pompeius feſtus. Molam Seruius auctor eſt fuiſſe far cuꝫ ſale: qua ſacrificarent. Vergi. Ipſa mola manibuſq; piis altaria iuſta Teſtatꝰ moritura deos. alibi hãc molam ſalſam appellat: qua cornua uictimarum aſpergebantur. deq; hac Simonem vergilianum intelligere ait dicentem Mihi ſacra parari Et ſalſæ fruges & circum tẽpora uictæ. Plinius auctor eſt Numam Pompiliũ deos fruge colere & mola ſalſa ſupplicare inſtituiſſe.

DE CIRCENSIBVS

¶ Circenſes ludi curules erant ut qui equis agitarentur. docet id Suetonius dicens Circenſibus ſpatio Circi producto quadrigas bigaſq; agitauerunt nobiliſſimi iuuenes. docet &. M. Varro dum ſcribit Circum maximum dictum eſſe quia ſpectaculis circum ædificatis ibi ludi fiunt. & qđ ibi circum metas feruntꝰ pompa & equi currunt. Primus teſte Liuio circum maximũ Tarquinius priſcus inſtituit: in quo ludos opulentius inſtructiuſq; q̃ cæteri reges fecit. Ante (ut ait Seruius) fiebant in ripa fluminis enſibus in altero latere poſitis: ut ab utraq; parte eſſet ignauiæ præſens

periculũ. Vnde & Circenſes dicti: ꝑpterea Verg. inquit de Circenſibus loquens Centum quadriiugos agitabo ad Flumina currus, ii etiam ludi Romani: ludi magni ab eruditis uocantur. unde Maro dixiſſe uidetur magnis Circenſibus actis. etſi aliter Seruius interpretatur. Aſconius Pedi. ſcribit magnos fuiſſe dictos qđ magnis impenſis dati & quidem. cc. millibus nummum.

✢ DE COLLATIVO ✢

❡Collatiuum tradente Feſto ſacrificium dicitur quod ex collatione offertur. eſt aũt collatio cum quis offert pro facultatibus. Suet. collationibus non receptis modo ſed efflagitatis. Idem nec q̃dem cõceſſas ac ſolitas collationes recepit. hinc Collatiuum uentrem Plautus dixit quia in eum omnia edulia congerũtur. & Collatia oppidum prope Romam fuit eo quod ibi aliaꝝ Ciuitatum fuerint opes. ut idem auctor eſt Pompei⁹ Feſtus.

✢ DE COMPITALIBVS ✢

❡Compitalia quę fuerint Idem: qui toties mihi citandus datur: Pompeius Feſtus antiq̃tatis diligentiſſimus obſeruator docet: in hũc prope modum ſcribens Compitalia feſta quę in compitis agebantur. Sunt aũt Compita in quę multæ uiæ in unum competant loca. Vnde & nomen. hinc Ouidius dixit. Narrant in multas compita ſecta uias. hic multas: alibi ternas ait Ora uides hecates in treis uergentia parteis Seruet ut. in ternas

compita secta uias. Varro Compitalia Laribus attributa fuiſſe ait Nimirum in compitis ubi uiæ competunt. id quod Ouidius etiam demonſtrare uidetur dum inquit de Lara nympha & Mercurio loquens Fitq; grauis, geminoſq; parit, qui compita ſeruant. Et uigilant noſtra ſemper in urbe Lares. Macrobius Maniam Larium matrem addit: cui una cum filiis compitalia in compitis per urbem agerentur. pueris pro familiarum ſalute mactatis: ex reſponſo Apollinis quo præceptum eſt ut capitibus pro capitib⁹ ſupplicaretur quod ſacrificii genus ſub regib⁹ obſeruatũ Iunius Brutus cõſul pulſo Tarquinio aliter ſtatuit celebrandum. nam capitibus allii & papaueris ſupplicari iuſſit. ut Apollinis reſponſo ſatisfieret de nomine capitum remoto ſcelere infauſtæ ſacrificationis. Suetonius refert Compitalitios ludos ab Auguſto reſtitutos. Porphyrio oratianus interpres auctor eſt Lares ab Auguſto in compitis poſitos & ex Libertinis ſacerdotes datos: q augu ſtales ſunt appellati. ſcribit hoc Porphyrio enarrans illud Libertinus erat: qui circum compita ſiccus Lautis mane ſenex manibus currebat. & reliqua. Dionyſius halycarnaſ. ea fieri per famulos tradit tamq̃ grato deis famulorum miniſterio.

DE COMMVNICARIO

Communicarius dies eſt in quo Deis omnib⁹ cõmuniter ſacrificatur. Idem uocãt Panicularis. ut Pompeius Feſtus talium hoc eſt ueterum ſacrificiorum accuratiſſimus auctor monet.

❧ DE CONSVALIBVS ❧

❡Conſualia (ut Feſtus necnon Liuius & Valerius tradũt) ludi ut Varro ſcribit ludi & feriæ fuerunt in honorem Conſi quem appellabant ꝯſilii deum, vnde cõſualia dicta ſint. Primus Sabinas rapturus Romulus Neptuno equeſtri ex ĩduſtria fecit tradente Liuio. Vale. maxi. id Circenſe ſpectaculũ fuiſſe ait qđ Romulus nomine ꝯſualium appellauerit. Neqꝫ eſt qđ mireris a Varrone Feſtoqꝫ & Ouidio ſacra hec Conſo. a Liuio uero Neptuno equeſtri inſtitutũ fuiſſe ſcribit. qm̃ Conſus Neptunus eſt, ut in libro quem ſcripſimus de cognominibus deoꝝ aptiſſime demõſtrauimus. De iis ita Oui. ludis ſeu feriis alloquitur Mars Romulũ filiũ. Feſta para Conſo. Conſus tibi cetera dicet Illo feſta die dum ſua ſacra facis. Plutarchus, xvii. Kalen. Septemb. quo die Sabinæ raptæ fuerint Conſualia Rome agitata fuiſſe ſcribit Dionyſius halycarnaſeus, hãc etiam ſuo tẽpore ſolennitatem fieri tradit curſu equoꝝ iunctoꝝ & non iunctoꝝ ad aram ſubterraneã iuſta Circum max. appellariqꝫ Conſualia a Conſo deo: quem Græci Poſidonã Siſichthonã dicunt. Aſconius Pedianus hos ultra Circenſiũ nomen et Romanos dictos oſtẽdit in Conſi. i. Neptuni honorem & quibus Sabinæ raptæ fuerint, ut auctores tradunt ſupra citati.

❧ DE CONSENTIIS ❧

❡Conſentia ſacra erant deoꝝ Conſentiũ a qbus

nomen habent. Sunt autem Conſentes dei. XII. agricolarum duces Iupiter pater. Tellus mater. Sol. Luna. Ceres. Liber. Robigus. Flora. Minerua Venus. Lympha & Bonus euentus. hos inuocat M. Varro in principio de re ruſtica. Sex. Pompeius feſtus q omni fere in ſacrificio mihi occurrit auctor eſt Conſentia ſacra eſſe que ex multorum conſenſu ſtatuuntur. Eſt & Conſentia in numero unitatis Lucanorum in ITALIA ciuitas. quam Aniubal teſte Liuio in deditionem cæpit.

DE COTYTTIIS

Fuere Cotyttia Athenieſium ſacra que a multis uti Bacchanalia ſpurcitiis noctu fiebant. iis dea Cotytto preerat. vnde Cotyttia nomen habent. Deæ ſacerdotes Baptæ uocabatur. a qbus Eupolis comœdiam Baptas appellauit. ii qdem molles atque effœminati in cotyttiis ſacris ſaltantes fictam Cotyttus deæ perſonam ad ſudorem uſque laſſabant. ad quod illud. Iuue. refert Talia ſecreta coluerunt orgia teda Cecropiam ſoliti Baptæ laſſare cotytto. Sic enim legędum eſt. ut & docte & ingenioſe Angelus Policianus emędauit. æque ac illud oratianū. Inultus ut tu riſeris Cotyttia.

DE CVRIONIS

Cvriona inquit Pompeius Feſtus ſunt ſacra quę in curiis fiebant. Curia aūt (idem ut ait) locus eſt ubi publicas curas agebant. Curiæ ēt nominātur in qbus vniuſcuiuſque partis populi Ro

mani qd geritur, quales ſunt in quas populum Romulus diſtribuit numero triginta: quibus poſtea additæ ſunt quinq;: ita ut in ſua qſq; curia ſacra publica faceret: feriaſq; obſeruaret. Hoc ille. Apud Varronem ſic legimus Curia eſt ubi ſenatus rem publicã curat. & illa ubi cura ſacrorum publica. ab iis Curiones. hucuſq; Varro. Quare non iniuria Ouidius modo curiam modo templum uocat: ubi Iulius Cæſar interemptus fuit. Curiones alibi Varro inquit dicti ſunt a Curiis: qui faciũt ut in iis ſacra fiant. Feſtus curiones ſacerdotes oſtendit eſſe ingens Curionum aes dicebatur quod curioni dabat ob ſacerdotium curionatus. Apud Liuiũ ſic legitur Inter maiorum rerum curas comitia magni curionis uetus excitauerũt certamen. ubi Curio pro ſacerdote accipitur: æque ac apud Oui. Curio legitimis tunc fornacalia uerbis Maximus indixit: Preterea Curio erat tradente Euſebio is q apud populum iubéte Prætore ſeu alio magiſtratu aliqd uulgaret. Quæ ſane interpretatio cõuenit illi: qđ ait Poeta epigrãmaticus Epigrammata Curione nõ eget. Quid qđ Plautus ĩ Aulularia Curionem agnum pro macro poſuit? ut exponit Pompeius Feſtus: quaſi abſq; cura: ſicut opinor. Nam & Apuleius a contrario opimum agnũ incurioſum uocauit.

DE DAPE

Daps apud Antiquos dicebatur res diuina: q fiebat hiberna ſemẽte aut uerna, qđ ſane uocabulum ex græco deducit: apud quos epulaꝝ id ge

nus δαίς dicit. Itaq; dapatice ſe acceptos antiqui dicebant ſignificãtes magnifice. & dapaticiũ negocium amplũ & magnificũ. ut cuius teſtimonio perſępe utimur auctor eſt Sex. Pompeius Feſtus.

DE DAMIO

Eſt apud eundem auctorem Pompeiũ inq̃ Feſtum, fuiſſe Damium ſacrificium: quod in operto fiebat in honorem bonæ deæ. dictum a cõtrario q̃ minime eſſet δαμόσιον hoc eſt publicũ. Dea q̃q; ipſa δαμία, & ſacerdos eius δαμιω appellabatur.

DE DENICALIBVS

DENICALES feriæ colebant cuꝫ hominis mortui cauſa familia purgabatur. νέκρον. n. gręci mortuum dicunt. hæc ex Pompeio Feſto ad literam.

DE DECVRSIONE

DECVRSIO quamq̃ omnino ad ſacra pertinere alicui non uidebitur, tñ qd fuerit libello huic inſerere haud me pigeat. Decurſio erat quæ fiebat nonnunq̃ in funere nonnunq̃ extra funus. quando peracto (ut ait Liuius) luſtrationis ſacro exercitus & diui Sæbifariam duæ acies cõcurrebant ad ſimulachrum pugnæ. Extra funus arbitror fuit quam Nero indixit teſte Suetonio. In funere uel ob funus eorum militum qui ſtato die quot annis circa Druſi ſepulchrum currebant. ut idem Suetonius tradit.

DE ELEVTHERIIS

ELEVTHERIA feſta fuere: quę Ioui Eleutherio hoc eſt Liberatori Græci ſtatuere trecentis Perſarum millibus cuȝ Mardonio duce deletis apud Plateas Boeotiæ oppidū Sub cytherone ut Strabo teſtatur. De Ioue Eleutherio diximus in libello: cui titulus ſit de cognominibus deorum.

DE EPVLIS

Supra e Macrobii ſententia demonſtrauimus Epulas feſtis diebus ut ſacrificia & ludos cōtineri. Sunt aūt Epulæ cibi uel conuiuia publica quę in propatulo ſiue tēpli dedicatiōe ſiue in funere ſiue in triūpho ſiue ludoꝝ cauſa exhibent. Has q Ioui cæteriſq; deis īdicebāt Epulones uocabant. ut ſcribit Feſtus. viri qdē ſummę auctoritatis Flāminibus Auguribus Quindecem viris pares. Initio tres poſtea ſeptem fuere. Hinc illud eſt Iuue. Quis fercula ſepteȝ. Secreto cenauit auus: Etiam ſi alii ſec? ſentiāt. Plinius Iunior ō Mario priſco modo ꝯſlularis modo Septemuir epulonū inqt.

DE EQVIRIIS

Legimus apud Pompeiū feſtuȝ: quem patrem antiquitatis merito appellauerim: Equiria fuiſſe ludos: quos Romulus Marti inſtituit per equoꝝ curſum in campo martio. Ouidius bis Equiria Marti exhibituȝ fuiſſe canit ſemel martio: iterum menſe aprili. De primis ita Iamq; duæ noctes re

ſtant de menſe ſecundo Marſq; citus iunctos cur-
ribus urget equos. Ex uero poſitum pmanſit Eq-
ria nomen Quę deus ĩ campo perſpicit ipſe ſuo.
De ſecundis ſic. Altera gramineo ſpectabis eqria
campo Quē tyberis curius in latus urget aquis.

DE FEBRVATIS

FEBRVATA dies expiationis gratia menſe fe-
bruario a veteribus inſtituta. nomine alio Lupca
lia nominata fuerũt. hec & plura Plutarchus in
Romuli uita; & nos haud pauciora ĩ Lupcalib⁹.

DE FERALIBVS

FERALIA que ſint atq; unde dicātur docet ille
noſter Pompeius feſtus ita ſcribens Feralia diis
Manibus ſacrata feſta a ferendis epulis ſeu a fe-
riendis pecudibus appellata. Varro non ſolum
a ferendo ſed etiam ab Inferis feralia dici oſten-
dit referam eius uerba Feralia inqt ab Inferis &
ferendo quod ferũt tum epulas ad ſepulchrum.
quibus ius eſt ſibi parētare. Eſt autem Parentare
parentum manibus iuſta hoc eſt ſacrificia præbe
re. utrumq; oſtēdit Ouidius ita cōcinens Eſt ho-
nor & tumulis animas placare pīnas Paruaq; in
extructas munera ferre pyras. Parua petunt Ma-
nes. pietas pro diuite grata eſt Munere. non aui-
dos ſtyx habet ima deos. Tegula porrectis ſatis
eſt uallata coronis Et ſparſę fruges paruaq; mica
ſalis Inq; mero mollita ceres uiolæq; ſolutæ. Hęc
habeat media teſta relicta uia. & mox (unde & fe

ralia dicatur) ſcribens ait Hanc quia iuſta ferũt dixere feralia lucem. Vltima placãdis Manibus illa dies. fiebãt autem. XII. Kalen. Martii. ut Ouidius ipſe docet.

DE FERIIS

FERIAE dies erant: qbus ab opere ceſſabaƭ. dictæ (ut ſcribit Feſtus) a feriẽdis pecoribus vnde feriare ocium agere. & feriatus ociosus. In q̃ ſenſu Martialis illud eſt Nec feriatus ibat ante carrucam. Item Papinii. qui ait Et muſæ procul ite feriatæ. Feriaꝝ auctore Macrobio alie publicæ. aliæ priuatæ. Rurſus publicaꝝ aliæ conceptiue: alie Imperatiue: alie nundinæ. Statiuæ erãt vniuerſi populi cõmunes: q̃ certis & ꝯſtitutis diebus fiebant qbus p̃cipue ſeruanƭ Agonalia: Carmẽtalia: Lupercalia. Cõceptiuæ que quot annis a magiſtratib⁹ uel ſacerdotib⁹ ꝯcipiebanƭ in dies certos uel incertos. ut ſunt Latinæ. Sementinæ. Paganalia. Compitalia. Imperatiuæ q̃s Cõſules uel prætores pro arbitrio poteſtatis indicebãt. Nundinæ paganoꝝ erant. i. ruſticoꝝ: qbus conuenie bant negociis propriis uel mercibus ꝑuiſuri. Priuate feriæ erant ꝓpriæ familiaꝝ ut Claudiæ familiæ ſeu Iuliæ. & ſi quas quęq; familia ex uſu celebritatis domeſticæ obſeruabat. Item ſinguloꝝ ut natalium dierum quæ natãliciæ dicebanƭ. & fulgurũ & funerum expiatiões. Item Flaminica quoties tonitrua audiuiſſet feriata erat donec deos placaſſet. Affirmabant aũt pollui ferias ſi in iis opus aliquod fuerit. Ideo per preconem de

nunciabatur ne quod opus fieret. & præcepti negligens multabatur. Scæuola iurifconſultus interrogatus quid feriis agi liceret reſpõdit quod prætermiſſum noceret. ut bouem in foueam lapſum poteſt feriarũ die ſine piaculo quis extrahere. Tale Maronis illud Quippe et feſtis quædam exercere diebus Fas & iura ſinunt. riuos deducere nulla Religio uetuit. Segeti prætendere ſeptem. Inſidias auibus moliri: incẽdere uepres. Balantumq; gregem fluuio merſare ſalubri. contra Iudeorum ſuperſtitionem quibus ſeptima quæq; fuit lux Ignaua. & partem uitæ non attigit ullam. Sicut ait Iuuenalis. Fatui res ſerias agere Saturni die nefas putãt: ut p Sabbata Veſpaſiano irruẽte cum arma noluerint capere urbem amiſerint.

DE FAVNALIBVS

FAVNALIA dies erat Fauni feſtus. iis nonis decembribus agebatur teſte Oratio qui ait Faune nympharum fugiẽtium amator. Per meos fines & aprica rura Lenis incedas abeaſq; paruis Aequus alumnis Si tener pleno cadit hædus anno Larga nec deſũt Veneris ſodali Vina crateræ. Ve⁹ ara multo Fumat odore. Ludit herboſo pecus omne campo Cũ tibi nonæ redeũt decẽbres Feſtus in pratis uacat ocioſus Cũ boue Pardus. & reliqua.

DE FONTANALIBVS

FONTANALIA a fonte quod iis dies feriæ eius ab eo tum in fontes coronas iaciunt: & puteos.

coronant. Si neſcis cuia ſint. Varronis uerba hęc eſſe non te fugiat. Iis ea ſubiiciantur quę Feſtus. Fontanalia inquit fontium ſacra. Vnde & Romę Fontanalis porta.

✢ DE FORNACALIBVS ✢

❡Fornacalia teſte Plinio feriæ fuerunt inſtitutæ a Numa Pompilio torrendi farris gratia. Nomen eis a fornace piſtrinenſi ad q̃ (ut Feſtus ait) ſacrificium fieri ſolebat. Ouidius a Fornace dea fornacalia dicta eſſe demonſtrat dum ait Facta dea eſt fornax, læti Fornace coloni Orant ut fruges temperet illa ſuas. Curio legitimis tunc fornacalia uerbis Maximus indixit. nec ſtata ſacra facit. Sed hic non ſtata quę tantum indicerentur. Alibi ſtata fornacalia uocat inqens Sola pri⁹ furnis torrebãt farra coloni Et fornicali ſunt Stata ſacra deæ. Fiebãt aũt. XII. Kalen. Martii. ut Oui. docet ipſe. hãc deam & eius ſacra Lactãtius illudens ait. Quis nõ rideat Fornacẽ deã uel potius doctos uiros celebrãdis fornacalibus operari?

✢ DE FORDICIDIIS ✢

❡Fordicidia ſacra q̃ fierint idẽ Varro & Feſtus docẽt. Varro qdẽ ſic Fordicidia inqt a fordis bobus. bos forda q̃ fert ĩ uẽtre qd ea die publice immolantᵉ boues ꝑgnãtes ĩ curiis. Feſt⁹ ita. Fordicidiis boues forda. i. grauidę immolabantᵉ dictę a fœtu. Oui. q̃q; idẽ ſcribit qd Varro docens ſacra a Numa Pompilio inſtituta. XVII. Kalen. Maias.

DE FLORALIBVS

FLORALIA feriæ dieſq; feſtus erat. hũc Romani tradente Plinio inſtituere quarto Kalen. Maii anno qngenteſimo ſextodecimo ex oraculo Sibyllę ut bene omnia defloreſcerent. Varro diem hunc determinat Sole Tauri quartamdecimam partem obtinẽte quo qdem tẽpore plenilunium ſi inciderit fruges & omnia quę florebũt neceſſe eſt lædi. Ouidius aliam ut poeta floralium originem fingit eaq; i fine aprilis & Klen. Maii à meretricibus celebrata alba ueſte: adhibitis luminibus: & in quibus feræ nõ quidem pugnaces ſed lepores & capreæ præda currerent. cauſam ipſe docet quam ſane miſſam facio ne ſim longior. Iuuenalis mulierem impudicam deſcribens inter alia inqt Digniſſima prorſus Florali matrona tuba. arbitror quia tuba ad edenda Floralia meretrices accerſebant. Sane Flora græce Chloris dicta. Zephyri uxor. & florum dea. ut apud Ouidium eſt legere. Lactantius chriſtianæ fidei aſſertor Floram meretricem fuiſſe ſcribit: quæ cum magnas ex arte meretricia opes acquiſiuiſſet: populum Romanum inſcripſit heredem: certamq; pecuniam reliquit: qua ſuus natalis celebraretur editione ludorum. qui appellati ſunt Floralia. quod quia Senatui flagitioſum uidebat ab ipſo nomine argumentum ſumi placuit: pudendæ ut rei quędam dignitas adhiberet Deam finxerunt eſſe quæ floribus præſit. eamq; oportere placari: ut fruges cũ arboribus & uitibus bene proſpereq; floreſcerent.

DE FVRNALIBVS

FVRNALIA inquit Feſtus ſunt ſacra Furinę quā deam dicebant. Varro paulo pluribus Furnalia deſcribit; ea hec ſunt. ad literam. Furnalia furinæ quod ei deæ feriæ publicę dies is: cuius deæ honos: apud antiqs. Nam ei ſacra īſtituta annua. & flamen attribut⁹. nūc vix nomen notū paucis.

DE FVNEBRIBVS LVDIS

FVNEBRES ludi ſunt: q fiunt in funere alicuius. vnde & nomen. Primus funebres ludos teſte Plinio Acaſtus in Oleo inuenit. Olim funera ad tubæ & tibiæ ſonum efferebant. Sed ad tubas maioris ætatis. minoris ad tibias. ut a Seruio ſcribitur. hinc tubæ & tibiæ funebres dicte.

DE LVDIS GLADIATORIIS

GLADIATORII ludi erant: quos imperatores dabant ad belluȝ ituri. ſiue ut ciuium ſanguine litato fortuna ſe pugnaꝝ ſpecie ſatiaret. Siue (qđ eſt ueriſimilius) ne in prælio Romani timerent hoſtes: ante domi in hiſce ludis pugnas & vulnera edocti. ut ſcribit Iulius Capitolinus. Eadem & in funere ſpectacula exhibebantur. exiſtimantibus Inferos gladiatorum ſanguine expirari. Valerius maxi. tradit quemadmodū. M. & Decius Bruti filii primum gradiatorium munus in foro dederunt funebri memoria patris cineri honorando.

DE HYACINTHIIS

HYACINTHIA Lacedemoniis ſacra fuere. quę Apollini celebrabant hedera coronati auctore Macrobio. nomē eis ab Hyacintho quē ab Apolline amatum fuiſſe omnibus ꝯſtat. De utroq; hoc eſt puero & ſacris ſic Ouidi. Nec genuiſſe pudet ſparten hyacinthon. honorq; Durat in hoc æui. celebrandaq; more Priorum Annua prælata redeunt hyacinthia pompa.

DE HILARIIS

HILARIA feſta ſolennia. & hęc ab antiqs celebrata fuere ad octauū Kalen. Aprilis. quo primū tempore Sol diem longiorem nocte ꝑtendit. ut ſcribit Macrobius. tamq̄ omnia tunc Hilaritate mulceantur. Herodianus inſinuat Hilaria deum matri dedicata fuiſſe quo die cūctis ludendi laſciuiendiq; licentia paſſim permiſſa fuerit. De iis Flauius Vopiſcus itellegit dum Aureliani uitam exordiens inquit Hilaribus qbus omnia feſta & fieri ſcire debemus & dici impletis ſolennibꝰ uehiculo ſuo me & iudiciali carpēto p̄fectus urbis vir illuſtris ac p̄fata reuerētia nominādus Iunius Tyberianus accæpit. ibi cū animus a cauſis atq; a negociis publicis ſolutus ac liber uacaret. &c̄.

DE HORDEACIIS

HORDEACIA ueteres diem appellauere: q̄ hordæ ideſt grauidę hoſtię immolabant. ſcribit hoc

uete⁊ ſacrificio⁊ enarrator Sex. Pompei⁹ Feſtus.

DE HVMANO

HVMANVM Pompeius Idem quo mihi ad ſacrificia uete⁊ enarranda nemo magis opitulatur ſacrificium fuiſſe tradit: qđ mortui cauſa fiebat.

DE INFERIIS

Apud eūdem Auctorem ſic legebamus Inferię ſacrificia quę Deis Manibus fiebant. qđ & Catullus docet illo non minus pio q̃ eleganti de morte fratris epigrammate.

Multas per gentes & multa per æquora uectus
Aduenio has miſeras frater ad Inferias.
Vt te poſtremo donarem munere mortis.
Et mutum nequicq̃ alloquerer cinerem.
Quando qdem fortuna mihi tete abſtulit ipſum.
Heu miſer indigne frater adempte mihi.
Hæc tamen interea priſco quæ more parentum
Tradita ſunt triſteis munere ad inferias
Accipe fraterno multum manantia fletu.
Atq; in perpetuum frater auę atq; uale.

DE ISTHMIIS

ISTHMIA ludi fuere Neptuno a Theſeo īſtituti in Iſthmo. Vnde & nomē tam ludis q̃ deo eſt. uti Strabo & Plutarchus docent. Et ſi qdam opināntur (ut Plutarchus ait) Iſthmia in Scyronis honorem a Theſeo inuenta & inſtituta fuiſſe, hos

Corinthii celebrabant. in qbus tamen Athenien-ſes, ſi ad eos acceſſiſſent, ſedentes oībus Theſei inſtituto præferebant. habes qd Plutarchus. Cæterum Lactātius Papinii interpres Iſthmia in honorē Palemonis fieri ſcribit, cuius uictores pinu coronarētur. Plinius Iſthmiacos ludos qnquennales fuiſſe docet. ſic. n. ſcribit Iſthmi pars altera cū delubro Neptuni qnquēnalibus inclyto ludis. Quintus et Curti⁹ meminit ludrici Iſthmiorū: qd ꝯuentu (ut ait) totius Græciæ celebraret.

DE IVSTIS

Ivsta ſunt ſacrificia mortuoꝝ. dicta qm̄ iure fiant. Ouidius de feralium die Hanc qa iuſta ferunt dixere feralia lucem. Idem Et dederat miſeris omnia iuſta rogis. Feſtus in deſcriptiōe Præcidaneæ agnæ mortuo iuſta facere interpretatur glebam obiicere. qd facere mos illis erat priuſq̄ nouas fruges guſtarent. Hec feralia inferiæq; & Exequiæ nominantur.

DE IVVENALIBVS

Ivvenales ludi fuerunt pro ſalute iuuenū inſtituti. Sicut Plebei ꝑ libertate plebis facti. Nero tradente Suetonio Iuuenales edidit ludos: qbus ſenes quoq; ꝯſulares anuſq; matronas recepit ad luſum. Refert Iulius Capitolinus Gordianū ediſſe ludos Scænicos & Iuuenalia ꝑ quatriduū. De iis Sidonius apollinaris Iam famę Iuuenalibus peractis. Feſtus meminit de ſacris Iuuentutis.

que ut ait Iuuenibus instituta fuere.

❧ DE LATINIS FERIIS

¶ Supra de Feriis loquuti Latinas ferias e Conceptiuarum genere Macrobi. ſecuti eſſe diximus. hinc Varro Latinas ferias diem cōceptiuum appellat. Latinaſq; dici ait a Latinis populis qb⁹ ex albano monte e ſacris carnem petere cū Romanis ius erat. harū olim feriis quadrigę certabant in capitolio. Victorq; Abſinthium bibebat maioribus arbitratis ſanitaté honorifice dari. ut Varro alter latine linguæ Plinius credit Dionyſius halycarnaſeus Latinas fieri tradit Ioui latiali ab urbibus. 47. ferriq; in eas ab aliis caſeos, ab aliis lac, ab aliis agnos, uno aūt tauro ab oībus cōmuniter immolato ſtatutā; partem a quaq; urbe accipi quod pro omnib⁹ ſacrificetur. principatūq; ſacrorum a Romanis haberi.

❧ DE LAVRENTALIBVS ❧

¶ LAVRENTALIA (uti Feſtorum traditor Feſtus enarrat) Laurentiæ Fauſtuli coniugis & Romuli Remiq; nutricis feſta fuere. Varro & ipſe feſtoruꝫ enarrator Laurentinas ferias uocat a Laurentia q̄ Acca ét dicta fuerit nominatas. cui⁹ hic libuit carmen ponere ut Laurentalia ſcribēdum eſſe oſtendam cum. u. litera in prima ſyllaba non Larētia & Larentalia ſicut Lactantii & Macrobii necnon Plutarchi uulgo impreſſi codices habent, apud quos ſane auctores uarie referuntur de Laurenta

lium origine opiniones. Oui. qdem ſic ait Non ego te tantę nutrix Laurētia gētis Nec taceā uras Fauſtule paup opes. Veſter honor ueniet cū Laurētalia dicā. Acceptus Geniis illa december hēt.

DE LEMVRIIS

Porphyrio explicans illud oratianū Nocturnos lemures portentaq; theſſala rides. ita ſcribit Lemures putant hoīum eſſe poſt mortē uagantes umbras. dictos q̄ſi remures a Remo: cuius occiſi umbras frater Romulus placare cū uellet Lemuria inſtituit hoc eſt Parētalia: q̄ mēſe maio p triduū celebrabant ante additū anno mēſe3 Februarium. ob quā rem maio menſe nubere religio eſt. hāc Lemurioꝝ originē ſcribit multis carminib⁹ Naſo. quoꝝ hec in meo libello recitaſſe ſufficiat. Rit⁹ erit ueteris nocturna Lemuria ſacri. Inferias tacitis Manib⁹ illa dabūt. & mox ó Romulo lucemq; Lemuria dixit Illam, q̄ poſitis iuſta ferunt auis: Aſpera mutata eſt in lenem tpe lōgo Litera, q̄ toto noīe prima fuit. Mox ēt Lemures animas dixere ſilentū. Hic ſenſus uerbi vis ea uocis erat.

DE LIBERALIBVS

LIBERALIA erant Liberi patris feſta quę a græcis dicunt Dionyſia. Neui⁹. Libera lingua loquamur ludis liberalib⁹. hoc Pompei⁹ Feſtus. q alibi quoq; huiuſcemodi ludos honorarios uocat. de iis Varro aliter. Liberalia inqt dicta qd̄ p totum oppidū eo die ſedent ſacerdotes Liberi anus hedera coronatę: cum libis & foculo pro emptore ſacrificātes. Diuus Auguſtinus ex ſnīa. M. Varro

nis refert ſacra Liberi in cõpitis Italiæ celebrata tanta licentia turpitudinis ut in eius honoré pudéda uirilia ét in pꝑatulo colerenť ploſtellis impoſita. In Lanuuio oppido matronas honeſtiſſimas uirili membro p forũ pompabilr tráſuecto coroná oíbus uidétib⁹ Sępe coactas impoſuiſſe.

DE LVCARIBVS

Traditu ꝫ eſt memorię a Pompeio Feſto quem haud iniuria hierographon hoc eſt ſacroꝝ ſcriptorem appellauerim: Lucaria feſta fuiſſe quę in luco Romani colebant: q permagnus intra mare & ſalariam ac tyberim fuit pro eo qd uicti a Gallis fugientes e prœlio ſe in ipſo occultauerunt.

DE LVDIS

Sacrę celebritatis ludos eſſe. ſ. oſtédimus. nam ut ſacrificia & ferię atqꝫ epulę ita Ludi feſtis diebus inſunt auctore Macrobio. Ludoꝝ celebrationes inqt Lactãtius deoꝝ feſta ſunt. Siqdeꝫ ob natales eoꝝ uel téploꝝ dedicatiões ſunt ꝯſtituti. & primũ ueriatiões Saturno. Ludi ſcenici Baccho. Circéſes Neptuno. Paulatim uero & ceteris deis ideꝫ honor dari cœpit. ſinguliqꝫ nominibus eoꝝ cõſecrati. Liuius & Valerius ludoꝝ cauſam inſtituẽdoꝝ peſtilentiã fuiſſe ſcribũt q̃ Sulpitio & Licinio ꝯſulib⁹ ita Romã afflixerát ut plus exqſito & nouo cultu religionis q̃ in humano ꝯſilio poſitum opis uidereť. Itaqꝫ placandi celeſtis numinis gratia cõpoſitis carminib⁹ aures ꝓbuiť. mox

iuuentus rudi atq; incompoſito motu corporum geſt⁹ adiecit accerſito ludio ſeu hiſtriõe ex ethruria q nouitate grata Romanoꝝ oculos permulſit Paulatim deinde ars ludicra ad Satyraꝝ perrexit modoꝝ.a qbus primus omniū Poeta Liuius ad fabulaꝝ argumenta ſpectantiū oculos & animos trãſtulit. Tantus ludoꝝ paulatim ROMANOS cæpit amor rebus ex bono in peius ruentibus ut eos ſcribat Oroſius libere cõclamaſſe ſibi a Gothis nihil factum eſſe. nihil egiſſe Gothoꝝ enſes atq; incẽdia ſi pcederẽt ſpectare Circenſes quos & ROMANOS & magnos ludos alibi diximus appellatos. Oui. Megaleſia primos ludos fuiſſe ait. Sic & Liuius ut ibi dicem⁹. Hoꝝ p multa gña de qbus uti ſupra ſic & infra ſuo loco ſermo fuerit.

DE LVPERCALIBVS

¶LVPERCALIA teſte Oui. feſta erant Fauni q & Pan dicitur celebrata. xx. Klen. Martii Feſtus iunonis ferias eſſe ait. quo die mulieres februabãtur ideſt purgabantur a lupercis pelle iunonis. q̃ ob cauſã is quoq; dies februatus nominabatur Varro ſic Lupercalia inqt dicta ſunt qđ in Lupercali ſacra Luperci faciũt. Rex cũ ferias menſtruis nonis Februariis dicit hũc diem februatũ appellat. Februum Sabini purgamentum. Et id noſtris in ſacris uerbum ſonat. Quod & Oui. docet pluribus rationibus in ſecũdo libro Faſtorum. Sunt igiť Lupcalia teſte Varrone a lupercali dicta Eſt aũt lupercal locus ubi Romulum & Remum lupa lactauit de quo Oui. Illa (de lupa loquitur)

loco nomẽ fecit. locus ille luperral Magna dati nutrix premia nomen habet. Quis uetat Arcadię dictos a monte Lupercos? Faunus in Arcadia tẽpla Lyceus habet. Nupta qd expectas? nõ tu pallentibus herbis Nec prece nec magico carmine mater eris. Excipe fœcũdæ patiẽter uerbera dextræ. Iam ſocer optati nomen habebit aui. Quidã inueniunť referente Quintiliano q lupcalia treis partes orationis eſſe cõtendant luere p caprũ. ut Solitaurilia ex ſue oue & tauro. Sed hęc (ut ait) non tam ex tribus q̃ ex particulis trium coeunt. hęc a lupercis nudis. xv. Klen. Martii celebrabãtur: & (ut ſcribit Liuius) p iocum atq; laſciuiam lycęum Pana uenerantib⁹ ex Euandri inſtitutione. Propterea Vergil. ait Hinc exultantes Salios nudoſq; lupercos. Iuſtinus uideť oſtẽdere nudos cucurriſſe ad imitationem Panos: cuius ſimulachrum nudum eſſet caprina pelle amictum. Currebãt aũt hiſce pellibus obuios uerberantes. ad eaq; uerbera matronæ ſe ultro offerebant: exiſtimantes id ad fœcunditatem eſſe conducibile. ut Ouidii carmina ſupra a me citata oſtendũt. necnon Propertius ȝ iis ſacris loquẽs Verbera pellitus ſetoſa mouebat arator Vnde lycens Fabius ſacra lupercus habet. Plutarchus aliaȝ affert cauſam quare Luperci pellibus obuios cędebãt. quã tu ipſe in problematibus (ſi fuerit cordi) leges. Liuius lupercal ludicruȝ in mõte palatino fuiſſe ait. ibi & hoc notandũ lupercal [illegible] hoc eſt ſingulariter dictũ. Græce λύκαια ideſt Lycæa Lupcalia nominanť. ȝ Lupercalibus ſeu Februatis meminit ẽt Plutarcus in uita Romuli. & Dionyſius

halycarnaſeus in p̄ antiq̄tatum romanaꝝ libro.

De lvstriis et lvstrico die

LVSTRIA dies erat Vulcano ſacer luſtrandis tubis: quaꝝ ipſe fuerit artifex: deputatus. Eſt aũt luſtrare expiare & purgare. vnde dies Luſtricus: quo infantes luſtrabanť. eiſq; noĩa imponebãtur. de q̃ Feſtus & Macrobiꝰ ac Plutarchus. Et ad luſtria ut redeamus fiebãt illa. XIII. Klen. Iunii. docet Oui. dũ ait Maium mẽſe; deſcribẽs Proxima vulcani lux eſt quĩ luſtria dicunt Luſtranť puræ quas facit ille tubæ. hęc illa quę Tubiluſtria Varro & Feſtus uocant. de q̄bus ſuo dicemus loco.

DE MATRALIBVS

Qui toties citandus mihi occurrit Pompeius Feſtus Matralia fuiſſe ſcribit matris matutę feſta. Eſt aũt Matuta dea: quę Ino & Leucothea dicta fuit. ut ſcripſimus in ope de cognominibꝰ deoꝝ. Idem q̃d Feſtus canit & Ouidius docens matralia Matutæ deæ fieri Iunio menſe in Circo maximo: & cauſas quare liba ruſtica ſumerentur: nec licebat ancillis ad ea ſacra accedere.

DE MATRONALIBVS

Calendis martiis mariti pro cõſeruatione cõiugii ſupplicabant. feſta hęc matronaꝝ ꝓpria fuere. vnde Matronalia appellata. hoc Acron ſuper illud oratianum Martiis celebs quid agam ca

lendis Quid uelint flores & acerra thuris Plena miraris poſituſq; carbo Ceſpite uiuo: Feſtus a matronis calendas martias celebrari prodit, qa eo die Iunonis Lucinę ædes coli cœpta ſit Ouidius duas huic cauſas addit uel ꝓpter fœcũditatem. nam tũc fœcundus ager pecoris. tũc hora creandi. uel qd illo die Sabinæ habito cõcilio in æde Iunonis ex Herſiliæ cõſilio progreſſæ in medias acies Romanoꝝ & Sabinoꝝ diremerunt pugnas & generos ſoceris Soceros generis conſociarũt. Harum ultimam Plutarchus ſequit̃ ita ſcribens matronalia compoſiti belli monimentũ matronis tributa. Sane in hiſce Klendis munera fœminis mittebantur. Vnde Martialis eas Saturnalia mulierum appellat. Veſpaſianus tradente Suetonio Sicuti ſaturnalibus dabat uiris apophoreta: ita fœminis Calendis Martii.

DE MEDITRINALIBVS

¶ Meditrinalia auctore Varrone dies erat a medẽdo dictus. quod flamen Martialis dicebat hoc die ſolitum uinum uetus libaui & deguſtaui medicamenti cauſa. qd facere (ut ait) etiã ſolent nunc multi cũ dicant nouum uetus uinum bibo. nouo ueteri uino morbo medeor. Feſtus morem hunc Latinis populis fuiſſe teſtatur. & a medẽdo Meditrinã deã, ab eaq; Meditrinalia nomiuari.

DE MEGALESIIS

¶ Megalesia ludi erant magnæ matris, dicta

a Græcis quod ex libris ſibyllinis accerſita ab Attalo rege Pergami prope murũ Megaleſion in tẽplo eius deæ inde educta Romã. auctores ſunt M. Varro & Pompeius Feſtus. ſcribit Liuius ex ſentẽtia Valeri Antiatis hos ludos primos ſcœnicos extitiſſe Romæ factos ꝓpter ædis deæ dedicationẽ. Ouidius quoq; Megaleſia primos ludos fuiſſe ait. & hac qdeꝫ cauſa qm̃ Illa deos peperit. magnæ ceſſere parenti. Principiumq; dati mater honoris habet. ſcribitq; celebrari ꝯſueuiſſe nonis Aprilibus. de ludis megaleſiis ita Iuuenalis Atq; a plebeis lõge megaleſia. & alibi Interea megaleſiacæ ſpectacula mappæ. Idæum ſolenne colunt. Gellius ſcribit Athenis Saturnalia ſe præſente cum uiris doctis celebrata multis quæſtionibus oppido oblectatoriis. quas inter hęc fuerit quam ob cauſam patitii megaleſiis mutitare ſoliti ſunt. Plebs Cerealibus. eamq; diſputatã fuiſſe cum aliis una. Sed quam ibi diſputatiõem haud referat. Eqdem apud Ouidium lego Quod bene mutarit ſedem Berecynthia mater. uidelicet ex Phrygia Romã. Captant mutatis ſedibus omen idẽ hoc eſt mutua cõuiuia inter ſe exhibent. Mutant. n. ſedes cũ ex ꝯuiuiis ad diuerſa ꝯuiuia accedimus. ut hoc ſit illud qđ Gellius dixit mutitare. Sane Conuiuia id genus ſodalitates nuncupantur. quas Cato apud Ciceronem ſe quæſtore ait Sacris Idæis magnæ matris acceptis.

DE MEDIDIIS

MEDIDIA Strabo ſacra apud Thraces fuiſſe

ſcribit ut Corytria. Policiauus hęc Bendidia uidelicet p b literã uocat. ſi exẽplaria nõ mẽtiunť.

DE MVNICIPALIBVS

Mvnicipalia Sexto Pompeio feſto auctore dicebanť ſacra: q̃ ab initio habuerũt ante ciuitatẽ Romanã accepta; q̃ obſuare eos uoluerũt Pontifices & eo more facere quo aſſuiſſent atiquitus.

DE NEMEAEIS

Nemeaea ſacra erãt quę (ut Strabo ait) in nemea ſylua fiebãt: quę eſt inter Cleonas & Philũtem. Lactatius Papinii interpres Nemeæa ſcribit fuiſſe unum ex quattuor primis Gręciæ certaminibus. quę Papinius p ordinem canat in. vi. thebaidos libro ea ſunt Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemeæa. Olympia in honorem Pelopis cuius uictores oleaſtro. Pythia Apollinis cui9 uictores lauro. Iſthmia Palemonis cui9 uictores pinu. Nemeæa Archemori cui9 uictores apio coronabãť.

DE NEPTVNALIBVS

Neptvnalia (ut apud Varronem habeť) a Neptuno cognominanť, namq; eius erant feriæ.

DE NOVENDIALIBVS

Novendiale ſacrificiũ erat: qđ teſte Porphyrione mortuis fiebat nona die q̃ ſepulti fuiſſent.

tradit aute; hoc Porphyrio i lud explicans ora-
tianũ Neq; in ſepulchris pauperũ prudens anus
Nouendiales diſſipare pulueres. Seruius q̃ Por
phyrio ſacrificiũ: ludos uocat. Feſtus uero ferias
a numero dierũ dictas. Liuius nouẽdiale ſacrum
fuiſſe ſcribit quãdo pluuiſſe lapidibus nunciatu;
fuiſſet. agebantur. n. feriæ (ut ait) per nouẽ dies.
Omitto ſacri originem. eam. n. apud ipſu; lib. i.
ab vrbe ꝯdita tu ipſe lectitare poteris: ſi placebit.

DE NVNDINIS

NVNDINAE quę ſint diximus in enarratione fe
riarum. ex ſententia Macrobii: cui Pompeius Fe
ſtus ſuffragatur. Ite; Plutarchus necnon Plinius
tradens comitia nundinis haberi non licuiſſe ne
plebs ruſtica auocaret urbem reuiſitãs iis addi-
mus Graium Lucinianum ſcribere tradente Ma-
crobio Iouis ferias eſſe. Plutarchus nũdinas Sa-
turno ꝯſecratas ait. Addamus & illud quoq; vn-
gues reſecare tacenti atq; a digito indice multoꝝ
pecuniæ religionem eſſe ut inquit Plinius. Inue-
nitur Nundina in numero ſingulari pro dea Ro
manorum a nono naſcẽtium die nuncupata: qui
luſtricus dicitur Macrobio auctore.

DE OLYMPIIS

OLYMPIA ludos Hercules in Pelopis mater-
ni aui honorem edidit, ut Solinus, ut Diodorus
teſtis eſt Ioui patri dedicauit. poſtea intermiſſum
inſtaurauit Iphitus ab eoq; prima olympias nu-

meratur, & hiſtoria de temporib⁹ uera creditur. prius.n.ut cuiq; uiſum eſt diuerſas ſententias ꝓtulerunt quemadmodũ Solinus idẽ & Euſebius Ceſarienſis memoriæ tradiderũt. Strabo Olympiam Piſæ in Arcadia partem eſſe ait: ubi ludi Olympici ſemp agebant. Ex quo ludos olympicos dictos exiſtimem. Namq; olympii Iouis aliunde eſt nomen. ſi credim⁹ Diodoro. Is.n. tradit Iouem olympiũ appellatũ fuiſſe ab olympo ꝓfecto, a quo eruditus & ad uirtutem inſtitutus fuit. Fiebant aũt ii ludi quatuor annis ĩ medio expletis, ut ſcribit Sudas & Euſebius. De illis ſane Maro intellegit inqens ſeu qs olympiacæ miratus prælia palmæ Paſcit ęquos. Eoſdẽ ẽt per alpheũ fluuiũ ſignat paulo ante carmen citatũ, dum ait Cuncta mihi alpheũ linquens lucoſq; Molorchi curſibus & crudo decernens gręcia ceſtu. Piſa.n. Elioꝝ oppidum ubi olympici ludi fiebant ꝑfluẽtem amnẽ Alphęum habet teſte Plinio. vnde alibi poeta idem Aut alphea rotis prælabi flumina Piſę. Et Iouis in luco currus agitare uolantes. nã & currib⁹ certabat & ibi Iouis olympii delubrũ certamine gymnico & ſingulari ſanctitate uł dei ipſius, Phidiæ opere, ſimulachro nobiliſſimũ teſte Pomponio Mela fuit: quinetiã ſ græciæ faſtos complexum. ut ait Plinius Apud quem alibi hoc quoq; eſt legere Olympiæ uictoribus ſtatuas dicari ſolitum eſſe, alibi eoſdẽ Oleaſtro coronari. alibi Euthymum Pyctam ſemp Olympiæ uictorem: & ſemel fuiſſe uictũ. Hoc unum fuit ex quatuor primis græcie certaminibus ut affatim diximus in Nemieis. Sed qm̃ ſupra de olympiade

ſecimus obiter mentionem,haud ab re fuerit ali/qua cognitu haud indigna (ni fallor) de illa hic tradere. Seruius honor.exponens illud ver/gilianum in primo Aen.libro veniet luſtris labẽ/tibus ætas luſtris qnquenniis interpretatur.dein de ſic infert ad literam bene olympiadibus com putat tempora.qbus qdem uerbis nõnulli exiſti/mant Seruiũ ſentire luſtruȝ & Olympiada idem ſpatium cõtinere.Quod ſi eſt,Seruio & Seruium ſecutis tam græci q̃ noſtri refragant opinatiſſimi auctores & primo Dionyſius halycarnaſ. libro primo antiqtatũ Romanaꝝ dum'ait Ducẽtos & quadraginta quatuor annos cõficere unam & ſe/xaginta olympiadas.deinde Euſebiꝰ.Is.n.lib.x. cap.tertio de pręp.euang.Olympiadi quadien/nium attribui auctor eſt. Ex noſtris Solinus capi te ſecũdo memorabiliũ ſcribit ſingulis olympia dibus quaternos annos imputari.Idem Cenſori nus ad cereliuȝ docet iis uerbis Quatuor annoꝝ circuitus: quos Olympiadas uocant oſtendit etiam si alii mẽdoſum eius codicẽ dicant idem & Paulus oroſius libro hiſtoriaꝝ ad Auguſtinuȝ ſecũdo ſcribens Olympiadem qnto anno qua/tuor interiectis ſolitam exerceri.non.n.olympia dem qnq; annos continere inqt ſed exerceri ſoli/tam poſt quatuor annos qnto ſtatim ineunte. ut una olympias quatuor tantũ exactos annos ha/beat nec plures. Sane idem qđ Oroſius Sudas in collectaneis Euſebius ẽt ĩ chronico hoc ẽ tẽpoꝝ breuiario tradit.eius hęc uerba.Elii agũt qnquẽ/nale certamen quatuor annis in medio expletis, in qbus principes anni cõſtituunt quatuor: quaȝ

olympiadem Iphitus Praxonidis ſiue hemonis primus ꝯſtituit. Quid? qđ Ouidius et demõſtrat idem eo uerſu: q in quarto libro de ponto ſic legitur. In ſcythia nobis qnquénis olympias acta eſt: nám ſi olympiadem ſciuiſſet eſſe qnq; annoꝝ ſpacium, nũq̃ (arbitror) qnquennis dixiſſet, ſed ꝓtulit qnquénis olympias eo modo q̃ annũ tredecim aut quatuordecim aut pluriũ menſiũ dicere interdum ſolemus. Neq; me hercule Martialis lib. epigrãmatũ quarto. Vt q prima nouo ſignet qnquénia luſtro Impleat inumeras Brutus olympiadas. Neq; Auſo. gallus Fors erit ut luſtrum cũ ſe cumulauerit illis ꝑfectã Proculus ſignet olympiadem: luſtrũ & olympiadem indifferéter poſuere. ut tót olympias quot luſtrũ habeat annos. nũq̃. n. hoc Martialis nũq̃ Auſonii carmen dicet.

DE OPALIBVS

Opalia dicebantur dies feſti: qbus Opi deæ ſupplicabaẽ. ut Pompei feſti ſunt uerba. Macrobius Saturnalia & Opalia eodem pariter menſe q ſit december celebrata fuiſſe ait. qm̃ Opem Saturni eſſe coniugem credidere. quę cum Saturno una fruges fructuſq; omneis inuenerit. Eodé méſe Saturni feſta atq; opalia Opis ferias. ſic. n. uocat fuiſſe, docet etiam. M. Varro ſcribens opalia tertio poſt Saturnalia celebrari die.

DE OPESIVIS

M. Varro idemq in antiquoꝝ ſacrificiis me

morandis cum Ouidio & Feſto decertat: ii nãq̧ tres ſacrarũ celebritatum quæ olim antiq̃s erant frequentius meminere: auctor eſt Opemſiuã dici diem a dea Opeconſiua: cuius in regia ſacrariũ. quod ideo actum ut eo præter uirgines ueſtales & ſacerdotem publicum introeat nemo. Is cum eat ſuffibulum haud habeat. ſcriptum id dicitur ut a ſuffiendo ſubligaculum.

DE ORGIIS

Orgia apud grçcos ſacra Bacchi ſeu Dionyſii fuerunt. vnde Bacchanalia & Dionyſia nominantur. Diodorus ſiculus orgia modo ex Aegypto a græcis tranſlata, modo a Dionyſio inſtituta ſcribit. Lactantius quoq̧ Statii interpres exponens illud Et thebana metu iuratus ĩ orgia Ganges Orgia Liberi ſacra eſſe ſcribit quę ab Indis coli Statius dicat poſtq̃ adeo ſupati fuerũt. Seruius Orgia a Græcis ſacra omnia uocari teſtatur Sicut apud Latinos Cerimonias. abuſiue aũt orgia Liberi ſacra uocitari ἀπὸ τῆς ὀργῆς .i. a furore. ſiue ἀπὸ τῶν ὀρῶν hoc eſt a montibus ſcribit hoc Seruius qñ Maronis illud interpretaŧ Bacchatur qualis commotis excita ſacris Thyas ubi audito ſtimulant Trieterica Baccho Orgia. nocturnuſq̧ uocat clamore Cytheron: Alio Græci nomine dicunt Nyctelia q̃a noctu fiebant. νὺξ enim τὴν νύκτα noctem ſignificat.

DE ORPHAEIS SIVE ORPHICIS

Diodorus ſiculus quẽ paulo ante citaui auctor

eſt Orpheũ ingenio & eruditione pſtantẽ Orgia Liberi ſacra pcepiſſe. ad eaq; nõnulla addidiſſe. proptereaq; cõpertas a Libero cerimonias a poſteris Orphea nominatũ fuiſſe, Strabo Orphica uocat Strabo inq̃ latinitate Donatus. ſcribitq; ea apud Thraces initiũ habuiſſe. Lactãtius firmian⁹ tradit Orphica eſſe Liberi pr̃is ſacra. Orphicaq; appellata ab Orpheo:q ea primus in Græciam duxit:primuſq; celebrauit in Cytherone Boeotię monte ubi Liber natus eſt proximo.

❧ DE OSCHOPHORIIS ❧

¶OSCHOPHORIA teſte Plutarcho ſolẽnitas fuit apud Athenienſes nonis Iuliis in honorẽ Apollinis a Theſeo nota. Legumina illis elixabãt ſimul q; deguſtabãt. Quinetiam Ireſionẽ hoc eſt ramũ; oleæ lalla coronatũ circumferebant. vnde & Oſchophoria nominata. ὄσχος enim ramum & φέρω fero ſignificat.

❧ DE PAGANALIBVS ❧

¶PAGANALIA cõceptiuas ferias eſſe ſm Macrobii ſententiã ſupra de feriis loquuti oſtẽdimus. eis addant modo quę Varro ſcribit in hũc proe modum. Paganalia ſunt feriæ alicuius pagi. & mox. Paganalia inquit ſũt feriæ eiuſde; agricult uræ cauſa ſuſceptæ. ut haberent in agris omnes pagos. Vnde Paganicæ dicte. Dionyſius halycarnaſeus aliter quod ipſe legas lib. iiii. antiquitatũm Romanarum.

DE PALILIBVS

PALILIA dicta a pale. qđ ei Deæ feriæ fuerint ut Varro tradit. Apud Pompeium feſtum ſic ad literam legiť Pales dicebať dea paſtoꝝ cuius feſta Palilia uocabanť. uel (ut alii uolũt) dicta parilia qm̃ pro partu pecoris eidẽ ſacra fiebãt. Sed alibi idem quoq; ait Parilibus Romulus urbem condidit quẽ diem feſtum p̃cipue habebant Minores. hanc ſn̄iam ſequutus Solinus & urbis natalem hanc diem fuiſſe demonſtrat. & parilia nominat uidelicet p r literam. Sed de partu. Eſſeq; urbis natalem Parilia ex hoc facile oſtẽdit ait qđ in eĩs nulla hoſtia mactabať ut dies ille sãguinis eſſet purus: erat aũt Aprilis uigeſimus ut Solinus & Plutarchus atq; Ouidius teſtanť. quorum ſane Plutarchus non natali romano paſtoralem celebritatẽ Palilia agitata ſcribit ſed pridie illius natalis. Nam Plutarchus Palilia uocat. ſic & Ouidius Palilia. a Pale docẽs quemadmodũ eo die Romani in Palis deæ honorem accenſis ſtramẽtis ignem agreſti more tranſiliebant: rem antiqtus actam dum Roma eſt cõdita agentes: quo qdem tpe & pecus & coloni per ignem ſaltarint tuguriis ardentibus quæ domini ſedem mutãtis cremauerant. Ad ritus igitur ſupra enarratos refertur Propertii illud Annuaq; accenſo celebrare Parilia fœno. necnõ Perſii. nam & is ait Fumoſa parilia fœno. Ad illud aũt quod diximus eſſe natalem urbis referunť ea quę Suetonius tranqllus ſcribit de Caio Cæſare decretum inqt ut dies quo cœpiſſet imperiũ Palilia uocaretur uelut ar

gumentum rurſus conditæ urbis. Apud Dionyſium halycarnaſeuſ in primo antiquitatum lib. impreſſorum arbitror uitio perperam pro Parilia Parentalia legitur.

DE PALATIARI

Palatiar (ut ſcribit Pompeiꝰ feſtus ille quo ſacrificiorum huiuſcemodi magis meminit nemo) ſacrificiũ fuit: qđ Rome fiebat in mõte palatino.

DE PANICVLARI

Panicularis (ut eiuſdem Feſti teſtimonio utar) dies erat in q̃ diis oĩbꝰ cõmuniter ſacrificabat. hũc ſupra Cõmunicariũ diximus appellari.

DE PANIONIIS ET PANBOEOTIIS

Panionia Strabone auctore ſacrificium fuit: qđ uniuerſa Ionia Neptuno heliconio operabat. dicta Panionia eo modo quo Panboeotia. Idem auctor ſcribit fuiſſe ſacra: q̃ Palladi apud Coroneam urbem tota Boeotia ꝯcurrẽte celebrabant.

DE PANATHANEIS

Plutarchus auctor eſt Panathenea Mineruæ feſtum fuiſſe qđ Theſeus cõmunẽ celebritatem decreuit. Vnde & nomẽ. Siqdem παν omne. & αθηνα mineruam ſignificat. Nõnulli ſunt ſcribente Hyginio: qui uelint Erichthonium inueniſſe Pana-

thenea. & ipſum quadrigis cucurriſſe: pro qbus factis inter ſidera ſit collocatus: q Heniochus.i. Auriga uocetur. Sudas primum ab Erichthonio deinde a Theſeo inſtituta ait: in iis lque pueros tantum certaſſe & uictorem olea coronatum. De hac feſtiuitate ſic ait Euſebius chronographus Agon gymnicus qué panatheon uocāt Athenis actus. Scribit Thucydides Hiparcum fuiſſe occiſum ab Hormodio & Ariſtogitone tyrannidicis dum pompa magnoꝝ Panatheneoꝝ ordinaꝛ ab Hippia. Iſocrates (qđ Cato meminit apud Cicerone) anno quarto & nonageſimo ætatis librū ſcripſit q Panathenaicus inſcribiꝛ hoc eſt in quo Panathenea Athenienſiūq feſtiuitates explicabāt.

DE PARENTALIBVS

PARENTALIA dicuntur omnia ſacrificia quę mortuis fiunt. Vnde parentare ſacra mortuis facere. hęc Iuſta Feraliaq & Inferiæ atq Exequię q̄ñis quidam ſeparent appellantur. Parentalia deſcribit Ouidius dum inqt Eſt honor & tumulis animas placare pnas Paruaq in extructas munera ferre pyras. Mendum eſt apud Dionyſium halycarnaſ. in libro. j. antiqtatum Parilia deſcribentem. ibi. n. parentalia pro parilia legitur. cum hęc ſacra maxime differant.

DE PENETRALI

PENETRALE ſacrificium auctore Pompeio Feſto dicebatur quod in interiori parte conficieba/

tur. Vnde & nomen. Penetrare. n. (ut Idem alibi ait) eſt penitus. i. intrinſecus intrare. Et penetralia quę in intimis ſunt partibus. Vergilius Aeternumq; adytis efferre penetralibus ignē. Idem alio in loco Feſtus penetralia ſcribit eſſe Penatium deorum Sacraria. Alibi quoq; meminit dei penetralis: qui ſit Herceus Iupiter: quem intra conſeptum domus colebant.

DE PISCATORIIS LVDIS

Idem q mihi ad omnia præſto eſt Pompeius Feſtus tradit Piſcatorios ludos fuiſſe: q pro piſcantium quæſtu fiebant.

DE PYTHIIS

PYTHIA ludos fuiſſe in honorē Apollinis: appellatoſq; a Pythone ſerpēte quē de⁹ m̄ltis uulneribus exhauſta pene pharetra ꝓfecerit adeo uel Ouidii carmine notū ē ut mihi rē pluſib⁹ conāti oſtēdere oratianū illud dici queat Oib⁹ & lippis notū & tonſoribus hoc eſt. Sed Strabo ēt de Pythiis certamine eq̄ſtri ac gymnico facit mētionē.

DE POPVLIFVGIIS

POPVLIFVGIA dies nominatus uidetur: qđ eo die populus Romanus menſe Iunio repente fugerit: non multo. n. poſt. hic dies q̄ deceſſus Gallorum ex urbe populi ut Ficuleates ac Fidenates & finitimi alii contra nos iurauerunt. Scribit hoc

M. Varro antiquitatis diligentiſſimus obſeruator. Populifugiorum Macrobius quoq; meminit.

DE LVDIS PLEBEIS

PLEBEI ludi Sæpe nominant a Liuio. Eqdem ludos plebeios apud Aſconium Pedianū fuiſſe comperio illos: quos exactis regibus ꝓ libertate plebis fecere. uel ꝓ reconciliatiōe plebis poſt ſeceſſionem in auentinū ut Aſconius: ut Liuius aliter. Plebs enim tradente Liuio bis a Patribus ſeceſſit ſemper in ſacrum montem trans Anienem tria millia paſſuum ab urbe. primum A. Verginio T. Vetuſio Conſulibus. iterum ſub Decemuiris.

DE PORTVNALIBVS

Vir doctiſſimus undecūq; Varro (ut Terentiani utar endecaſyllabo) ſcribit Portunalia a Portuno dicta. cui eo die i portu tyberino facta ędes & feriæ inſtitutæ. Portunus deus a Latinis. a græcis Palemon uocatur. de quo affatim diximus in libro quē inſcripſimus de cognominibus deoꝝ & eo qdem loco ubi marini dei enarrantur.

DE PROTERVIA

PROTERVIAM deſcripturus quo potius quam Macrobii teſtimonio utar? cū inter claſſicos latinæ linguæ auctores ſiue doctrina ſiue eloquentia placeat maxime habeatur. Is enim hęc digniſſima memoratu de Proteruia memorię tradidit.

Sacrificiũ apud veteres fuit quod uocabať Proteruia. In eo mos erat ſi quid ex epulis ſuperfuiſſet igni cõbureret. hinc Catonis iocus. nãq; Albidium quendam qui ſua bona comediſſet & nouiſſime domũ quę ei reliqua erat incẽdio amiſiſſet proteruiam feciſſe dicebat quod comeſſe non poterat id combuſſiſſe.

DE POPVLARIBVS

Popvlaria ſacra Labeo ſcribit eẽ quę omnes ciues faciunt. nec certis familiis ſunt attributa ut Fornacalia Parilia Lararia.

DE PVBLICIS SACRIS

Pvblica ſacra quę ſint ſupra diximus ex ſnĩa Pompei Feſti ĩ epiſtola ſeu ꝓhœmio huius opuſculi. Illis in præſentia hęc accedãt. Sacra publica dicta fuiſſe ſacra bonę deæ qm̃ id pro populo ſacrificium agebať. de quo ita Cicero ſcribat. Sacrificium bonæ deæ fit per uirgines ueſtales. fit ꝓ populo Romano. fit in ea domo quę eſt in imperio. fit incredibili cerimonia. De iis intellegit Iuuenalis dum inquit Atq; utinam ritus veteres & publica ſaltem Iis intacta malis agerẽtur ſacra. Sed omnes Nouerunt Mauri atq; Indi quę pſaltria penem Maiorem q̃ ſint duo Cæſaris anticatones Illuc teſticuli ſibi conſcius vnde fugit mus Intulerit. ubi uelari pictura iubetur Quęcũq; alterius ſexus imitata figuram eſt. De iis Suetonius tradens Clodium inter publicas cerimonias pe

netraſſe ad Pompeiam uxorem Cęſaris muliebri
ueſte. Sed qđ modo Iuuenalis oſtendit in ſacris
bonæ deæ maſculoꝝ quoq; picturas animalium
quę ibi fuiſſent ꝑtegi ſolitas ſignificás multo ma/
gis abeſſe debere uiros: docet ét Seneca in epła
ſeptima & nonageſima ad Lucilium cuius uerba
tu ipſe legere poteris. Mihi ſufficiat auctorem &
locũ oſtẽdiſſe: ubi queras. Quinetiã Cicero poſt
ea quę pauloante citaui infert qđ uiris ſcire non
licet ne qdem nomen bonæ deæ. Cui Propertius
aſtipulatur ſcribens nulli uiro ſacra huiuſce deæ
impune patefacta vnq̃ fuiſſe. qm̃ ſubito q uiderit
luat pœnas. Id qđ ét & tu ipſe lectitare poteris in
elegia quę ſit antepenultima quarti libri. Quidã
auctore Macrobio bonã deam eſſe Medeam pu/
tant qđ templũ eius uirum introire nõ liceat ꝑꝑ
iniuriam quam ab ingrato uiro Iaſone paſſa eſt.
Apud græcos θεὸν γυναικείαν dicit᷑. quã Varro Fauni
filiam tradidit adeo pudicam ut extra γυναικωνῖτιν
hoc eſt locũ ubi mulieres uerſant᷑ nũq̃ ſit egreſſa.
nec eius nomen in publico fuerit auditũ. nec ui/
rum vnq̃ uiderit. uel a uiro uiſa ſit. propter quod
neq; uir eius templum ingreditur.

DE QVINQVATRIIS VEL QVINQVATRIBVS.

¶Ouidius poeta (ut Seneca & Lactantius uo/
cant) ingenioſus. ut ego ſoleo dicere ipſum inge
niũ Quinquatria fuiſſe docet feſta Mineruæ quę
martio menſe fierent. dicta a numero dierũ. qua/
rum prima ſanguine uacabat. nec fas concurrere
ferro. Cauſa quod eſt illa nata Minerua die. Alte/

ra treſq; ſuper ſtrata celebrantur harena. Enſibus exertis bellica læta dea eſt. Verũ ingeniis eadem præeſt ipſius Ouidii teſtimonio: qui mox dicat Pallada nunc pueri lætæq; ornate puellæ. Qui bene placarit Pallada: doct⁹ erit. & ſubdit Mille dea eſt operũ. certe dea carminis illa eſt. hinc Satyricum illud Eloquiuʒ ac famam Demoſthenis aut Ciceronis Incipit optare. & totis quinquatrĩbus optat. Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Mineruam. Auguſtus Cæſar in quadam ad Tyberiũ epiſtola ſe quinquatrus ſatis iucunde egiſſe. luſiſſe enim totos dies forumq; aleatorium calefeciſſe teſtatur. ut ſi noſtri ſæculi Principes ſacris diebus etiam ipſi ludunt non faciant ſine magni uiri exemplo. Sed cur tantum uitia. cur non eius uirtutes etiam imitantur? Pompeius Feſtus (neq; enim hoc mihi quinquatria explicanti omittendum fuit) auctor eſt Quinquatrum eſſe tantum feſtiuum diem. Sed age illius uerba referantur. Quinquatrus inquit feſtiuus dies. dictus quod poſt diem quintum celebraret ut triatrus & ſexatrus & ſeptenatrus/& decenatrus uel decumatrus. Idem ſcribit &. M. Varro in ſecundo libro de lingua latina. Veruʒ enim uero apud Feſtum quem tradere pauloante dixi quinquatrum dumtaxat diem feſtiuum eſſe alibi ſic legitur. Minuſculæ quinquatriis appellabantur idus Iuniæ, quod is dies feſtus erat tibiciniuʒ qui Mineruam colebant. Quinquatrus proprie dies feſtus erat Mineruæ martio menſe. Ergo duo fuere Quinquatria. quod & Ouidius canit altera. xv. Calen. Aprilis, altera idibus Iunii.

DE QVIRINALIBVS

Traditum eſt memoriæ apud Varrone3 Quirinalia a Quirino dici. qđ huic deo feriæ eſſent & eoꝶ hominum q ſuis fornacalibus non fuerũt feriati. Feſtus addit eadem ſacra Stultoru3 ferias appellari. cauſa3 Plutarchus refert qa hũc diem illis aſſignauerunt q cuius eſſent tribus ignorauere. uel iis q nõ ut alii tributim Fornacalibus rem diuinam fecerunt aliquo modo impediti uel qđ diem ignoraſſent hoc tempore illius feſti recuperandi poteſtas data eſſet. ut hoc ſit quod Varro ait a nobis ſupra citatum Quirinalia eſſe eoꝶ hominũ q fornacalibus ſuis nõ fuerunt feriati. Ouidius quoq; cauſam reddit quamobrem Quirinalia ſtultoꝶ feſta dicerent. & eam qde3 quę primũ a Plutarcho reddit. Id quoq; docens Quirinum Romulum eſſe Siue qđ haſta curis priſcis eſt dicta Sabinis. Seu qa Romanis iunxerat ille Cures Siue ſuo regni nomen poſuere Quirites Multaq; romulea bella peracta manu. Fuerunt aũt Quirinalia (ut docet Ouidius). XII. Klen. Martii.

DE REGIFVGIO

Regifvgivm (ſicuti legit apud Pompeium Feſtum) ſacrum dicebãt: quo die Rex Tarqnius fugit e Roma. Sed cur magis regifugiũ q̃ Tyrannifugiũ aut Tarquinifugium? arbitror qa regum nomen alibi magnum: Rome inuiſum & (ut ait Liuius) intollerabile fuit. Eiectus eſt aũt Tarquinius cũ filiis. VI. Klen. Aprilis anno ſui regni qn

to & uigeſimo: ab urbe condita. CCXLIIII. Sacrũ tñ ꝑ fuga fiebat. VI. Klẽ. Iunii. ut docet Ouidius.

DE ROBIGALIBVS

Ille cuius teſtimonio neq; me hercule inuitus toties utor Pompeius feſtus auctor eſt Robigalia diem fuiſſe feſtum. VII. Klen. Maias quo Rubigo deo: quẽ putabãt robigine; auertere: ſacrificabãt. Sed &. M. Varro idem ſignificat ita ſcribens Robigalia a Robigo deo feſta ſm ſegetes. Deo huic ſacrificabaĩ ne rubigo ſegetem occuparet. Alibi quoq; idem Robigu; tradit vnũ eſſe ex. XII. deis Conſentibus agricolarũq; ducibus: quo ꝓpitio fruges & arbores robigo non corrũpit. Itaq; Robigo ferię Robigalia. A. Gellius Rubigi meminit dei quẽ placari oporteat ut mala a frugibus natis amoueantur. Ouidius etſi non nominat Robigalia tñ deſcribit inquiens Aprili menſe flamminem rubiginis auertẽdæ cauſa. in Robiginis deæ templo focis thure uinoq; elatis ouem & canem mactaſſe. q tñ prius deam ita p̄catus fuerit Aſpera rubigo parcas cerealibus herbis Et tremat in ſumma leue cacumen humo. Tu ſata ſyderibus cæli nutrita ſecundi Creſcere dum fiant falcibus apta ſenas. Vis tua non leuis eſt. quę tu frumenta notaſti Mœſtus ĩ amiſſis il'a colonus habet. Nec uenti tantum Cereri nocuere nec hymbres Nec ſic marmoreo pallet aduſta gelu. Quantu; ſi culmos Titan incalfacit udos. Tũc locus eſt iræ diua timenda tuæ. Parce precor ſcabraſq; manus a meſſibus aufer Ne ue noce cultis. poſſe nocere ſat

eſt. Ne teneras ſegetes ſed durum amplectere ferrum. Ex iis uerbis ſatis ſuperq; ſatis patere arbitror Robiginem ſiue Rubiginem. utrūq; n. dicitur eſſe tum deam tum vitiū quo Culmi pereūt. ut Seruii honorati uerbis utar Maronis illud interpretātis ut mala culmos Eſſet robigo ſegniſq; horreret in aruis.

DE SATVRNALIBVS

De SATVRNALIBVS Varro ita ſcribit Saturnalia a Saturno dicta. qđ eo die feriæ eius. Macrobius multis & ſparſim Saturnalia deſcribit: quę paucis vnū in locum nos ita congeſſimus. Saturno in Italia mortuo Ianus cuꝫ ara ſimul ſacra inſtituit Saturnalia nominata. Alii a ſociis Herculis q ab iſpania in Latio remanſerunt. Alii a Pelaſgis q venere in Latium ſuis a ſedibus pulſi Saturnalia inſtituta fuiſſe tradunt. Lucius Accius in græcia hoc ſolenne incœpiſſe ait Cronia nuncupata. Sunt q Rome primū regnante Tullo Hoſtilio cœpiſſe ſcribant uno tantū die hoc eſt. XIIII. Klen. Ianuarii celebrata. Sed poſtea in triduum duobus a Cæſare adiectis propagata. Inde in ſeptimum diem extēra addita Sigillarium celebritate: quę dies eos feriatos tātū facit eſſe nō feſtos omneis: Sane bellū Saturnalibus ſūmere nefas habitū. Pœnas a nocente exigere piaculare fuit. Seruis ſumma licentia permittebaƭ. Cum dominis diſcumbebant. qđ Saturno regnante nōdum quiſq̄ ſeruitio uel libertate diſcriminabaƭ. hęc ex Macrobio. Domitius Caldarinꝰ Martialis illud

enarrans Qui uenit botulus medio de tpe bru/mæ Saturni ſeptem uenerat ante dies tradit Sa/turnalia primũ uno deinde tribus celebrata die/bus, poſtea cum mittenda munera eſſent in ſe/ptem creuiſſe. Sed ex quo numero quinq; tantuȝ feſti haberentur, ut hoc ſit Macrobii illud a no/bis ſupra relatum celebritatem Sigillarium fa/cere dies illos ſeptem: Saturnalium feriatos eſſe non feſtos omnes. hinc eſt quod alibi Martialis quinq; dies Saturnalibus præbet Omnia miſiſti mihi Saturnalibus Vmber Munera, contulerant quę tibi quinq; dies. & alibi de Flagris Ludite laſciui ſed tantum ludite ſerui. Hęc ſignata mihi quinq; diebus erũt. Idem At iam Saturni quinq; fuere dies. De Saturnalium ritu poeta idem cum alibi tum in eo epigrammate aliqua Syntheſi/bus dum gaudet eques dominuſq; ſenatus Dũq; decent noſtrum pilea ſumpta Iouem. Nec timet ædilem moto ſpectare fritillo Cum uideat geli/dos iaȝ ꝓpe uerna lacus Diuitis alternas & pau/peris accipe ſortes Præmia conuiuæ det ſua qſq; ſuo. Et quamq̃ de Saturnalium origine ea quę ex Macrobio diximus ſufficere poterant tamen & illud addemus quod ſcribit Liuius. A. Sempro/nio &. M. Minutio conſulibus ædem Saturno dedicatam. & Saturnalia inſtituta fuiſſe.

✠ DE SIGILLARIBVS ✠

SIGILLARIA non ſunt munera quę Saturnali/bus mittebantur ut qdam credunt. ſed celebritas addita Saturnalibus ut paulo ante in Saturnaliũ

enarratione ſm Macrobii ſententiam demõſtra-
uimus. Munera.n. Sigillaritia ſicut a Saturnalib9
ſaturnalitia nominant. Spartian9 ſaturnalitia &
ſigillaritia frequẽter amicis inopinantibus miſit
Hadrianus imperator: & ab iis libẽter accæpit:
& alia inuicem dedit. Verum ad ſigillaria ut re-
deamus parua illis ſimulachra diebus fingebant
ac uenalia parabant quę homines pro ſuis capi-
tibus in ſacellum Ditis aræ Saturni cohærens ab
Hercule qdem docti offerebant. Olim.n.cũ Di-
tem ac Saturnum humanis capitibus placarent
Herculem ferũt cum Gerionis pecore per Italiam
reuertẽtem ſuaſiſſe illis ut fauſtis ſacrificiis infau-
ſta mutarent. inferentes Diti non hominum capi
ta ſed oſcilla ad humanam effigiem arte ſimulata.
ut ſcribit Macrobius. Oſcilla ẽt q̃cũq; illa fuerint
ſuſpendebant Baccho teſte Vergilio in georg.

DE SECVLARIBVS LVDIS

SECVLARES ludi (ut eſt apud Feſtũ) a Roma-
nis fiebant poſt centũ annos. qm̃ ſeculum in cen-
tum extendi annos exiſtimabant. eorum origo Va-
lerio maximo auctore a Valeſio Sabino fuit. ni-
gris hoſtiis Diti & Proſerpinæ immolatis. poſi-
tiſq; lectiſterniis tribus ꝯtinuis noctibus. qa toti-
dem ſibi filii periculo liberati fuerant in Tarenti
Martii campi loco. vnde Tarentini appellati di
cente Auſonio Gallo Trina tarentino celebrata
trinoctia ludo. M. Varro ex libris Sibyllinis eos
ludos habuiſſe originem tradit. qđ Roma cũ mul-
tis portentis uexaret qndecemuiri eos adire iuſſi

renunciauerunt ut Diti ac Proſerpinæ ludi Tarẽtini in Campo martio fierent tribus noctibus & hoſtiæ furuæ immolarent᷑. Ad hanc ex libris Sybillinis renunciationẽ arbitor illud Oratii in ſeculari carmine referendum Date quæ præcamur Tempore ſacro. Quod Sybillini monuere uerſus. Citati modo auctores Varro & Valerius nõ niſi de noctibus & Dite ac Proſerpina meminerunt. Forſitan prius nocte deinde factum ut totidem dieb⁹ celebrarent᷑. aut q̃a nox ut prior diem ducit. nec ſolũ Diti atq; Proſerpinæ ſed aliis fierent. neq; modo in Campo martio uerum etiam in Capitolio. Vt enim Acron ait Centeſimodecimo anno in Capitolio a pueris & puellis impuberib⁹ cantabat᷑. Et Oratius ſeculare carmen ſcribens principium ſumpſit ab Apolline & Diana Phœbe ſiluarũq; potens Diana. q̃a ipſum in honore Solis habebat᷑ & Lunæ. Sed de ho℞ ludo℞ ritu multa & copioſe & eleganter: quem legas: in Miſcellaneis Angelus Policianus. Quod autem Acron dixit paulo ante centeſimo undecimo anno cani ſolitu; ſequitur Oratium: qui ait Certus undenos decies per annos Orbis ut cantus referatq; ludos Ter die claro totieſq; grata Nocte frequentes. Nam q̃dam: ut eſt Pompeius feſtus: centeſimo tantum anno factum id produnt. Primus uti ex Valerio diximus ludo℞ Tarentino℞ fundamenta iecit Valeſius. huius exemplũ Valerius publicola primus conſul ſequutus ludos ſeculares fecit: quos p̃mos fuiſſe Policiano placet ſcribenti ex Zozimi ſententia, ſecũdos poſtea factos anno trecenteſimo & ſecundo quinquageſimo

poſt Romam ꝯditam. Mox tertios & item quartos Cōſulum temporibus quos ille omnes citet. Quintos a Cæſare Auguſto inſtauratos. Sexto a Claudio factos q̄ſi anticipatos ab Auguſto neq; legitimo tempori reſeruatos. Septimos a Domitiano editos computata tempoꝝ ratione ad annum non quo Claudius proxime ſed quo Auguſtus olim ediderat. Vt hinc ſit Martialis illud de matrona quę binis ludis Claudii ſcilicet ac Domitiani interfuerat Bis mea romano ſpectata eſt uita Tarento. Octauos inſtauratos a Septimio Seuero. Poſt Seueruȝ deniq; Philippum Euſebio necnō Eutropio auctoribus celebraſſe milleſimū annum Romanæ urbis in Campo martio tribus diebus noctibuſq; ingenti ſpectaculoꝝ apparatu.

DE SEMENTINIS FERIIS

Sementinas eſſe ferias conceptiuas ſupra e Macrobii ſententia diximus ubi de feriis ſermo factus. eis addatur modo quod Varro tradit iis freme uerbis. Sementinæ feriæ dies is qui a Pontificibus dictus. appellatus a ſemente q̄ ſationis cauſa ſuſceptæ. Ad hęc Feſtus Sementinæ inquit feriæ fuerunt inſtitutę, quaſi ex iis fruges grandeſcere poſſint. Ouidius Sementinæ diem indictū non ſtatū eſſe docet: vt Varro quoq; demonſtrat: q celebrareẽ Seminibus iactis eſt ubi fœtus ager. Hoc tempore coronati ſtabant plenum ad præſepe iuuenci. Ruſticus aratro ſuſpenſo requiem dabat. Pagum pagani luſtrabant: Tellurem ac Cererem colentes frugum matres.

❧ DE SEPTIMONTIO ❧

¶Pompeius Feſtus. an putabas longius abiiſſe? Sed quid agas? a diuitibus mutuo petenda eſt pecunia trapezitis. Is igitur Feſtus hęc nobis de Septimontio legenda reliquit. Septimontiũ appellabant diem feſtum qđ in ſeptem locis faciebant ſacrificiũ Palatio: Velia: Fagutali: Saburra: Cerimalo: Celapio & Ceſpo. M. Varro ita meminit de Septimontio Septimontiũ dies nominatus ab iis ſeptem montibus in quis ſita urbs eſt. feriæ nõ populi ſed montanoꝝ. Plutarchus ſcribit Septimontium diem feſtum apud Romanos fuiſſe quo Septimus collis urbi attributus eſt: & Roma Septicollis facta. quo qdem die uehiculis uti iunctis cautum fuiſſe ſcribit: ne urbem cuȝ feſtum agebãt relinquerent. quaſi q uoluerint eum diem precipue uenerari ac celebrari q pro Ciuitatis habitatione agere. Suetonius Septimontialem hunc uocat diem ſic ingens de Domitiano Congiariuȝ populo numoꝝ trecentoꝝ ter dedit. atq; inter ſpectacula muneꝝ largiſſimũ epulũ Septimontiali ſacroꝝ qdeȝ die. Senatui Eqtiq; panariis, plebeis ſportellis cũ obſonio diſtributis.

❧ DE SERVORVM FESTO ❧

¶Servorvm dies feſtus exiſtimat eidibus Auguſti quod eo Seruius Tullus natus ſerua ædem Dianæ dicauerit in Auentino. cuius tutelæ ſint cerui. a quarũ celeritate fugitiuos uocent ſeruos. auctor eſt Sextus Pompeius Feſtus. habebant er

go & ſerui ſuum feſtum, ne inuiderent ancillis. nam & eis feſtus fuit dies. de quo ſupra in A litera diximus.

DE SOLITAVRILIBVS

SOLITAVRILIA hoſtiarum trium diuerſi generis immolationem ſignant tauri arietis uerris. qđ omnes ſolidi integriq; ſint corporis. Solon enī oſcorum lingua totū ſolidumq; ſignificat. Vnde tela quędā ſoliferrea uocant. & homo bonarum artiū ſolers. & quę nulla parte laxata cauaq; ſolida nominamus. Scribit hoc ſi neſcis ille q a nobis in omni fere ſacra celebritate citatur Pompeius Feſtus. De iis mētio fit ſacris ab Aſconio Pediano dum ait quod cenſores cōpleto q̄nquennio luſtrabāt. & taurilia ſacrificia de ſue oue tauro faciebant. Solitaurilia Quintilianus inq̄t iam perſuaſum eſt eſſe ex ſue oue & tauro. Et ſane ita ſe habet ſacrū q̄le apud Homerū quoq; eſt. Sed hęc nō tam ex trib⁹ quā ex particulis triū coeūt.

DE STVLTORVM FERIIS

Quid ſi quę retulimus omnia quę ue ſumus relaturi ſacrificia ſtultorꝝ ferias uero nomine appellaueris? Sed aliqua ex noſtris ēt merito ſic uocentur. ut quę diuo Raynaldo: quę hernioſis opem ferre autumant: in agro Tudertino feriæ celebrātur nunq̄ abſq; tumultu nunq̄ fere ſine hominis cæde ubi animi iuuenum & preſertim ruſticorū multo mero caluerint. Sed tu de feriis Stultorū

lege quę a nobis dicta fuerunt in Quirinalibus.

✣ DE TAVRIIS LVDIS ✣

TAVRII appellabantur ludi in deorum Inferorum honorem facti. Videntur aūt hac de cauſa inſtituti. Regnante Tarquinio priſco cum magna in mulieres grauidas peſtilentia incidiſſet quę facta fuerat ex carne diu uēdita populo taurorum. ob hoc Deis Inferis inſtituti & Taurii uocati ſunt. Pompeius Feſtus ad ſyllabam immo ad literam hęc ſcribit. De ludis Tauriis Liuius meminit dicens per biduum factos eos cauſa religionis.

✣ DE TERMINALIBVS ✣

M. Varro quo teſte Lactantio nemo unq̄ doctior ne apud græcos q̄dem neq; apud Latinos uixit hęc de Terminalibus memoriæ tradidit. Terminalia quod is dies extremus anni cōſtitutus. duodecimus. n. menſis fuit Februarius. & cū intercalatur inferiores quinq; dies duodecimo demuntur menſe. hoc & Macrobius docet ſcribens Romanos non confecto februario ſed poſt uigeſimum & trigeſimum diem intercalaſſe Terminalibus ſcilicet iam peractis. Apud Pompeium Feſtum hunc legebamus in modum Termino ſacra faciebāt quod in eius tutela fines agrorum eſſe putabant. Deniq; Numa Pompilius ſtatuit eum q terminum exaraſſet & ipſum & boues ſacros eſſe. Terminus aūt quo loco colebatur ſup eum foramen patebat in tecto, q̄ð nefas eſſe pu-

tarent Terminum intra tectum cõſiſtere. hucuſq; Feſtus. De terminalibus dixit Oratius Vel agna feſtis cæſa Terminalibus. ibi Acron interp̃s Terminaliorum diem ſcribit inſtitutũ fuiſſe q per epularum feſtiuitatem Cæſis agnis fines ſeruari facere. Ouidius Termino ſacra fieri menſe Februario docet ut eũ duo diuerſi domini de parte coronent Binaq; ſerta illi binaq; liba ferant. Erecta ara & ignem frugibus cum fauo iniectis necnon agno aut porcello mactato cum iis laudibus Tu populos urbeſq; & regna ingentia finis. Omnis erit ſine te litigioſus ager. Nulla tibi ambitio eſt, nullo corrumperis auro. Legitima ſeruas credita rura fide. Si tu ſignaſſes olim Tyreatida terraꝫ Corpora non leto miſſa trecenta forent. Non foret Otryades congeſtis tectus in armis. O quantum patriæ ſanguinis ille dedit. Quid noua cum fierent Capitolia? nempe deorum Cuncta Ioui ceſſit turba locumq; dedit. Terminus (ut memorãt ueteres) inuentus in æde Reſtitit, & magno cum Ioue templa tenet, & reliqua. Scribit Auguſtinus (quod loco huic non ſit alienum) a ueteribus fictum Ioui Terminum in Capitolio cædere noluiſſe: ſignificantibus neminem Romanorum terminos cõmoturum. Idemq; a Marte & Iuuentate factum, quod populus Romanus & eiuſdẽ Iuuentus nemini locũ daturi eſſent quem tenerent. Plutarchus quærit cur Terminum, cui Terminalia faciũt, deum putantes nihil ei animatũ ſacrificant. Vbi notandũ Plutarchũ loqui ſm Nume Pompilii inſtitutionem, quæ poſtea ſeruata non fuit. vnde Oratius in epodo uel agna feſtis cæſa Ter

minalibus & Ouidius ea ſacra deſcribens ait
Spargitur & cæſo cōmunis terminus agno.
Nec queritur lactens cum ſibi porca datur.

DE THESMOPHORIIS

THESMOPHORIA tradente Seruio honorato Cereris ſacra fuere dicta a Cerere: quę a Græcis Theſmophora hoc eſt legifera nominatur. ſiquidem θεσμὸς legem & φέρω fero ſignificat. Ceres. n. leges inuenit. quod non ſolum poeta Ouidius q de Cerere loquens ait prima dedit leges & Vergilius qui propterea legiferam Cererem appellauit Sed Plinius quoq; teſtatus eſt. Seruius quem pauloante citaui leges a Cerere inuentas fictum eſſe ait quia ante inuentum frumentum a Cerere paſſim homines abſq; lege uagabantur. quę feritas interruptas ſit frumenti uſu comperto poſtq̄ ex agrorum diuiſione nata ſunt iura. Aulus Gellius citat Ariſtophanem in Theſmophoriis cum mulieres cōueniunt ad ſacra eleuſina. i. ad Theſmophoria quę ſnnt ſacra Cereris. uti ait. De ſacris Cereris plura nos in Cerealibus.

DE THARGELIIS

THARGELIA erant dies feſtus Athenienſium Apollini & Dianæ cōſecratus menſe Thargelione quo dei Apollo & Diana orti fuerūt tradente Laertio. Nomen eis ab Apollinis hoc eſt ui Solis datum ut Sudas eſt auctor. Nam θέρειν calefacere & γῆν Græci dicunt terram.

DE TRIETERICIS

Lactantius ſiue is Luctatius eſt Papinii interpſ. ac Seruius Honoratus Trieterica fuiſſe ſcribunt Bacchi ſacrificia quę exacto triennio celebraban tur. ſicut Ioui olympiaci ſacruꝫ intermiſſo quinquennio. Latine Triennalia dici poſſunt. namq; τρίσ tres & ἔτοσ annum ſignificat. Vnde Statius hoc demonſtrans ſacrificium ait Da parue tuum trieteride multa Inſtaurare diem. Eſt. n. τριετερίσ. i. trieteris triennium. ut ſatis conſtat. id Ouidius quoq; oſtēdit tempus etiam ſignans quo fierent. Sic namq; ait Feſta corymbiferi celebrabat græcia Bacchi Tertia quę ſolito tempore Bruma refert. De iis alibi Idem. Ibat ut æmonio referens trieterica Baccho. Ire ſolet fuſis barbara turba comis. Sic & Vergilius Bacchatur qualis cōmotis excita ſacris Thyas ubi audito ſtimulant trieterica Baccho Orgia. Eram Ouidii illud miſſum facturus niſi me tum carminis elegantia tum qa loco imprimis ꝯuenit reuocaſſet. Profecto Ouidii carmen eſt Tempus erat q̄ ſacra ſolent trieterica Bacchi Sythoniæ celebrare nurus. nox ꝯſcia ſacris. Nocte ſonet Rhodope tinitibꝰ aeris acuti.

DE TROIA LVDO

Troia (ut docet Pompeius Feſtus) fuit luſus puerorum equeſtris quem primus Aſcanius longam muris cum cingeret Albam Rettulit & priſcos docuit celebrare Latinos Albani docuere ſuos. Hinc maxima porro Accepit Roma & pa

trium ſeruauit honorem: Troiaq; nunc pueri troianum dicitur agmen. ut ab Homero mantuano dictum fuit: quos ludos in patris funere Aeneas edidit deſcribente. eum locum honoratus exponens ait ex Suetonii Tranquilli ſententia ludum. Troiam uulgo Pyrrhicam appellari, eoq; ipſo ludi originem expreſſam eſſe in libro de luſibus puerorũ. Dictator Cæſar uaria ſpectacula edidit, ex iis Troiam. quã luſit turma duplex maiorum minorumq; puerorum. ut Suetonius refert in eius uita.

DE TVBILVSTRIIS

TVBILVSTRIVM deſcripturus cuius id potius uerbis agam q̃ M. Varronis antiqtatis & literarum parẽtis? Is enim de hoc die ita ſcribit. Tubiluſtrium appellatur quod eo die in atrio ſutorio ſacrorum tubæ luſtrantur. Sed neq; horum oblitus eſt Feſtus apud quem ſic legatur. Tubiluſtria dies appellabantur in quibus agna tubas luſtrabant. Hęc illa quę Naſo Luſtria uocat. Vulcano ſacra, de quibus a nobis ſupra narratum fuit.

DE VINALIBVS

Inuenio apud Varronem libro ſecundo de lingua latina duo ſacrificia Vinaliorum nomine appellata Vna Iouis altera Veneris cognomento ruſtica. De primis ſic ſcribit Vinalia a vino. hic dies Iouis non Veneris. hu

ius rei cura non leuis in latio. nam aliquot lo⸗cis vindemiæ a Sacerdotibus publice fiebant. Rome etiam nunc. nam flamen dialis auſpica⸗tur vindemiam. & ut iuſſit vinum legere agna Iouis facit. inter cuius exta cæſa & proiecta flamen prorſus vinum legit. In tuſculanis ſa⸗cris eſt ſcriptum vinum nouum ne uehatur in urbem anteq̃ uinalia calentur. De ſecundis ſic paulopoſt. Vinalia ruſtica dicuntur ante diem XII. Klen. Septembris. quod tum Veneri de⸗dicata ædes & horti eius tutelæ aſſignantur. ac tum ſunt feriati olitores. De primis loqui uidet Pompeius Feſtus dum ait Vinalia diem feſtum habebant quo die uinum nouum Ioui libabant. quod quidem uinum ex dolio ſa⸗crificii cauſa demptum antequam guſtetur ut alibi tradit & calpar appellabatur & feſtum. De ſecundis Varro ipſe in primo de re ruſti⸗ca libro dum ait ſi Mineruam & Venerem ue⸗nerari quarum unius procuratio oleti. alte⸗rius hortorum. quo nomine ruſtica uinalia inſtituta. Plinius quoq; duo Vinalia memo⸗rat priora. IX. Klen. Martii deguſtandis uinis inſtituta. Poſteriora quę agebantur ad. XIII. Calen. Septembris. Ouidius una tantum de⸗ſcribit quę menſe aprili celebrarentur tam Ve⸗neri q̃ Ioui attributa quorum originem ſcribit fuiſſe Turni vinum: quod Aeneas Veneri fi⸗lius occiſo Mezentio cui uinum a Turno pro⸗miſſum fuerat Ioui libauit. Quod autem Ve⸗neri hortos Varro pauloante attribuit non id fruſtra. nam & Næuius Pompeio feſto referen

te Venerem pro oleribus uti p pane Cererem & pro piſce Neptunum poſuit dicens coquus edit Neptunum: Cererem: Venerem.

DE VERTVMNALIBVS

VERTMNALIA ſeu Vortumnalia uti veteres pronunciabant dicta ſunt a Vertumno cuius feriæ erant octobri meſe. ut ſcribit Varro. Eſt auté Vertumnus tradente Acrone deus qui præeſt ſenſibus. ab eo quod uertat & mutet cogitationes humanas. Hic Rome multis in locis poſitus erat. In municipiis etiam eius ſimulachra cōſecrabantur quibus ambigui uultus erant prout dediſſet eis habitum. ita ut in diuerſas numinum facies uerteretur. hinc illud Oratianum Vertumnis: quotquot ſunt; natus iniquis. de eo qui ſe regere ignoraret. Vertumni meminit Donatus Terentii interpres multis in locis. Apud poetam umbrum non dico Plautum ſed Propertium Aſiſinatem Meum ut Plinii uocabulo utar conterraneum. & eorum qui elegos ſcribunt facile principem eſt elegia elegantiſſima in qua Vertumnus introducitur qui ſe tuſcum dicit Volſiniis natum. habitare autem Rome ad forum Romanum. aſſertq; uarias ſui nominis interpretationes. quas noſtrum apud poetam te legere uolo. Feſti codices habent Volturnalia Volturno deo ſacra. Forſitan Vortumnalia & vortumno legendum. Quid ſi legas Voltumnalia? Voltumnæ deæ ſacra? Voltumnam fuiſſe

deam Ethruriæ ad cuius phanum frequens Ethruſcorum concilium fuerit docet nos Liuius. Equidem Volturnum ſeu Vulturnum legi ſed quod urbem fluuiumq; ſignificet non autem deum.

DE VVLCANALIBVS

Nemo Varronem qui legerit ignorabit Vulcanalia a Vulcano dici. quod ei tum feriæ & quod eo die populus pro ſe in ignem animalia mittit. Is dies de menſe Auguſti erat a quo tempore Plinius iunior ſcribit Auunculum ſuum lucubrare.i.noctu ſtudere incepiſſe. Auguſto autem menſe Vulcanalia celebrata Plinius & Columella oſtendunt. ille dum ait fici cum Vulcanalibus tonuerit cadent. hic inquiens Auguſto circa Vulcanalia tertia Satio eſt. neq; obſtat quod luſtria Vulcani feſta.XIII.Calen. Iunias fieri ſcribat Ouidius. ſicuti & nos ſupra non tacuimus. quia alia illa erant. quod facile nobis conſtaret ſi Ouidium integrum haberemus.

FINIS.

HABES ALPHENE DE Deorum cognominibus & ſacris celebritatibus quod pollicitus fui. Sed age pauca etiam quę ueluti corollarium de antiquorū uictimis, ſiue hoſtijs addidi legere haud te pigeat per dignam ſane rem cognitu, & deorum cognominibus ac ſacris celebritatibus meo quidem iudicio germanam.

DE HOSTIIS

SEV VICTIMIS ANTIQVORVM.

HOSTIARVM ſeu victimarum tradēte Macrobio duo ſunt genera, namq; hoſtias inter & uictimas haud facio differentiam, neq; ignoro quid Seruius honoratus, neq; me fugit quid Antonius Fanenſis Naſonis illud exponens dicat: Victima quę cecidit dextra uictrice uocatur: Hoſtibus a domitis Hoſtia nomen habet. Sic enim lego domitis, pro ſuperatis ſeu uictis, ut uetuſti codices habent, ibi Antonius differentiam inter duo hęc Hoſtia. Victima.

noīa recitat Auli Gellii teſtimonio uſus, quum apud Gellium talis nunq̃ differentia inueniat. Sed ut noſtra ad ꝑpoſitũ recurrat oratio: unũ

Hoſtiarum genus. hoſtiaꝝ ſeu uictimarũ genus erat, in quo dei uoluntas per exta diſquirebat. alterum in quo ſolum animalia deo ſacrabãtur. ꝑpter qḋ hæ

Animales. hoſtiæ animales appellatę fuerunt. Vtrunq; genus Maro demonſtrat, & quidem primum quando ait mactat lectas de more bidentes. & mox. pecudumq; recluſis Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta. Alterum uero dum facit Entellum uictorem Eryci taurum mactare animam illud appellans propter quam retulimus cauſam. Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis Perſoluo. Idem alibi Sanguine quærendi reditus, animaq; litandũ Argolica. Vltimi generis hoſtiæ quandoq; to-

Holocauſtum. tæ comburebantur. & hoc holocauſtum nomine rem demonſtrante uocitabatur id Vergilius intellexit inquiens Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras. Et ſolida imponit

Holocautoma. taurorum uiſcera flammis. Idem Holocautoma a græcis nominantur. Dauid in Pſalmis. τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης ἀναφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα· τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους. ideſt Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ oblationes & holocautoma. Tunc imponent ſuper altare tuum uitulos. Seruius honoratus

Victimę per ſimilitudinē. auctor eſt uictimas aut per ſimilitudinem aut per contrarietatem immolari. per ſimilitudinem dum Serenitati ac Zephyris albæ, Tempeſtati uero & Nocti ac Telluri nigræ daban-

tur. Proſerpinæ autem ſteriles quia ipſa virgo eſt quę nunq̃ pariat. Taurus & quidem candidus Neptuno, Apollini, Ioui, Iunoni, Palladi. hoc & Vergilius quoq; oſtendit Taurum Neptuno taurum tibi pulcher Apollo Nigram Hyemi pecudem Zephyris felicibus albam. & alibi. Ipſe atri uelleris agnã Aeneas matri Eumenidum magnęq; ſorori Enſe ferit. Sterilemq; tibi Proſerpina uaccam. Iuuenalis. Niueam reginæ ducimus agnam. Par uellus dabitur pugnanti Gorgone maura. Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem Tarpeio ſeruata Ioui. Per contrarietatem uero ut ſus Cereri. Caper Baccho. Capra Aeſculapio ſalutis deo mactabat. Sus enim frugibus terram eruens. Caper viribus rodendo nocet. Capra nũq̃ eſt ſine febre. Ouidius. Prima putatur. Hoſtia ſus meruiſſe mori, quia ſemina pando Eruerit roſtro, ſpemq; interceperit anni. Vite Caper morſa Bacchi mactatus ad aras Dicitur ultoris. Idem Prima Ceres auidæ gauiſa eſt ſanguine porcæ Vlta ſuas merita cæde nocentis opes. & ſubdit. Rode Caper uitem, tamen hic cum ſtabis ad aras In tua quod ſpargi cornua poſſit erit. Verba fides ſequitur, noxa tibi deditus hoſtis Spargitur effuſo cornua Bacche mero. Idem bouis ouiſq; morte enarrata infert. Placat equo Perſis radiis hyperiona cinctum Ne detur celeri uictima tarda deo. Quæ ſemel eſt triplici ꝓ uirgine cæſa Dianæ Nunc quoq; pro nulla uirginitate cadit. Exta canum Triuiæ uidi libare Sabæos Et quicunq; tuas

Victimæ per contrarietatem.

accolit Aeme niues. Cæditur & rigido cuſtodi ruris aſello. Alibi eodem i libro Iano arietem Ioui agnam mactari tradit. Sic enim de Iano loquens ait ita rex placare ſacrorum Numina lanigeræ coniuge debet ouis. De agna uero Idibus alba Ioui grandior agna cadit. Sue pregnante & farre Cererem & Tellurem placabāt ut apud eundem poetam eſt legere ita dicentem Placentur frugum matres Telluſq; Cereſq; Farre ſuo grauidæ uiſceribuſq; ſuis. Porphyrius in libris reponſorum Apollinis carmen refert quod Celeſtibus albas, Terreſtibus & Inferis nigras beſtias. Marinis uolatilia ſed nigra mactanda canit. quoniam ſimilibus ſimilia gaudent. Nam ut ait celeſtia alba ſunt. Terrā naturaliter tenebroſa, maris aqua cerulea & mobilis: ut latius in libris floſculorum ſcripſimus. Preterea ſtabant victime ante aras ſolutæ. Siquidem piaculum eſt aliquid in ſacrificio ligatum eſſe. vnde illud apud Vergilium uictaſq; reſoluit Sacrati capitis. & illud quoq; vnum exuta pedem, uincliſq; in ueſte recincta. Nam qđ ait Iuuenalis Sed ꝓcul extēſum petulans quatit hoſtia funem: ad tēpus ante ſacrificium quo ligatæ erant refertur. Stabant & uictimis coronatæ, mola etiam ſalſa frontem conſperſæ. Hinc vergilianus Sinon inqt mihi ſacra parari Et ſalſæ fruges & circum tempora uictæ. Iuuenalis Vino ſpargi uictimas ſolitum fuiſſe demōſtrat dicens Quippe ferox uitulus templis maturus & aræ Spargenduſq; mero. De hoc & Vergilius liquore intellexit.

Victimæ coronatæ.

Victimę Spargebantur.

Ipſa tenens dextra pateraꝫ pulcherima Dido
Candentis uaccæ media inter cornua fundit.
Eſt & hoc inuenire uictimarum preſertim maiorum cornua inaurari. ad quod illud Ouidii referatur inductaqꝫ cornibus auro Victima uota facit. & alibi blandis inductæ cornibus aurum Conciderant ictæ niuea ceruice iuuencæ. Iuuenalis etiam propter hoc dixiſſe uidetur frontemqꝫ coruſcat de Iouis hoſtia loquens. Item hoc quoqꝫ memoriæ traditum eſt prima hoſtia non litante alteram dein tertiam pluresue adhiberi ſolitas donec litatum foret. Hinc legimus Paulum Aemilium ſacrificantem non litaſſe uſqꝫ ad uigeſimam hoſtiam, in. xx. uero prima apparuiſſe ſigna uictoriam promittentia. Has hoſtias auctas nominabāt. Apud Suetonium Tranquillum ita legimus qđ ad hanc rem facit: Circa Peruſiam ſacrificio non litante quuꝫ augeri hoſtias imperaſſet. Eædem Succidanæ dictæ ſunt auctore Gellio quaſi ſuccedaneæ, quoniam ſi primis hoſtiis litatum nō erat aliæ poſt eaſdem ductæ cædebantur. quę quaſi prioribus iam cæſis luendi piaculi gratia ſubdebantur & ſuccedebant. Eadem uerbi ratione Præcidaneas quoqꝫ hoſtias nominarunt, quę ante ſacrificia ſolennia pridie occidebantur ut Gellius idem tradit. vt uero Pompeius Feſtus Precidanea erat quę ante alias hoſtias cædebatur. Apud Mocrobium paulo poſt ea quę ſupra retulimus de generibus hoſtiarum mentio fit de hoſtiis Iniugibus. Eſſe

Victimarum cornua aurata.

Victimę plures.

Auctæ.

Succidaneæ.

Precidanęę.

Iniuges autem iniuges hoſtias ait quę nunq̃ domitæ ac iugo ſubditæ ſunt. De quibus Vergilius dicat Nunc grege de intacto Septem mactare iuuencos Præſtiterit totidem lectas de more bidentes Apud eundem Macrobium inq̃ hoſtiæ eximiæ epitheto non poetico Sed nomi-

Eximiæ ne sacerdotali memorantur. Siquidem eximias hoſtias dictas ait quę ad ſacrificium deſtinatæ eximantur de grege. Vel quod eximia ſpecie quaſi numinibus offerendæ eligantur. Has neq; Vergilius tacuit Quattuor eximios præſtanti corpore tauros. Vbi quod eximuntur eximios, quod eliguntur præſtanti corpore monſtrauit. Ibidem Ambarualis hoſtia legitur quę rei diuinæ cauſa circum arua ducebatur ab iis qui pro frugibus faciebant, atq; ita nominabant ab ambidendis aruis. de qua poeta Idem intellexerit illo uerſu Terq; nouas circum fęlix eat hoſtia fruges. Sextus Pompeius Feſtus tam de Ambarualibus q̃ de Amburbialibus meminit eſſeq; ait hoſtias amburbiales que circum terminos urbis Romæ ducebantur, ut circum arua ambaruales. Idem Cauiares quoq; hoſtias non omiſit quod caue. i. pars hoſtiæ cauda tenus ducebatur: & ponebatur in ſacrificio pro collegio Pontificum quoq; anno. Eodem in auctore ſunt & hoſtiæ Agoniæ ab agẽdo dictę. Item hoſtię Prodigiæ q̃ conſumunt. Vnde homines quoq; luxurioſi prodigi. quoniam prodigere conſumere ſignificat. Item Bidentes oues quod duos dentes

Ambarualis. Amburbiales. Cauiares. Agoniæ. Prodigiæ. Bidentes

longiores cæteris habeant quę Ambidentes etiam nominentur. Aulus Gellius & Nonius Marcellus Bidentes eſſe ſcribunt non oues ſolum sed omnes bimas hoſtias bidennes primo dictas litera immiſſa quaſi biennes.tamen longo loquendi uſu uocem corruptam eſſe.& ex bidennibus bidentes factum. Idem: quem paulo ante citaui: Pompeius Feſtus hoſtiam tradit ab hoſtiendo.i.feriendo dictam. cum Ouidius ab hoſtibus hoſtiæ nomen dederit, ut a nobis ſupra monſtratum. Græci hoſtiam ſeu victimam modo θυσίαν modo ἱερεῖον modo ἐναγισμόν modo σφαγήν appellant.

Ambidentes.

Hoſtia unde.

Hoſtiæ nomina græcis.

PETRI IACOBI MONTIFALCHII
VICTIMARVM
FINIS.

PERVSIE IN AEDIBVS HIERONYMI
FRANCISCI CHARTVLARII
AVGVSTO MENSE
M.IIID.XXV.
ANNO IVBILEI.
✤
SVB CLEMEN.VII. PONTI.MAX.

REGESTRVM

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

OMNES SVNT DVERNI

FRANCISCVS SEPTIMIVS
TVDERS. IACOBO

Ingeniũ:cum pallas amet:cũ Cypria:Formaꝫ.
Cum : tangat Charites Gratia ſola deas
Cũ, Cęá, Veneré:chrarites: Hic clauſeris. Hinc ẽ
Ingenium : Libris : Gratia : Forma : tuis.

NOBILI ADOLESCENTVLO PLACIDO
LAVRENTII DE NOBILIBVS
ANCAIANI SPOLETINO
CONSANGVINEO
SVO
PAVLVS STRONCONIVS.

Multa licet ſuperis denť cognomina: Tandem
Vnus habet. Totum qui fecit omne deus.

Tabula de cognominibus Deorum.

A

Aesculapius 34. b.
Apollo 13. a.
Aurora 50. a.

B.

Bacchus 16. b.

C

Castor, et Pollux 35. a.
Ceres 12. a.
Cupido 40. b.

D.

Diana 23. b.

F

Fortuna 33. a.

G

Genius 42. a
Gratiæ 51. b.

H

Hebes 51. a.
Hercules 27. a.
Himeneus. 41. a.

J

Janus 5. a.
Inferi Dij 47. a.
Iris 50. a.
Isis 38. b.
Juno 11. a.
Juppiter. 6. a.

L

Lares 43. b.

M.

Marini Dij. 44. b.
Mars 26. a.
Mercurius 18. b.
Minerua 19. b.
Musæ 29. a

N

Neptunus 9. a.
Nimphæ. 31. b.

O

Ops 3. b.
Osiris 37. b.

P.

Pan 37. a
Parcæ 40. a

Penates 42. a.
Pluto 20. a.
Priapus 36. a
Proserpina 25. a.
R
Rustici, et terreni Dij, 43. b.
S
Saturnus 3. b.
Sonus 52. a
V
Venus 21. a
Vesta 12. a
Vulcanus: 26.
BIBLIOTECA NAZIONALE V.E. ROMA

Cav. G. DI GIACOMO
Restauro del Libro Antico e Legatoria
Piazza dello Spirito Santo, 11 - Tel. 21.244
PESCARA